សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និង វិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច

Royal University of Law and Economics

សារណាបញ្ចប់ការសិក្សា

ប្រៀបធៀបប្រភេទទោសព្រហ្មទណ្ឌ

ឆ្នាំ ១៩០៩ និងឆ្នាំ ២០០៩

ស្រាវជ្រាវ ពីថ្ងៃទី០១ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៤ ដល់ថ្ងៃទី៣១ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១៤

ស្រាវជ្រាវដោយ

និស្សិតឈ្មោះ **ភេង ថិរៈ**

ក.ហុង ស្រីពេជ្រ

សាស្ត្រាចារ្យណែនាំ

លោក **ជួន ម៉ុនធី**

ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ នីតិសាស្ត្រ

ជំនាន់ទី ១៤

ឆ្នាំចូលសិក្សា ២០១០

ឆ្នាំសរសេរសារណា ២០១៤

មាតិកា

ទំព័រ

សេចក្ដីផ្ដើម ០១
ជំពូកទី ១ ប្រភេទទោសឆ្នាំ ១៩០៩
១.១.ឧក្រិដ្ឋទោស ០៦
១.១.១. និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋទោស ០៦
១.១.២. សណ្ឋាននៃឧក្រិដ្ឋទោស ០៦
១.១.២.១.ការពិឃាតជីវិតបង់ ០៧
១.១.២.២.ការដាក់គុកបង្ខំឱ្យធ្វើការជាទម្ងន់អស់មួយជីវិត ០៨
១.១.២.៣.ការធ្វើទោសបញ្ជជយ្យំ(ការបំបរបង់) ០៨
១.១.២.៤.ការដាក់គុកឱ្យធ្វើការជាទម្ងន់មានកំណត់ ០៩
១.១.២.៥.ការដាក់គុកទុកពី ៥(ប្រាំ) ឆ្នាំ ទៅដល់ ២០(ម្ភៃ) ឆ្នាំ ឱ្យនៅដោយពួកមិនឱ្យច្រឡំនឹងគ្នា ០៩
១.១.២.៦.ការដាក់គុកឱ្យនៅកន្លែងស្ងាត់តែម្នាក់ឯងពី ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ ទៅដល់ ១០(ដប់)ឆ្នាំ ១០
១.១.២.៧.ការធ្វើទានិរទេសមានកំណត់ ១១
១.១.២.៨.ការបន្ថយយសស័ក្តិ ១១
១.២.មជ្ឈិមទោស ១៣
១.២.១. និយមន័យនៃមជ្ឈិមទោស ១៣
១.២.២. សណ្ឋាននៃមជ្ឈិមទោស ១៣
១.២.២.១.ការដាក់គុក ១៤
១.២.២.២.បញ្ញត្តិហាមមិនឱ្យមានអំណាចខ្លះពីយសស័ក្តិ ១៤
១.២.២.៣.ការពិន័យ ១៤
១.៣.លហុទោស ១៥
១.៣.១. និយមន័យនៃលហុទោស ១៥
១.៣.២. សណ្ឋាននៃលហុទោស ១៦
១.៣.២.១.ទោសសណ្ឋានទី១ .... ១៦
១.៣.២.២.ទោសសណ្ឋានទី២ .... ១៦
១.៣.២.៣.ទោសសណ្ឋានទី៣ .... ១៧
ជំពូកទី ២. ប្រភេទទោសឆ្នាំ ២០០៩
២.១.មូលទោស ២០
២.១.១. និយមន័យនៃមូលទោស ២០
២.១.២. ប្រភេទនៃមូលទោស ២០

២.១.២.១. ទោសដាក់ពន្ធនាគារ ២១
២.១.២.២. ទោសពិន័យជាប្រាក់ ២២
២.២.ទោសបន្ថែម ២៤
២.២.១. និយមន័យនៃទោសបន្ថែម ២៥
២.២.២. ប្រភេទទាំង ១៩ នៃទោសបន្ថែម ២៥
២.២.២.១. ការដក់សិទ្ធិខ្លះជាពលរដ្ឋ ២៥
២.២.២.២.ការហាមឃាតចំពោះការប្រកបវិជ្ជាជីវៈណាមួយ ដែលបទល្មើសនេះបានប្រព្រឹត្ត នៅក្នុងពេលដែលប្រកបវិជ្ជាជីវៈនេះ ២៦
២.២.២.៣.ការហាមឃាត់ចំពោះការបើកបរយានយន្តគ្រប់ប្រភេទ ២៦
២.២.២.៤.ការព្យួរលិខិតបើកបរ ២៦
២.២.២.៥.ការហាមឃាត់ចំពោះការស្នាក់នៅទីកន្លែងមួយចំនួននៃព្រះរាជាណាចក្រ កម្ពុជា ២៧
២.២.២.៦.ការហាមឃាត់ចំពោះការចាក់ចេញពីដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ២៧
២.២.២.៧.ការហាមឃាត់ចំពោះការចូល និង ការស្នាក់នៅលើដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រ កម្ពុជា ២៨
២.២.២.៨.ការរឹបអូសឧបករណ៍ សម្ភារៈ ឬវត្ថុដែលប្រើប្រាស់ក្នុងពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើស ឬ ដែលទុកសម្រាប់ប្រព្រឹត្តបទល្មើស ២៨
២.២.២.៩.ការរឹបអូសវត្ថុ ឬមូលនិធិដែលជាកម្មវត្ថុនៃបទល្មើស ២៩
២.២.២.១០.ការរឹបអូសផលទុន ឬទ្រព្យសម្បត្តិដែលជាផលកើតចេញពីបទល្មើស ២៩
២.២.២.១១.ការរឹបអូសឧបភោគភណ្ឌ សម្ភារៈ ឬចលនវត្ថុដែលលំអរទីកន្លែងប្រព្រឹត្តបទ ល្មើសត្រូវបានប្រព្រឹត្ត ២៩
២.២.២.១២.ការរឹបអូសយានជំនិះដែលជារបស់ទណ្ឌិត ៣០
២.២.២.១៣.ការហាមឃាត់ចំពោះការកាន់កាប់ ឬការយកតាមខ្លួននូវអាវុធ គ្រឿងផ្ទុះ និង គ្រាប់រំសេវគ្រប់ប្រភេទ ៣០
២.២.២.១៤.ការបណ្តេញចេញពីលទ្ធកម្មសាធារណៈ ៣១
២.២.២.១៥.ការបិទគ្រឹះស្ថានដែលប្រើប្រាស់ដើម្បីត្រៀម ឬប្រព្រឹត្តបទល្មើស ៣២
២.២.២.១៦.ការហាមឃាត់ចំពោះការធ្វើអាជីវកម្មនៅក្នុងគ្រឹះស្ថានដែលបើកចំហសម្រាប់ សាធារណៈជន ឬដែលប្រើប្រាស់ដោយសាធារណៈជន ៣៣
២.២.២.១៧.ការបិទផ្សាយសេចក្តីសម្រេចផ្តន្ទាទោស ៣៣
២.២.២.១៨.ការផ្សាយសេចក្តីសម្រេចផ្តន្ទាទោសនៅក្នុងសារពត៌មានសរសេរ ៣៤
២.២.២.១៩.ការផ្សាយសេចក្តីសម្រេចផ្តន្ទាទោសតាមគ្រប់មធ្យោបាយ ៣៥

២.៣.ទោសជំនួស ៣៥
២.៣.១. និយមន័យនៃទោសជំនួស ៣៥
២.៣.២. ប្រភេទនៃទោសជំនួស ៣៦
២.៣.២.១. ទោសការងារសហគមន៍ ៣៦
ក.និយមន័យនៃការងារសហគមន៍ ៣៦
ខ.របបគតិយុត្តិនៃការងារសហគមន៍ ៣៧
គ.អ្នកមិនទទួលផលប្រយោជន៍នៃការងារសហគមន៍ ៣៨
ឃ.គោលការណ៍ជួសជុលការខូចខាតដល់អ្នកដទៃ ៣៨
២.៣.២.២. ទោសស្តីបន្ទោស ៣៩
ក.អត្ថន័យនៃទោសស្តីបន្ទោស ៣៩
ខ.របបគតិយុត្តិនៃការស្តីបន្ទោស ៣៩
ជំពូកទី ៣ ការប្រៀបធៀបប្រភេទទោស
៣.១.ចំនុចដូចគ្នានៃប្រភេទទោស ៤១
៣.១.១. រូបភាពនៃប្រភេទទោស ៤១
៣.១.១.១. រូបភាពជាមូលទោសក្នុងក្រមចាស់ ៤២
៣.១.១.២. រូបភាពជាទោសបន្ថែមក្នុងក្រមចាស់ ៤២
ក.ការដកសិទ្ធិខ្លះជាពលរដ្ឋ ៤២
ខ.ការហាមឃាត់ចំពោះការស្នាក់នៅ ៤៤
គ.ការហាមឃាត់ចំពោះការចូល និងការស្នាក់នៅលើដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាចំពោះទណ្ឌិតដែលជាជនបរទេស ៤៥
ឃ.ការរឹបអូស ៤៦
ង.ការបិទផ្សាយសេចក្តីសម្រេច ៤៧
៣.១.២. ទម្ងន់នៃប្រភេទទោស ៤៨
៣.១.២.១. ទម្ងន់នៃទោសឧក្រិដ្ឋ ៤៨
៣.១.២.២. ទម្ងន់នៃទោសមជ្ឈិម ៤៩
៣.១.២.៣. ទម្ងន់នៃទោសលហុ ៤៩
៣.១.៣. របៀបសម្គាល់នូវប្រភេទនៃទោសចំពោះបទល្មើស ៥០
៣.១.៣.១. លក្ខណៈសម្គាល់នៃទោសឧក្រិដ្ឋ ៥១
៣.១.៣.២. លក្ខណៈសម្គាល់នៃទោសមជ្ឈិម ៥២
៣.១.៣.៣. លក្ខណៈសម្គាល់នៃទោសលហុ ៥៣
៣.១.៤. បុគ្គលដែលត្រូវទទួលរងនូវប្រភេទទោស ៥៥
៣.១.៤.១. អ្នកប្រព្រឹត្តដោយផ្ទាល់ ៥៥
៣.១.៤.២. អ្នកប្រព្រឹត្តដោយប្រយោល ៥៦

៣.២.ចំនុចខុសគ្នានៃប្រភេទទោស ៥៨
៣.២.១. ការកំណត់ឈ្មោះ និងការបង្កើតថ្មីនៃប្រភេទទោស ៥៨
៣.២.១.១. ការកំណត់ឈ្មោះនៃប្រភេទទោស ៥៩
ក.មូលទោស ៥៩
ខ.ទោសបន្ថែម ៥៩
៣.២.១.២. ការបង្កើតថ្មីនៃប្រភេទទោស ៦០
៣.២.២. សណ្ឋាននៃប្រភេទទោសដែលលុបចេញពីក្រមចាស់ ៦០
៣.២.២.១. ទោសប្រហារជីវិត ៦១
៣.២.២.២. សណ្ឋាននៃទោសដាក់ពន្ធនាគារ ៦១
៣.២.៣.បុគ្គលដែលត្រូវទទួលខុសត្រូវប្រភេទទោសជានីតិបុគ្គល ៦២
៣.២.៣.១. មូលទោសក្នុងប្រភេទជាទោសពិន័យ ៦២
៣.២.៣.២. ទោសបន្ថែមទាំង ១៤ ចំនុច ៦៣
៣.២.៤.អាជ្ញាយុកាលនៃប្រភេទទោស ៦៥
សេចក្តីសន្និដ្ឋាន ៦៧
អនុសាសន៍ ៧១
ឯកសារយោង
ឧបសម្ព័ន្ធ

អារម្ភកថា

រយៈពេលបួនឆ្នាំ នៅក្នុងការសិក្សាក្នុងសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច បានកន្លងផុតទៅយ៉ាងឆាប់រហ័ស ។ នៅពេលជាមួយគ្នានេះដែរ ការសិក្សាក៏បានឱ្យនិស្សិតគ្រប់រូបទទួលបាននូវចំណេះដឹងថ្មីជាច្រើន ក្រោមការបង្ហាត់បង្រៀនយ៉ាងយកចិត្តទុកដាក់ពីសំណាក់លោកសាស្ត្រាចារ្យទាំងឡាយ ដែលបានចំណាយពេលវេលាដ៏មានដំលៃរបស់លោកបានជួយបណ្តុះបណ្តាលធនធានមនុស្ស ដើម្បីជំរុញការអភិវឌ្ឍប្រទេសជាតិឱ្យឈានទៅទៅរកវឌ្ឍនភាព និងភាពសម្បូររុងរឿងដូចបណ្តាប្រទេសនានានៅលើពិភពលោក ។

ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងការខិតខំប្រឹងប្រែងរបស់សាស្ត្រាចារ្យ ក៏ដូចជាការបំពេញតំរូវការដ៏ចាំបាច់របស់សាកលវិទ្យាល័យ ដែលតំរូវឱ្យនិស្សិតដែលទទួលបានចំណាត់ថ្នាក់តាមការកំណត់របស់សាកលវិទ្យាល័យ ត្រូវរៀបចំជាសារណា ឬរបាយការណ៍ នៅពេលបញ្ចប់ការសិក្សា និងដើម្បីទុកជាស្នាដៃក៏ដូចជាឯកសារសម្រាប់ប្អូន និស្សិតជំនាន់ក្រោយបានធ្វើការស្រាវជ្រាវបន្ថែម ព្រមទាំងធ្វើយ៉ាងណាមិនឱ្យការសិក្សារយៈពេលបួនឆ្នាំកន្លងទៅដោយឥតប្រយោជន៍ផងនោះ យើងខ្ញុំបានខិតខំប្រឹងប្រែងឱ្យអស់ពីលទ្ធភាព សមត្ថភាព និងចំណេះដឹងដែលបានទទួលកន្លងមក គួបផ្សំនឹងការពិភាគ្សា ក៏ដូចជាសុំយោបល់ពីសាស្ត្រាចារ្យមួយចំនួនចុងក្រោយក៏បានសម្រេចនូវរូបរាងសារណានេះឡើង ។

ទោះបីជាយើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់ខិតខំស្វែងរកនូវឯកសារដ៏សំខាន់ជាច្រើន ដែលទាក់ទងនឹងប្រធានបទនេះមកសរសេររៀបរៀងជាសារណានេះក៏ដោយ ក៏យើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់គិតថាសារណានេះនៅមានចំនុចខ្វះចន្លោះជាពិសេសទៅលើអក្ខរាវិរុទ្ធ និងខ្លឹមសារពុំទាន់បានស៊ីជម្រៅ និងបានត្រឹមត្រូវមួយរយភាគរយនោះទេ ។

យើងមានសេចក្តីរីករាយយ៉ាងខ្លាំង ប្រសិនបើនិស្សិត លោកសាស្ត្រាចារ្យ និងមិត្តអ្នកអានទាំងអស់ ចូលរួមកែតម្រូវរាល់កំហុសខុសឆ្គងទាំងឡាយដែលកើតឡើងដោយអចេតនាក្នុងន័យស្ថាបនា ដើម្បីបំពេញអត្ថន័យអោយកាន់តែស៊ីជម្រៅថែមទៀត។

លើសពីនេះទៅទៀតយើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់សង្ឃឹមថាសារណានេះ នឹងក្លាយជាវិភាគទានដ៏សំខាន់ដល់មិត្តអ្នកអានដែលកំពុងសិក្សាតាមគ្រឹះស្ថានឧត្តមសិក្សា និងស្ថាប័ននានាទូទាំងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

យើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់ ឈ្មោះ កេង វិរៈ និង កញ្ញា ហុង ស្រីពេជ្រ ជានិស្សិតថ្នាក់ បរិញ្ញាបត្រនីតិសាស្ត្រនៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច ឆ្នាំសិក្សា២០១៣-២០១៤។

សូមថ្លែងអំណរគុណ

ចំពោះ **មាតា បិតា** ដែលបានផ្តល់កំណើតសំរាប់ការរស់នៅ និងការសិក្សារបស់កូនរហូតទទួលបានការបញ្ចប់ការសិក្សា ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រនីតិសាស្ត្រដោយជោគជ័យ ។ គុណូបការៈរបស់លោកទាំងពីរមានទំហំធំធេងឥតមានរកអ្វីប្រៀបផ្ទឹមពុំបានឡើយ ។ មិនតែប៉ុណ្ណោះព្រហ្មវិហារធម៌របស់លោកទាំងពីរធ្វើឱ្យកូនចងចាំជានិច្ចមិនអាចភ្លេចបានឡើយ ។

ចំពោះឯកឧត្តមសាកលវិទ្យាធិការ សាកលវិទ្យាធិការរង និងលោក លោកស្រីទាំងអស់ដែលជាសាស្ត្រាចារ្យបម្រើការងារ នៅក្នុងសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ចដែលបានលះបង់ពេលវេលាព្រមទាំងកំលាំងកាយចិត្ត ដើម្បីបង្ហាត់បង្រៀនដល់យើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់អស់រយៈពេល បួនឆ្នាំ ដើម្បីឱ្យយើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់មានសមត្ថភាពយល់ដឹងផ្នែកនីតិសាស្ត្រ លើបញ្ហានានាដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងច្បាប់នៅក្នុងប្រទេសព្រមទាំងច្បាប់អន្តរជាតិថែមទៀត ។

ចំពោះលោកសាស្ត្រាចារ្យ **ជួន ម៉ុនធី** ជាសាស្ត្រាចារ្យដឹកនាំក្នុងការសរសេរសារណានេះដែលបានខិតខំចំណាយពេលវេលាដ៏មានតម្លៃ ជួយពន្យល់ណែនាំដល់យើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់ក្នុងការសរសេរសារណានេះរហូតបានទទួលជោគជ័យ ។

យើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់សូមថ្លែងអំណរគុណ និងសូមបួងសួងដល់វត្ថុសក្តិសិទ្ធក្នុងលោកសូមជួយថែរក្សាដល់លោកទាំងអស់ឱ្យជួបតែពុទ្ធពរទាំងបួនប្រការ គឺ អាយុ វណ្ណៈ សុខៈ និងពលៈ កុំបីឃ្លាងឃ្លាតឡើយ ព្រមទាំងឧទ្ទិសដល់ទេវតាឥន្ទព្រហ្មជួយឱ្យប្រទេសជាតិរបស់យើងទាំងអស់គ្នាជួបតែសន្តិភាព និងការអភិវឌ្ឍរីកចំរើនឈ្មោះទៅមុខជានិច្ច និងចាក់ឆ្ងាយពីសត្រូវឈ្លានពានដែលមានចេតនាទុច្ចរិតចង់បង្ករភាពវឹកវរដល់ភាពសុខក្សេមក្សាន្តរបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ក៏ដូចជាអធិបតេយ្យភាពរបស់ប្រទេសកម្ពុជាយើងផងដែរ ។

សេចក្តីផ្តើម

១.លំនាំបញ្ហានៃការស្រាវជ្រាវ

តាំងពីសម័យបុរាណកាលរហូតដល់បច្ចុប្បន្នកាលនេះ សង្គមនីមួយៗតែងតែមានការផ្លាស់ប្តូរ មិនថានៅក្នុងសង្គមដែលមានការរីកចំរើន ឬសង្គមដែលមានការអភិវឌ្ឍតិចតួចនោះទេ គ្រាន់តែខុសគ្នាត្រង់ថា សង្គមខ្លះមានការប្រែប្រួលច្រើន និងសង្គមខ្លះមានការប្រែប្រួលតិចតែប៉ុណ្ណោះ។ ទន្ទឹមនឹងការរីកចំរើន ក៏ដូចជាការប្រែប្រួលនៃសង្គមនីមួយៗ វិធានច្បាប់ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងដើម្បីគ្រប់គ្រងទៅលើសង្គមនោះ ក៏មានការប្រែប្រួលទៅតាមការប្រែប្រួលនៃសង្គមផងដែរ ។

បើយើងធ្វើការពិនិត្យមើលទៅលើប្រទេសកម្ពុជាយើងវិញ មុននឹងឈានមកដល់បច្ចុប្បន្នកាលនេះ ប្រទេសកម្ពុជាមានការប្រែប្រួលជាច្រើន ។ ការប្រែប្រួលនេះ គឺប្រទេសកម្ពុជាបានឆ្លងកាត់នូវរបបនយោបាយនៃការគ្រប់គ្រងប្រទេសជាច្រើនសម័យកាល ហើយវិធានច្បាប់សម្រាប់គ្រប់គ្រងប្រទេសនាសម័យនោះ ក៏ត្រូវបានបង្កើតឡើងឱ្យស្របទៅនឹងស្ថានភាពសង្គមនាពេលនោះផងដែរ ។ វិធានច្បាប់នេះ គឺសំដៅទៅលើបណ្តាច្បាប់ទាំងឡាយដែលគ្រប់គ្រងទៅលើវិស័យជាច្រើនផ្សេងៗគ្នានៅក្នុងប្រទេស នៅក្នុងនោះមានវិធានច្បាប់ដែលទាក់ទងទៅនឹងការគ្រប់គ្រងទៅលើបទល្មើសដែលកើតមាននៅក្នុងសង្គមនីមួយៗ គឺវិធានច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ ។

វិធានច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ គឺជាវិធានដ៏សំខាន់បំផុតសម្រាប់គ្រប់គ្រងរាល់ទំនាក់ទំនងនៅក្នុងសង្គមឱ្យចាក់ឆ្ងាយពីបទល្មើសដែលតែងតែបង្ករភាពអសកម្មជាច្រើន ក៏ដូចជាបង្ករការប៉ះពាល់ដល់សណ្តាប់ធ្នាបសាធារណៈផងដែរ ។ នៅក្នុងវិធានច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ មានផ្ទុកទៅនូវបណ្តាច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តិផ្សេងទៀតជាច្រើន ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុងគោលបំណងដើម្បីគ្រប់គ្រងទៅលើបទល្មើស ហើយច្បាប់ទាំងអស់នោះត្រូវបានតាក់តែងដោយអាស្រ័យទៅតាមប្រភេទនៃបទល្មើស ក៏ដូចជាអាស្រ័យទៅតាមវិស័យផ្សេងៗគ្នា ប៉ុន្តែក្រមព្រហ្មទណ្ឌ គឺជាច្បាប់មួយដែលមានកំណត់អំពីបទល្មើសច្រើនជាងច្បាប់ដ៏ទៃទៀត ។

បើយើងពិនិត្យទៅលើក្រមព្រហ្មទណ្ឌ វាមានចំនួនច្រើនបើចាប់រាប់ពីសម័យមុនមកដល់បច្ចុប្បន្ននេះ ពីព្រោះតែវាក៏ត្រូវបានផ្លាស់ប្តូរទៅតាមសម័យកាលនោះដែរ ហេតុនេះហើយប្រសិនបើយើងចង់ធ្វើការសិក្សាទៅលើក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៅក្នុងសម័យកាលនីមួយៗ យើងត្រូវស្រាវជ្រាវទៅលើក្រមព្រហ្មទណ្ឌទាំងអស់។ ការសិក្សាទៅលើក្រមនេះ ដើម្បីឱ្យកាន់តែច្បាស់លាស់ និងស៊ីជម្រៅថែមទៀតនោះ យើងត្រូវយកក្រមព្រហ្មទណ្ឌណាមួយដែលបង្កើតមុនមកសិក្សាប្រៀបធៀបទៅនឹង

ក្រមព្រហ្មទណ្ឌដែលបង្កើតក្រោយ ។ ការធ្វើបែបនេះ គឺជាមធ្យោបាយមួយដ៏ល្អបំផុត ដើម្បីធ្វើឱ្យយើងដឹងអំពីចំណុចដូចគ្នា និងចំណុចខុសគ្នារវាងក្រមទាំងពីរដែលយើងធ្វើការប្រៀបធៀប ។

ការបញ្ជាក់ឱ្យកាន់តែច្បាស់ទៅលើការប្រៀបធៀបនេះ ត្រូវបានលើកយកមកបង្ហាញតាមរយៈការប្រៀបធៀបទៅលើក្រមព្រហ្មទណ្ឌចំនួនពីរ គឺ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ និងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ។ ប៉ុន្តែការប្រៀបធៀបក្រមព្រហ្មទណ្ឌទាំងពីរនេះ គឺ យើងសូមលើកឡើងនូវចំណុចមួយយកមកធ្វើការប្រៀបធៀបតែប៉ុណ្ណោះ គឺ ការប្រៀបធៀបទៅលើប្រភេទទោសដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមទាំងពីរនេះ ។ មុននឹងឈានទៅដល់ការប្រៀបធៀប យើងត្រូវលើកឡើងនូវការបកស្រាយទៅលើប្រភេទទោសនៅក្នុងក្រមព្រហ្មនីមួយៗជាមុនសិន ក្នុងគោលបំណងដើម្បីបង្ហាញនូវលក្ខណៈនៃប្រភេទទោសនៅក្នុងក្រមចាស់ និងក្រមថ្មី ហើយយកការបកស្រាយទាំងពីរនេះមកថ្លឹមគ្នាដើម្បីទាញបាននូវចំណុចដូចគ្នា និងចំណុចខុសគ្នា ។

ការបកស្រាយទៅលើចំណុចខាងលើនេះត្រូវបានលើកឡើងក្រោមប្រធានបទ ***ការប្រៀបធៀបប្រភេទទោសព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩០៩ និង ឆ្នាំ ២០០៩*** ។

២.ចំណោទបញ្ហានៃការស្រាវជ្រាវ

មកដល់ពេលនេះ ចំណុចដែលបកស្រាយអំពីប្រភេទទោសក្នុងក្រមទាំងពីរ និងការប្រៀបធៀបបានក្លាយទៅជាចម្ងល់ដ៏សំខាន់មួយសម្រាប់អ្នកសិក្សាស្រាវជ្រាវ ដោយចោទឡើងជាសំនួរថា តើប្រភេទទោសនៃក្រមទាំងពីរមានលក្ខណៈយ៉ាងដូចម្តេច? ហើយ ចំណុចដូចគ្នា និងចំណុចខុសគ្នានៃប្រភេទទោសទាំងពីរមានទៅលើចំណុចណាខ្លះ? ។

៣.កម្មវត្ថុនៃការស្រាវជ្រាវ

កម្មវត្ថុនៃការស្រាវជ្រាវរួមមានដូចបង្ហាញខាងក្រោម÷

- ស្វែងយល់អំពីលក្ខណៈនៃប្រភេទទោស ដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩
- ស្វែងយល់អំពីលក្ខណៈនៃប្រភេទទោស ដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩
- ធ្វើការវិភាគទៅលើប្រភេទទោសក្នុងឆ្នាំនីមួយៗ រួចហើយទាញនូវចំណុចដូចគ្នា និងចំណុចខុសគ្នានៃប្រភេទទោសទាំងពីរ
- ធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋាន និងផ្តល់អនុសាសន៍ ដើម្បីរួមចំណែកនៅក្នុងការកែលម្អទៅលើប្រភេទទោសនីមួយៗ និងការផ្តល់យោបលខ្លះៗចំពោះការអនុវត្តនូវទោសព្រហ្មទណ្ឌនៅក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ន ។

៤.ទំហំ និងដែនកំណត់នៃការស្រាវជ្រាវ

នៅក្នុងការបកស្រាយទៅលើប្រធានបទនេះ យើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់សូមលើកយកមកបកស្រាយតែទៅលើលក្ខណៈនៃប្រភេទទោសព្រហ្មទណ្ឌនៅក្នុងឆ្នាំនីមួយៗ តែប៉ុណ្ណោះ ។ លក្ខណៈនៃប្រភេទទោសនៅក្នុងឆ្នាំទាំងពីរ គឺបង្ហាញអំពីចំនួននៃប្រភេទទោសនៅក្នុងឆ្នាំនីមួយៗ និងធ្វើការបកស្រាយទៅលើប្រភេទទោសទាំងនោះ ហើយបន្ទាប់មកធ្វើការប្រៀបធៀបរវាងប្រភេទទោសនៅក្នុងឆ្នាំទាំងពីរដែលមានចំណុចដូច និងចំណុចខុសគ្នា ។ យើងមិនធ្វើការបកស្រាយទៅលើចំណុចមួយចំនួនផ្សេងទៀតទេ ដូចជា ការប្រកាសទោស របបពាក់កណ្តាលសេរីភាព ការបែងចែកទោសជាប្រភាគ និងវិធានផ្សេងទៀតដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងប្រភេទទោសឡើយ ។

៥.គំរោងនៃការស្រាវជ្រាវ

គំរោងនៃការស្រាវជ្រាវនេះបានបែងចែកជា៤ តំណាក់កាលធំៗដូចខាងក្រោម:

- តំណាក់កាលទី១: រំលឹកឡើងវិញ និងស្វែងយល់បន្ថែមទៅលើទ្រឹស្តីទូទៅនៃទោសព្រហ្មទណ្ឌតាមរយៈឯកសារដែលធ្លាប់បានសិក្សាកន្លងមក និងឯកសារតាមបណ្ណាល័យ និងនៅតាមអ៊ិនធឺណេត។
- តំណាក់កាលទី២: ស្វែងយល់អំពីការប្រភេទទោសនៅក្នុងឆ្នាំនីមួយៗ តាមរយៈការសិក្សាទៅលើក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ និងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ។
- តំណាក់កាលទី៣: ធ្វើការវិភាគទៅលើការបកស្រាយចំពោះលក្ខណៈនៃប្រភេទទោស ហើយស្វែងរកនូវចំណុចដូច និងចំណុចខុសគ្នាយកមកបង្ហាញ ។
- តំណាក់កាលទី៤: ធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋាន និងផ្តល់ជាអនុសាសន៍ ដើម្បីរួមចំណែកនៅក្នុងការកែលម្អទៅលើប្រភេទទោសនីមួយៗ និងការផ្តល់យោបលខ្លះៗចំពោះការអនុវត្តនូវទោសព្រហ្មទណ្ឌនៅក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ន ។

៦.វិធីសាស្ត្រនៃការស្រាវជ្រាវ

ដើម្បីជម្រុញ ឱ្យការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះទទួលបានជោគជ័យ គឺចាំបាច់ទាមទារនូវការសិក្សាស្រាវជ្រាវទៅលើឯកសារដែលពាក់ព័ន្ធជាច្រើន និងការប្រមូលពតិមានដែលពាក់ព័ន្ធសម្រាប់ធ្វើជាមូលដ្ឋានការស្រាវជ្រាវប្រធានបទខាងលើ។ ដូចនេះ ការសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះត្រូវបានប្រមូលពីប្រភពឯកសារពីរប្រភេទ គឺ ឯកសារចម្បង និងឯកសារបន្ទាប់បន្សំ។ តាមលទ្ធភាពជាក់ស្តែងនៃការសិក្សាស្រាវជ្រាវយើងមានវិធីសាស្ត្រប្រមូលពត៍មានដូចខាងក្រោម:

- **ឯកសារចំបង**
  - ឯកសារដែលបានមកពីច្បាប់ដែលពាក់ព័ន្ធសំខាន់ៗ គឺ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ និងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩
- **ឯកសារបន្ទាប់បន្សំ**
  - ឯកសារដែលបានមកពី មេរៀនដែលធ្លាប់បានសិក្សាកន្លងមក
  - ឯកសារដែលបានពីសៀវភៅទោសព្រហ្មទណ្ឌ
  - ឯកសារដែលបានមកពីការស្រាវជ្រាវតាមអ៊ិនធឺណេរ
  - ឯកសារដែលបានមកពីការណែនាំរបស់សាស្ត្រាចារ្យដឹកនាំ។
  - ឯកសារដែលបានមកពីការណែនាំ ក៏ដូចជាការពិភាក្សាជាមួយសាស្ត្រាចារ្យផ្សេងទៀត

៧.សារៈសំខាន់នៃការស្រាវជ្រាវ

សារៈប្រយោជន៍ដែលទទួលបានពីការស្រាវជ្រាវនេះមានៈ

- **ចំពោះយើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់ផ្ទាល់ៈ**
  - ជាភស្តុងតាងដែលបញ្ជាក់ពីលទ្ធផលនឹងស្នាដៃ ដែលបានខិតខំសិក្សាថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រអស់រយៈពេល៤ឆ្នាំកន្លងមក។
  - ពង្រីក និងបង្កើនូវចំណេះដឹងផ្ទាល់ខ្លួនផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌដោយយល់ដឹងទៅលើក្រមព្រហ្មទណ្ឌដែលបានបង្កើតកន្លងទៅយូរណាស់មកហើយ ហើយយកមកប្រៀបធៀបនឹងក្រមព្រហ្មបច្ចុប្បន្ន ។
  - ជាស្ពានសំរាប់ឱ្យយើងខ្ញុំទាំងពីរអាចសិក្សាបន្តថ្នាក់ឧត្តមសិក្សា។
- **ចំពោះសាធារណៈជនៈ**
  - ជាប្រភពព័តិមានបន្ថែមសំរាប់ការស្វែងយល់អំពីប្រភេទទោសព្រហ្មទណ្ឌដែលមាននៅក្នុងឆ្នាំ ១៩០៩ បន្ថែមទៅលើប្រភេទទោសព្រហ្មទណ្ឌដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ដល់សាធារណៈ ជនមិត្តនិសិត្សទាំងឡាយ និង និសិត្សជំនាន់ក្រោយៗ។
  - ជាប្រភពពិតមានមួយសំរាប់ស្វែងយល់ពីចំណុចដូច និងចំណុចខុសគ្នានៃប្រភេទទោសទាំងពីរ ដែលបង្ហាញឱ្យឃើញនូវការវិវត្តន៍របស់ច្បាប់ដែលប្រែប្រួលទៅតាមចរន្តនៃការប្រែប្រួលរបស់សង្គម ។

៨.រចនាសម្ព័ន្ធនៃការស្រាវជ្រាវ

រចនាសម្ព័ន្ធនៃការស្រាវជ្រាវចែកចេញជា៣ ជំពូកដូចជា:

- **សេចក្តីផ្តើម**
- **ជំពូកទី១** ប្រភេទទោសព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩០៩
- **ជំពូកទី២:** ប្រភេទទោសព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩
- **ជំពូកទី៣:** ការប្រៀបធៀបប្រភេទទោសទាំងពីរ
- **សេចក្តីសន្និដ្ឋាន**
- **អនុសាសន៍**
- **ឯកសារយោង**
- **ឧបសម្ព័ន្ធ**

ជំពូកទី ១
ប្រភេទទោសព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ១៩០៩

ក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ឆ្នាំ១៩០៩ (ក្រមចាស់) ត្រូវបានតាក់តែងឡើងនៅថ្ងៃទី៨ ខែមេសា ឆ្នាំ ១៩០៩ បានធ្វើការបែងចែកប្រភេទនៃទោសព្រហ្មទណ្ឌជា ០៣ (បី) ប្រភេទ រួមមាន៖

-ឧក្រិដ្ឋទោស

-មជ្ឈិមទោស

-លហុទោស

បន្ទាប់ពីធ្វើការរៀបរាប់ពីប្រភេទនៃទោសព្រហ្មទណ្ឌរួចមក យើងនឹងធ្វើការបកស្រាយចំពោះប្រភេទទោសនីមួយៗ (១.១) ឧក្រិដ្ឋទោស (១.២) មជ្ឈិមទោស និង(១.៣)លហុទោស។

១.១. ឧក្រិដ្ឋទោស

ឧក្រិដ្ឋទោស គឺជាប្រភេទទោសមួយក្នុងចំណោមប្រភេទទោសទាំងបីដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ១៩០៩ ហើយត្រូវបានយកមកបកស្រាយដោយមានការបែងចែកជាពីរចំណុច គឺ (១.១.១) និយមន័យ និង(១.១.២) សណ្ឋាននៃឧក្រិដ្ឋទោស ។

១.១.១. និយមន័យនៃឧក្រិដ្ឋទោស

យោងតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ បានឱ្យនិយមន័យចំពោះឧក្រិដ្ឋទោស គឺមានន័យថា ឧក្រិដ្ឋទោស ឬគរុទោស មហន្តទោស សំដៅលើសេចក្តីខុសដែលច្បាប់ធ្វើទោសដល់ខ្លួន ឬ ធ្វើខ្លួនអ្នកនោះឱ្យខូចកេរ្តិ៍ឈ្មោះយសស័ក្តិមិនរាប់អានតទៅទៀតនោះ [1]។ ម្យ៉ាងទៀតឧក្រិដ្ឋទោស គឺជាប្រភេទនៃទោសដែលមានកម្រិតធ្ងន់ជាងគេក្នុងចំណោមប្រភេទនៃទោសទាំងបី ។

១.១.២. សណ្ឋាននៃឧក្រិដ្ឋទោស

នៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ បានកំណត់សណ្ឋាននៃឧក្រិដ្ឋទោសជា ០៨(ប្រាំបី) សណ្ឋានរួមមាន៖

- សណ្ឋាន ១ គឺឱ្យពិឃាតជីវិតបង់
- សណ្ឋាន ២ គឺដាក់គុកប្រដៅឱ្យធ្វើការជាទម្ងន់អស់មួយជីវិត
- សណ្ឋាន ៣ គឺឱ្យធ្វើទោសបញ្ជាជយ្យុំ(ការបំបរបង់)ប្រោសនៅទីឯណាមួយ
- សណ្ឋាន ៤ គឺឱ្យដាក់គុកបង្ខំឱ្យធ្វើការជាទម្ងន់មានកំណត់

[1]មាត្រា ១ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

- សណ្ឋាន ៥ គឺឱ្យដាក់គុក ទុកពី ៥(ប្រាំ)ឆ្នាំ ទៅដល់ ២០(ម្ភៃ)ឆ្នាំ ឱ្យនៅដោយពួកមិនឱ្យច្រឡំនឹងគ្នា
- សណ្ឋាន ៦ គឺឱ្យដាក់គុកកន្លែងស្ងាត់នៅតែម្នាក់ឯងពី៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ ទៅដល់ ១០(ដប់)ឆ្នាំ
- សណ្ឋាន ៧ គឺឱ្យធ្វើនិរទេសមានកំណត់
- សណ្ឋាន ៨ គឺឱ្យបន្ថយយសស័ក្តិ [2]។

បន្ទាប់ពីបានធ្វើការរៀបរាប់នូវសណ្ឋាននៃបទឧក្រិដ្ឋរួចមក យើងសូមលើកឡើងនូវការបកស្រាយលម្អិតទៅលើសណ្ឋាននីមួយៗ ដូចខាងក្រោម៖

១.១.២.១. ការពិឃាតជីវិតបង់

ការពិឃាតជីវិតបង់ ឬ ទោសប្រហារជីវិតសំដៅលើទោសដែលមនុស្សណាដែលមានទោសដល់ស្លាប់ ត្រូវកាត់ក្បាលចេញ [3]។ ការពិឃាតជីវិតបង់ ឬទោសប្រហាជីវិតនេះត្រូវបានកំណត់ក្នុងសណ្ឋាន ១ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ ដោយសារតែទោសនេះ គឺជាទោសដែលធ្ងន់ធ្ងរជាងគេក្នុងចំណោមទោសទាំងអស់ ។

ទោសពិឃាតជីវិតបង់ ឬ ទោសប្រហារជីវិតនោះនឹងធ្វើគុតវេលាថ្ងៃបុណ្យ ថ្ងៃសីលមិនបាន[4] មានន័យថាជនដែលត្រូវផ្តន្ទាទោសទោសពិឃាតជីវិតបង់នេះ គឺមិនត្រូវបានឱ្យធ្វើការសម្លាប់នៅថ្ងៃបុណ្យ និង ថ្ងៃសីលទេ ក្រៅពីថ្ងៃទាំងពីរនេះគឺអាចធ្វើការសម្លាប់បាន ព្រោះនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ១៩០៩ បានធ្វើការកំណត់យ៉ាងច្បាស់លាស់ចំពោះថ្ងៃ ដែលអាចធ្វើការពិឃាតបាន។ចំណែកឯទីកន្លែងដែលនឹងពិឃាត គឺត្រូវយកតាមក្នុងសេចក្តីសាលក្រម [5]។ ប៉ុន្តែក៏នៅតែមានករណីអញ្ញត្តិកម្មមួយចំពោះមនុស្សស្រីដែលមានទោសដល់ស្លាប់ ហើយបើស្រីនោះឆ្លើយថាមានផ្ទៃពោះ ពិនិត្យទៅឃើញពិតមែន នោះត្រូវទុកឱ្យសម្រាលកូនរួច ទើបយកទៅសម្លាប់បាន [6]។ ការធ្វើការពិនិត្យនេះគឺត្រូវធ្វើឡើងដោយមន្ត្រីជំនាញ និង មានការទទួលស្គាល់ដោយតុលាការ ។ ក្រោយពីធ្វើការកាត់ទោសសម្លាប់រួចរាល់ហើយ បើឪពុកម្តាយ ឬញាតិសាលោហិតមកសុំយកទៅធ្វើបុណ្យលើកខ្មោចត្រូវឱ្យបាន តែនឹងធ្វើជារុងរឿងពុំបានឡើយ ។

[2]មាត្រា ៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

[3]មាត្រា ១០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

[4]មាត្រា ១៩ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

[5]មាត្រា ២០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

[6]មាត្រា ២១ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ១៩០៩

ឧទាហរណ៍៖ យោងតាមមាត្រា ៧៧ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ឆ្នាំ ១៩០៩ បានកំណត់ថា ទោះឈ្មោះណា ទៅប្រុងពិឃាដអម្ចាស់ផែនដី សម្តេចព្រះវររាជនី សម្តេចព្រះមហាឧបរាជ សម្តេចព្រះមហាឧបរាជ សម្តេចព្រះអគ្គមហេសី និង ព្រះភិក្ខុសង្ឃសាមណេរ នោះត្រូវធ្វើទោសសម្លាប់ជីវិតបង់។

១.១.២.២ ការដាក់គុកបង្ខំឱ្យធ្វើការជាទម្ងន់អស់មួយជីវិត

ការដាក់គុកបង្ខំឱ្យធ្វើការជាទម្ងន់អស់មួយជីវិត គឺជាទោសដែលធ្វើការឃុំខ្លួនមនុស្សទាំងពួងដែលត្រូវទោសដាក់គុកបង្ខំឱ្យធ្វើការជាទម្ងន់នេះតោងប្រើឱ្យធ្វើការជាធ្ងន់យ៉ាងបំផុត [7]។ ទោសនេះគឺជាទោសដែលមានកម្រិតធ្ងន់បន្ទាប់ពីទោសពិឃាតជីវិតបង់ ហើយទោសនេះ គឺមានរយៈពេលអស់មួយជីវិត ។

ឧទាហរណ៍៖ យោងតាមមាត្រា ៩២ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ បានចែងថា ទោះឈ្មោះណា ក្លែងធ្វើសិតមាសប្រាក់ ឬ ធ្វើលាយបញ្ចូលជាតិគ្នា គឺមាសប្រាក់ដែលទម្លាប់ច្បាប់បើកឱ្យចាយក្នុងស្រុកខ្មែរ ឬ ជួយយកមាសប្រាក់ដែលក្លែងដូចមាននិយាយខាងលើនេះយកចេញមកចាយ ឬក៏ទទួលយកពីក្រៅ ចូលមកចាយក្នុងដែនអាណាខេត្តក្រុងកម្ពុជាធិបតី នោះត្រូវធ្វើទោសដាក់គុកឱ្យធ្វើការជាទម្ងន់អស់មួយជីវិត ។

១.១.២.៣. ការធ្វើទោសបញ្ជាជយ្យុំ(ការបំបរបង់)

ការធ្វើទោសបញ្ជាជយ្យុំ (ការបំបរបង់) ប្រោសនៅទីឯណាមួយ សំដៅលើមនុស្សដែលមានទោសបញ្ជាជយ្យុំ (ទោសគួរដល់ការបណ្តេញចេញ) នោះត្រូវនាំខ្លួនទៅឱ្យនៅនាទីកន្លែងណាមួយ ក្រៅពីដែនក្រុងកម្ពុជាដែលច្បាប់បានបញ្ញត្តិសម្រាប់បញ្ជាជយ្យុំ ។ បើមនុស្សដែលមានទោស បញ្ជាជយ្យុំនោះគេចវេសត្រលប់ចូលមកនៅក្នុងដែនកម្ពុជាវិញ ហើយស្គាល់ជាក់ប្រាកដជាខ្លួននោះនឹងត្រូវយកមកធ្វើទោសបញ្ជាជយ្យុំវិញ លុះត្រាអស់ជីវិត [8]។

ចំពោះរយៈពេលនៃការធ្វើទោសបញ្ជាជយ្យុំនេះវិញ គឺមិនបានកំណត់ពីរយៈពេលនៃការធ្វើទោសនៅក្នុងសណ្ឋាននោះទេ ប៉ុន្តែវាបានកំណត់នៅក្នុងបទល្មើសនីមួយៗ ។ ម្យ៉ាងទៀតការធ្វើទោសបញ្ជាជយ្យុំនេះអាចធ្វើបន្ថែមពីលើទោសដាក់គុក មានន័យថាបន្ទាប់ពីធ្វើទោសដាក់គុករួចរាល់ហើយ នោះត្រូវធ្វើទោសបញ្ជាជយ្យុំបន្តទៀត ។

---

[7] មាត្រា ១២ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩

[8] មាត្រា ១៣ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩

ឧទាហរណ៍៖

- យោងតាមមាត្រា ៨៣ បានបញ្ញត្តិថា បើរាជការមានបង្គាប់ ឬ ចាត់ប្រើភ្នាក់ងារក្រសួងឱ្យទៅកែនប្រមូលពួកសេនាទាហាន ឬឱ្យកែនរាស្ត្របញ្ចូលជាទាហានតាមច្បាប់ ហើយឈ្មោះណាមានអំណាចទៅបញ្ចុះបញ្ចូលរាស្ត្រ ឱ្យលើកគ្នាមករឹងទទឹងឃាត់ឃាំង មិនឱ្យក្រសួងភ្នាក់ងារប្រមូលប្រជុំទាហាន ឬ កែនរាស្ត្រដែលត្រូវបញ្ចូលជាទាហានបាន នោះត្រូវធ្វើទោសបញ្ជាជឃ្យុំពី ៥(ប្រាំ)ឆ្នាំ ទៅដល់ ២០(ម្ភៃ)ឆ្នាំ ។
- យោងតាមមាត្រា ១៩៤ ដែលបានបញ្ញត្តិពីការធ្វើទោសដាក់គុកឃុំឱ្យនៅកន្លែងស្ងាត់តែម្នាក់ឯង និង មាត្រា ១៩៥ ដែលបានបញ្ញត្តិធ្វើទោសបញ្ជាជឃ្យុំបន្ថែមពីលើទោសដាក់គុកដែលមាត្រា ១៩៥ នេះបានបញ្ញត្តិថា ឯតួមេនាយ ឬ ស្មុគ្របក្សពួក នោះបើតុលាការយល់ឃើញថាជាវេលាវាគ្រប់កំណត់ទោសដាក់គុកហើយ ល្មមគួរនឹងសម្រេចទោសបញ្ជាជឃ្យុំវាទៀតឱ្យទៅនៅទីឯណាមួយក្រៅពីដែនក្រុងកម្ពុជាក៏បាន តែទោសនេះមិនត្រូវឱ្យហួសពី ១០(ដប់)ឆ្នាំ ឡើងទៅឡើយ ។

១.១.២.៤. ការដាក់គុកឱ្យធ្វើការជាទម្ងន់មានកំណត់

ការដាក់គុកឱ្យធ្វើការជាទម្ងន់មានកំណត់ គឺទោសដាក់ឱ្យធ្វើការជាទម្ងន់មានកំណត់នោះបើតិចណាស់ត្រឹម ៥(ប្រាំ)ឆ្នាំ និង យ៉ាងច្រើនដល់ ២០ (ម្ភៃ) ឆ្នាំ [9]។

ឧទាហរណ៍៖ យោងតាមមាត្រា ៩៣ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ បានចែងថា ទោះឈ្មោះណាក្លែងធ្វើសិត ឬលាយបញ្ចូលជាតិលុយសេន ដែលទម្លាប់ច្បាប់បើកឱ្យចាយក្នុងអាណាខេត្តខ្មែរ ឬជួយយកចេញមកចាយលុយសេនដែលក្លែងធ្វើសិត ឬ លាយបញ្ចូលជាតិគ្នា ឬ ជួយទទួលយក (ពីក្រៅ) លុយសេនទាំងនោះយកមកចាយក្នុងដែនអាណាខេត្តក្រុងកម្ពុជាធិបតី នោះត្រូវធ្វើទោសដាក់គុកឱ្យធ្វើការជាទម្ងន់មានកំណត់ ។

១.១.២.៥. ការដាក់គុក ទុកពី ៥(ប្រាំ)ឆ្នាំ ទៅដល់ ២០(ម្ភៃ)ឆ្នាំ ឱ្យនៅដោយពួកមិនឱ្យច្រឡំនឹងគ្នា

បើឈ្មោះណាមួយត្រូវទោសដាក់គុកឱ្យនៅដោយពួកនោះ ត្រូវដាក់គុកនៅក្នុងនគរផ្សេងពីគុកធម្មតា បំបែកចេញពីមនុស្សដែលត្រូវទោស ជាមជ្ឈិម ជាឧក្រិដ្ឋ បើនឹងនិយាយទៅមករកគ្នាបានតែនឹងមនុស្សដែលនៅក្នុងគុកជាមួយគ្នា ក្រៅពីនោះបានតែមនុស្សដែលច្បាប់បានអនុញ្ញាត ។ ទោសដាក់គុកឱ្យនៅដោយពួកនេះនឹងកាត់ឱ្យថយពី ៥(ប្រាំ) ឆ្នាំ ឬ ឱ្យលើសពី ២០(ម្ភៃ)ឆ្នាំពុំបាន

[9] មាត្រា ១៤ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

លើកលែងតែទោសដែលបានបញ្ញត្តិក្នុងមាត្រា ២៧[10] នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ ដែលបានបញ្ញត្តិថា ″ បើមិនទាន់គ្រប់កំណត់ទោសនិរទេសទេ មនុស្សនោះគេចត្រឡប់ចូលមកដែនក្រុងកម្ពុជាវិញហើយស្គាល់ជាក់ប្រាកដជាខ្លួនវា ត្រូវគិតតថ្ងៃខែទោសនិរទេសដែលនៅសល់ប៉ុន្មាននោះយកមកធ្វើទោសដាក់គុកវាឱ្យនៅដោយពួក ត្រាតែគ្រប់កំណត់ទោសនិរទេស ″ មានន័យថាទោសដាក់គុកឱ្យនៅដោយពួកនេះ គឺមានរយៈពេលចន្លោះពី ៥ឆ្នាំ ទៅ ២០ឆ្នាំ ប៉ុន្តែមានករណីលើកលែងដែលបានបញ្ញត្តិក្នុងមាត្រា ២៧ ដោយរយៈពេលដែលនៅសល់ពីទោសនិរទេសត្រូវយកមកធ្វើទោសដាក់គុកឱ្យនៅដោយពួក ពីព្រោះទោសនិរទេសរយៈពេលនៃការធ្វើទោស គឺយ៉ាងច្រើនត្រឹម ១០(ដប់) ឆ្នាំ ។

ឧទាហរណ៍៖ យោងតាមមាត្រា ៧២ បានបញ្ញត្តិថា បើមន្ត្រី ឬខ្ញុំរាជការសេវកាមាត្យណាមួយរាជការបានប្រគល់ឱ្យរក្សាផែនទីបន្ទាយ រោងធ្វើគ្រឿងសាត្រាវុធ ទ្វារព្រះនគរ ហើយបានឱ្យផែនទីទាំងនោះទោះតិចក្តី ច្រើនក្តីទៅសត្រូវឬប្រើសត្រូវ នោះត្រូវធ្វើទោសសម្លាប់ជីវិតបង់ ។

ប៉ុន្តែបើឱ្យផែនទីទាំងនោះ ទៅប្រទេសដ៏ទៃក្រៅប្រើ ដែលនៅជាកណ្តាលមិនជាមិត្តមិនជាសត្រូវ ឬ ជាមិត្ត នោះត្រូវធ្វើទោសដាក់គុកឱ្យនៅដោយពួកពី ៥(ប្រាំ)ឆ្នាំ ទៅដល់ ២០(ម្ភៃ)ឆ្នាំ ។

១.១.២.៦. ការដាក់គុកឱ្យនៅកន្លែងស្ងាត់នៅតែម្នាក់ឯងពី ៥ (ប្រាំ)ឆ្នាំ ទៅដល់ ១០ (ដប់)ឆ្នាំ

ការដាក់គុកឱ្យនៅកន្លែងស្ងាត់នៅតែម្នាក់ឯង សំដៅលើមនុស្សណាមួយទោះប្រុសក្តីស្រីក្តី បើត្រូវដាក់គុកបង្ខាំងតែម្នាក់ឯង នោះឱ្យដាក់គុកហើយប្រើធ្វើការផង ។ ការកំណត់ទោសនេះបើតិចណាស់ត្រឹម ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ បើច្រើនណាស់ ១០ (ដប់) ឆ្នាំ [11]។

ឧទាហរណ៍៖ យោងតាមមាត្រា ១៩៧ បានបញ្ញត្តិថា ទោះនាម៉ឺនសព្វមុខមន្ត្រី ឬ ភ្នាក់ងារខ្ញុំរាជការជាចៅក្រសួង ត្រូវទទួលធ្វើតាមបង្គាប់រាជការ (មានប៉ូលីសជាដើម) ណាមួយហៅយកមកបង្គាប់ ឬប្រើឱ្យទៅហៅតាមបង្គាប់បម្រើរាជការ (គឺប៉ូលីសជាដើម) ឱ្យរឹងទទឹងមិនឱ្យសម្រេចតាមច្បាប់សណ្ឋានណាក្តី ឬ រឹងទទឹងនឹងព្រះរាជប្រកាសណាមួយក្តី ឬ រឹងទទឹងនឹងរាជការទារពន្ធដែលតាមច្បាប់ត្រូវឱ្យបង់ក្តី ឬ រឹងទទឹងមិនឱ្យសម្រេចតាមសេចក្តីសាលក្រម ឬ សំបុត្រដីកាពីក្រុមតុលាការឱ្យកោះក្តី ឬ បង្គាប់អ្វីនីមួយពីរាជការ ដែលចេញមកឱ្យធ្វើនោះ ត្រូវធ្វើទោសដាក់គុកឃុំឱ្យនៅស្ងាត់តែម្នាក់ឯង ។

---

[10]មាត្រា ១៥ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

[11]មាត្រា ១៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

១.១.២.៧. ការធ្វើទោសនិរទេសមានកំណត់

ការធ្វើទោសនិរទេសមានកំណត់ សំដៅលើឈ្មោះណាត្រូវទោសនិរទេស ហើយត្រូវរាជការបញ្ជូនខ្លួនទៅឱ្យនៅក្រៅក្រុងកម្ពុជា កំណត់ទោសនិរទេសនេះយ៉ាងតិច ១ (មួយ)ឆ្នាំ យ៉ាងច្រើនត្រឹម ១០(ដប់)ឆ្នាំ [12] ។ ការធ្វើទោសនិរទេសនេះ មានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលនឹងការធ្វើទោសបញ្ជាជយ៉ុំដែរ ដែលទោសទាំងពីរនេះ គឺត្រូវធ្វើទោសដោយការបញ្ជូនខ្លួនឱ្យនៅក្រៅដែនក្រុងកម្ពុជាដូចគ្នា ។ ប៉ុន្តែខុសគ្នាត្រង់ការធ្វើទោសនិរទេសបានកំណត់រយៈពេលច្បាស់លាស់នៅក្នុងសណ្ឋាន ចំណែកឯការធ្វើទោសបញ្ជាជយ៉ុំវិញមិនបានកំណត់ពីរយៈពេល ដែលត្រូវបណ្តេញចេញច្បាស់លាស់នៅក្នុងសណ្ឋានទេ ប៉ុន្តែបានកំណត់ពីរយៈពេលដែលធ្វើទោសនៅក្នុងបទល្មើសនីមួយៗ។

ម្យ៉ាងទៀតបើមិនទាន់គ្រប់កំណត់ទោសនិរទេសទេ មនុស្សនោះរត់គេចត្រឡប់ចូលមកដែនក្រុងកម្ពុជា ហើយស្គាល់ជាក់ប្រាកដជាខ្លួនវា ត្រូវគិតថ្ងៃខែទោសនិរទេសដែលនៅសល់ប៉ុន្មាននោះ យកមកធ្វើទោសដាក់គុកវាឱ្យនៅដោយពួក ត្រាតែគ្រប់កំណត់ទោសនិរទេស [13]។

<u>ឧទាហរណ៍៖</u> យោងតាមមាត្រា ៧៥ បានបញ្ញត្តិថា ទោះឈ្មោះណា បានធ្វើសេចក្តីអ្វីពីរឿងចម្បាំងដែលរាជការពុំបានយល់ព្រមឱ្យអនុញ្ញាតទេ ហើយនាំដំណើរ និងឱ្យកើតហេតុជាចម្បាំងឡើងនោះត្រូវធ្វើទោសនិរទេស ។

១.១.២.៨. ការបន្ថយយសស័ក្តិ

ទោសបន្ថយអំណាចយសស័ក្តិនោះគឺ៖

- មិនឱ្យមនុស្សដែលបានត្រូវទោសនោះធ្វើជារាជការធំតូច ជាតំណាងប្រយោជន៍ជនានុជនឬ ធ្វើយសស័ក្តិអ្វី ។
- មិនឱ្យរាប់អានជារាស្ត្រអ្នកស្រុក មានមុខដូចគេ ហើយមិនឱ្យកាន់ការអ្វី ក្នុងរាជការដែនដីព្រះនគរ ។
- មិនឱ្យមានអំណាចពាក់គ្រឿងឥស្សរិយយស ។
- មិនឱ្យមានអំណាចធ្វើជាស្មេរក្សីនសាក្សី ក្នុងសេចក្តីដល់តុលាការ តែបើតុលាការត្រូវការ នឹងយកមកសួរជាដំណឹងបំភ្លឺតុលាការបាន ។
- មិនឱ្យមានអំណាចធ្វើជាអាណាព្យាបាល មិនឱ្យធ្វើជាសេនាទាហានហ្លួង ហើយមិនឱ្យតាំងសាលាបង្រៀន ឬប្រៀនប្រដៅអ្នកទាំងពួងឡើយ [14]។

[12]មាត្រា ២៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

[13]មាត្រា ២៧ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

ទោសបន្ថយអំណាចយសស័ក្តិ ហៅជាតិយស មិនឱ្យរាប់ជាប្រជារាស្ត្រអ្នកស្រុកមានមុខនោះ បើកាត់សេចក្តីគ្រាណាៗក្តី នឹងធ្វើទោសដាក់គុកផងក៏បាន តែនឹងឱ្យលើសពីកំណត់ ៥(ប្រាំ) ឆ្នាំមិនបាន [15]។

ចំពោះទោសដាក់គុកបង្ខំឱ្យធ្វើការជាទម្ងន់មានកំណត់ ១ ទោសដាក់គុកបង្ខាំងឱ្យនៅដោយពួកផ្សេង ១ ទោសដាក់គុកឱ្យនៅស្ងាត់តែឯង ១ ទោសនិរទេស ១ ទោសទាំងបួនសណ្ឋាននេះត្រូវឱ្យបន្ថយអំណាចយសស័ក្តិ តាំងពីថ្ងៃកាត់ទោសសម្រេចសេចក្តីជាស្រេច [16]។

ឧទាហរណ៍៖ យោងតាមមាត្រា ១៨៦ បានបញ្ញត្តិថា ទោះឈ្មោះណាវាយព្រះភិក្ខុសង្ឃសាមណេរអង្គណាមួយ ត្រូវធ្វើទោសព្រោះប្រមាថព្រះភិក្ខុសង្ឃសាមណេរ គឺ បន្ថយអំណាចយសស័ក្តិ ថែមលើទោសដែលបញ្ញត្តិពីវាយអ្នកទាំងពួងឱ្យមានស្លាកស្នាមនោះទៀត ។

- **ចំពោះទ្រព្យរបស់ជនដែលបានត្រូវធ្វើទោសដាក់គុក៖**

អ្នកដែលត្រូវធ្វើទោសដាក់គុកបង្ខំឱ្យធ្វើការជាទម្ងន់មានកំណត់ ឬ ជាទោសដាក់គុកបង្ខាំងឱ្យនៅដោយពួកផ្សេង ឬ ទោសបង្ខាំងឱ្យនៅកន្លែងស្ងាត់តែឯងក្តី ត្រូវបង្ខាំងខ្លួនតាមច្បាប់ ហើយត្រូវចាត់តាំងមនុស្សម្នាក់ ដែលជាអាណាព្យាបាលឱ្យថែរក្សាទ្រព្យសម្បត្តិឈ្មោះនោះ ។ បើមនុស្សដែលត្រូវបានធ្វើទោសនោះពុំរកអ្នករក្សាទ្រព្យទេ ត្រូវក្រុមការឃុំថែរក្សាទ្រព្យឱ្យ [17]។

ចំណែកឯទ្រព្យរបស់ឈ្មោះដែលត្រូវធ្វើទោសនោះ បើគ្រប់កំណត់រួចពីទោសមកត្រូវប្រគល់ឱ្យវាវិញ ។ ឯអ្នកអាណាព្យាបាល ឬ ក្រុមការឃុំ ដែលបានរក្សាទ្រព្យវាទាំងនោះត្រូវប្រាប់វាឱ្យពីចំណាយចំណូល ក្នុងកិច្ចការរក្សាទ្រព្យនោះឱ្យវាដឹងផង [18]។ ម្យ៉ាងទៀតក្នុងរវាងដែលវានៅក្នុងទោសនឹងយកប្រាក់ទ្រព្យរបស់ ឬ ស្បៀងអាហារ ឬ អាករអ្វី ដែលជារបស់វាទៅឱ្យវាមិនបានឡើយ [19]។

សរុបសេចក្តីមកការធ្វើទោសចំពោះឧក្រិដ្ឋទោស គឺ ត្រូវពិនិត្យទៅតាមសណ្ឋានទាំង ៨ ដែលបានកំណត់ និង ការកំណត់ដែលបានបញ្ញត្តិក្នុងបទល្មើសនីមួយៗ ។ ចំពោះប្រភេទទោសទីមួយ គឺឧក្រិដ្ឋទោស ដែលបានកំណត់ធ្វើទោសដាក់គុកសណ្ឋានណាមួយ បើមានសាលក្រមកាត់

---

[14]មាត្រា ២៨ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩
[15]មាត្រា ២៩ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩
[16]មាត្រា ២២ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩
[17]មាត្រា ២៣ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩
[18]មាត្រា ២៤នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩
[19]មាត្រា ២៥ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

ជាស្រេចហើយ ត្រូវគិតរាប់តាំងពីថ្ងៃដែលមនុស្សទោសនោះមកចូលគុក[20] ។ ម្យ៉ាងទៀតបើបានយកមនុស្សដែលត្រូវចោទនោះមកដាក់ក្តីមុន ទើបជំនុំជម្រះចេញសាលក្រមកាត់សេចក្តីធ្វើទោសដាក់គុកនោះត្រូវគិតថ្ងៃខែ ដែលវាមកជាប់ក្តី យកមកកាត់ទោសដែលសម្រេចក្នុងសាលក្រម ។ តែបើប្រការអ្វីផ្សេងៗ ជាហេតុពិតតុលាការមិនកាច់ឱ្យ ឬកាច់ឱ្យខ្លះក៏បាន[21] ។ ចំណែកឯអស់ទាំងសាលក្រម ដែលកាត់ទោសដល់ស្លាប់ ដាក់គុកឱ្យធ្វើការជាទម្ងន់អស់មួយជីវិត ដាក់គុកឱ្យធ្វើការជាទម្ងន់មានកំណត់ ដាក់ទោសដល់បព្វាជយ្យំ ដាក់គុកឱ្យនៅដោយពួក ធ្វើទោសឱ្យនៅស្ងាត់តែម្នាក់ឯងធ្វើទោសនិរទេស ទោសបន្ថយអំណាច ក្នុងសណ្ឋានឯណានីមួយក្តី ត្រូវស្រង់សេចក្តីបោះពុម្ព [22]។ មិនតែប៉ុណ្ណោះសេចក្តីស្រង់ពីសាលក្រមនោះ ត្រូវបិទនៅ៖

- ភូមិដែលធ្វើសាលក្រមនេះ ១
- ទីកន្លែងដែលកើតហេតុនេះ ១
- ទីកន្លែងដែលពិឃាដនេះ ១
- ទីកន្លែងមនុស្សទោសនៅ ១ [23]។

បន្ទាប់ពីធ្វើការបកស្រាយទៅលើឧក្រិដ្ឋទោសដែលមានប្រាំបីសណ្ឋាន ដោយបានធ្វើការបកស្រាយអំពីនិមយមន័យ និងសណ្ឋាននីមួយៗ នៃឧក្រិដ្ឋទោសរួចហើយ ជាបន្តទៅទៀតនេះយើងនឹងធ្វើការបកស្រាយទៅលើប្រភេទទោសទីពីរដែលហៅថា មជ្ឈិមទោស ។

១.២. មជ្ឈិមទោស

ការបកស្រាយជាបន្តអំពីប្រភេទទោសទីពីរ គឺមជ្ឈិមទោសដែលរួមមាន (១.២.១)និយមន័យ និង (១.២.២) សណ្ឋាននៃមជ្ឈិមទោស ៖

១.២.១. និយមន័យនៃមជ្ឈិមទោស

តាមរយៈក្រមចាស់បានកំណត់ពីអត្ថន័យចំពោះមជ្ឈិមទោស ថាជាទោសខុសដែលច្បាប់ធ្វើទោសដាក់គុកប្រដៅនោះ [24]។

១.២.២. សណ្ឋាននៃមជ្ឈិមទោស

មជ្ឈិមទោសមាន ៣ (បី) សណ្ឋានដូចជា៖

[20]មាត្រា ១៧នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

[21]មាត្រា ១៨ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

[22]មាត្រា ៣០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

[23]មាត្រា ៣១ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

[24]មាត្រា ១ វាក្យខណ្ឌ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

- សណ្ឋាន ១ គឺដាក់គុក ។
- សណ្ឋាន ២ គឺបញ្ញត្តិហាមមិនឱ្យមានអំណាចខ្លះពីយសស័ក្តិ សម្រាប់ខ្លួន សម្រាប់រាជការ ឬសម្រាប់ជាអាណាព្យាបាលក្នុងត្រកូល ។
- សណ្ឋាន ៣ គឺត្រូវឱ្យពិន័យ [25]។

ចំណែកឯខាងក្រោមនេះ គឺជាការបកស្រាយទៅលើខ្លឹមសារលម្អិតនៃសណ្ឋានទាំងបីរបស់មជ្ឈិមទោស៖

១.២.២.១. ការដាក់គុក

ទោះឈ្មោះណាមានទោសដាក់គុក នោះត្រូវយកខ្លួនទៅដាក់គុកហើយត្រូវប្រើឱ្យធ្វើការនីមួយៗ ក្នុងគុកកំណត់ទោសនេះយ៉ាងតិច ៦(ប្រាំមួយ) ថ្ងៃ យ៉ាងច្រើន ៥(ប្រាំ)ឆ្នាំ ។ តែបើត្រូវធ្វើទោសម្តងហើយមកត្រូវម្តងទៀតនោះ ឬ ក៏មានទោសផ្សេងទៀតដែលច្បាប់នឹងសម្រេចកំណត់ទោសនោះ ត្រូវធ្វើទោសតាមបញ្ញត្តិ [26]។

ចំណាំ៖ ទោសដាក់គុកត្រូវគិត៖

- ១ (មួយ)ថ្ងៃ ត្រូវគិត ២៤(ម្ភៃបួន)ម៉ោង
- ១ (មួយ)ខែ ត្រូវគិត ៣០(សាមសិប)ថ្ងៃ
- ១ (មួយ)ឆ្នាំ ត្រូវគិត ១២(ដប់ពីរ)ខែ [27]។

១.២.២.២. បញ្ញត្តិហាមមិនឱ្យមានអំណាចខ្លះពីយសស័ក្តិ

បើទោសឯណាដែលច្បាប់បើកអំណាច ឬ បញ្ញត្តិឱ្យធ្វើទោសបញ្ឈប់អំណាចខ្លួនមិនឱ្យប្រជារាស្ត្រអ្នកស្រុកមានមុខ ដូចមាននិយាយក្នុងមាត្រា ២៨ (ទោសបន្ថយអំណាចយសស័ក្តិ) នោះតុលាការនឹងកាត់ធ្វើទោសពេញទាំងអស់ក៏បាន ឬនឹងត្រាប្រណីខ្លះក៏បាន [28]។

១.២.២.៣. ការពិន័យ

ការពិន័យ សំដៅលើការពិន័យជាប្រាក់ ដែលការពិន័យនេះ គឺ បានបញ្ញត្តិនៅក្នុងសណ្ឋាន ៣ នៃមជ្ឈិមទោស ។

[25]មាត្រា ៧ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩
[26]មាត្រា ៣២ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩
[27]មាត្រា ៣៣ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ១៩០៩
[28]មាត្រា៣៤ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

ឧទាហរណ៍៖

មាត្រា ១៥៨. ទោះអ្នកឥតបណ្ដាស័ក្តិ ទៅប្រមាថអ្នកឥតបណ្ដាស័ក្តិដូចគ្នា នោះបើ ជេរផ្ទាល់ ត្រូវពិន័យជាប្រាក់ពី ១២ (ដប់ពីរ) រៀល ។ បើជេរប្រមាថដៀលពូជត្រកូលនោះ ត្រូវពិន័យទ្វេ ១ ជា ២ ។

មាត្រា ១៦៣. ទោះឈ្មោះណាជេរប្រមាថគ្នានៅមុខនាម៉ឺន ឬចៅក្រមណាក្នុងវេលា កំពុងជំនុំជម្រះ ធ្វើរាជការជាក្រសួងមន្ត្រីនោះ នោះត្រូវពិន័យតាមបណ្ដាស័ក្តិនាម៉ឺន ឬមន្ត្រី (ដែលគេជេរនៅមុខ) នោះគឺមួយស័ក្តិ ៥ (ប្រាំ) រៀល ។

១.៣. លហុទោស

ប្រភេទទោសចុងក្រោយដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ គឺ លហុទោស ដែលត្រូវបានលើកយកមកបកស្រាយដោយធ្វើការបែកចែកជាពីរចំណុចសំខាន់ៗរួមមាន (១.៣.១)និយមន័យនៃលហុទោស និង (១.៣.២) សណ្ឋាននៃលហុទោស៖

១.៣.១. និយមន័យនៃលហុទោស

ទោសជាលហុ គឺដាក់គុកពិន័យដកហូតយករបស់ទ្រព្យអ្វីតិចច្រើនដែលចាប់រឹបយកមកបាន ទោះជាប្រយោជន៍ឃ្លាំង បើមនុស្សនោះត្រូវទោសជាលហុនោះម្តងហើយ ក្រោយត្រូវទោសនោះម្តងទៀត ត្រូវដាក់គុកពី ១(មួយ)ថ្ងៃ ទៅដល់ ៣ (បី)ថ្ងៃ ជាលហុទោស [29]។

លក្ខណៈសម្គាល់នៃលហុទោស៖

- សេចក្តីជាលហុទោស ជាប្រដៅបន្តិចបន្តួច នោះនឹងឱ្យតិចជាងពី ១(មួយ)ថ្ងៃ ចុះមក ឬឱ្យហួសពី ៥(ប្រាំ)ថ្ងៃឡើងទៅពុំបានឡើយ ។ ឯកំណត់ថ្ងៃនឹងដាក់គុកនោះតោងគិតឱ្យគ្រប់ពេញ ២៤(ម្ភៃបួន) ម៉ោងជាមួយថ្ងៃ [30]។
- ឯប្រាក់ក្រោយពិន័យទោសល្មើសបញ្ញត្តិជាលហុនោះ នឹងកាត់យកពី ២០(ម្ភៃ)សេន ទៅដល់ ៥(ប្រាំ) រៀល ក៏បានតាមដោយសណ្ឋានសេចក្តីដូចមានខាងក្រោយនេះ [31]។

ក្នុងករណីដែលមនុស្សនោះ គ្មានប្រាក់បង់ពិន័យ នោះនឹងធ្វើទោសដាក់គុកបង្ខំសងក្រោយពិន័យក៏បាន តែមនុស្សមានទោសយ៉ាងនេះ មិនត្រូវដាក់គុកបង្ខំនោះហួសពី ១០ (ដប់) ថ្ងៃឡើងទៅឡើយ [32]។

[29] មាត្រា ២៩១ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

[30] មាត្រា ២៩២ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

[31] មាត្រា ២៩៣ នៃក្រមព្រទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

១.៣.២. សណ្ឋាននៃលហុទោស

លហុទោស ក៏មាន ៣(បី) សណ្ឋានដូចមជ្ឈិមទោស ប៉ុន្តែមិនបានកំណត់ពីការធ្វើទោសដូចមជ្ឈិមទោសដែលបានកំណត់នៅក្នុងសណ្ឋាននីមួយៗទេ ។

១.៣.២.១. ទោសសណ្ឋានទី ១

- ទោះឈ្មោះណាល្មើសបញ្ញត្តិជាលហុទោស ដែលហាមមិនឱ្យអុចបាញ់ផាវ អុចកាំជ្រួច មានគោមហោះភ្ញីទៀនគោះហ៊ាជាដើម ។
- ទោះឈ្មោះណាធ្វេសប្រហែស ខ្ជិលច្រអូស មិនបោសច្រាស សំអាតផ្លូវច្រកល្ហកក្នុងភូមិស្រុក ដែលត្រូវឱ្យអ្នកស្រុកនៅទីនោះធ្វើថែទាំ ។
- ទោះឈ្មោះណាទុក ឬ ចោលគ្រឿងប្រដាប់ប្រដាធ្វើផ្ទះឬរបស់អ្វីៗ មានឈើ ឥដ្ឋក្បឿងជាដើម ដែលមិនត្រូវការដាក់ ហើយដាក់ឱ្យរាំងរាទទឹងទើសទែង ឱ្យចង្អៀតផ្លូវ មិនស្រួលបង្កើតឱ្យថ្លោះធ្លោយមានគ្រោះ ។
- ទោះឈ្មោះណាខ្ជិលច្រអូស ឬមិនព្រមធ្វើតាមបញ្ញត្តិប្រាមពីកិច្ចការ ថែទាំរក្សាសំអាតផ្លូវសាធារណ:ជនទាំងពួង ។
- ទោះឈ្មោះណាបេះបោច ឬបរិភោគអស់ទាំងផលាអាហារដំណាំរបស់គេនៅទីកន្លែងណាក្តី ហើយពុំបានសុំម្ចាស់របស់ ។
- ទោះឈ្មោះណាពុំបានសុំម្ចាស់របស់ ហើយទៅច្រូតកាត់រើសស្រូវដែលជំរុះជ្រុះកើបកៀរប្រមូលសន្សំយកទៅផលារុក្ខជាតិអ្វីក្នុងស្រែចំការគេ ។
- ទោះឈ្មោះណាឥតគំនិតបាចសាចបោះចោលជារបស់អាសោចទៅលើគេ ។
- ទោះឈ្មោះណាលែងសត្វសម្រាប់ដឹក សម្រាប់ជិះរិតយកទឹកដោះ ឱ្យចូលទៅក្នុងដីគេដែលមិនទាន់ច្រូតកាត់ កាយគាស់បែនបូតជញ្ជូនផលានោះ ។
- ទោះឈ្មោះណាល្មើសនឹងច្បាប់ ដែលរាជការរៀបចំជាត្រឹមត្រូវហើយ មិនព្រមធ្វើតាមរបៀបច្បាប់រាជការ ដែលតែងបញ្ញត្តិសេចក្តីទោសល្មើសបញ្ញត្តិជាលហុទោស ដូចមាននិយាយខាងលើទាំងនេះត្រូវធ្វើទោសពិន័យជាប្រាក់ពី ២០ (ម្ភៃ)សេន ទៅដល់ ១(មួយ)រៀល[33]។

១.៣.២.២ ទោសសណ្ឋានទី ២

ត្រូវធ្វើទោសពិន័យជាប្រាក់ពី១ (មួយ) រៀល ទៅដល់ ៣(បី)រៀល ឬ ដាក់គុកពី១(មួយ) ថ្ងៃ ទៅដល់ ៣(បី)ថ្ងៃ បើឈ្មោះដែលធ្វើខុសដូចមានប្រការខាងក្រោមនេះ៖

[32]មាត្រា ២៩៤ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរ: ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

[33]មាត្រា ២៩៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរ: ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

- ឈ្មោះណាដែលលែងសត្វកាចសាហាវ សត្វអ្វីនីមួយៗនោះធ្វើទុកគេ ឈ្មោះណាដែលបង្កាប់ឆ្កែ តែឆ្កែនោះវាកាច ឬ មិនការពារឱ្យឆ្កែផងខ្លួនក្នុងវេលាវាខាំ ឬវាដេញខាំអ្នកដំណើរ ទោះបានខាំមានស្លាកស្នាម ឬ មិនបានជាពិការខូចខាតអ្វីៗក្តី ។
- ឈ្មោះណាដែលចោលដុំថ្ម ឬ ដុំអ្វីជារឹង ឬ វត្ថុអ្វីមួយជាអសោចទៅលើផ្ទះ ក្នុងរបងច្បារចំការ ឬ កំផែងវាំង ។
- ឈ្មោះណាដែលមិនព្រមទទួលយកប្រាក់អ្វីជារបស់សុទ្ធ ប្រាកដមិនមែនជាក្លែងក្លាយក្រឡៃទេ ពិតជារាជការបើកអំណាចឱ្យចាយក្នុងព្រះនគរខ្មែរ ។
- ឈ្មោះណាក្នុងសម័យវេលា នោះមិនមានកិច្ចការធុរៈអ្វីសោះឡើយ បើនឹងទៅជួយកិច្ចការធុរៈនោះក៏បាន ហើយមិនព្រមទៅ ឬខ្ជិលធ្វេសប្រហែសធ្វើការទាំងពួង ឬធ្វើការជារាជការអ្វីដែលកែនហៅឱ្យជួយក្នុងខណៈមានទុក្ខធុរៈបាបគ្រោះ គឺលិចលង់ទូក ឬទឹកលិច ភ្លើងឆេះផ្ទះ ចោរលួចប្លន់ ឬមិនធ្វើតាមសេចក្តីបង្គាប់របស់តុលាការម្យ៉ាង[34]។

១.៣.២.៣. ទោសសណ្ឋានទី ៣

ត្រូវធ្វើទោសពិន័យបី ៣(បី)រៀល ទៅដល់ ៥(ប្រាំ) រៀល ឬនឹងដាក់គុកពី ៣(បី)ថ្ងៃ ទៅដល់ ៥(ប្រាំ) ថ្ងៃ សេចក្តីដែលធ្វើខុសដូចមានក្នុងប្រការខាងក្រោមនេះ៖

- ឈ្មោះណាដែលអាចហ៊ាន ធ្វើលើសក្រៅពីបញ្ញត្តិច្បាប់ ដែលមាននិយាយក្នុងមាត្រា ២៨១ ដល់មាត្រា ២៨៩ ហើយធ្វើពីចិត្តឯងឱ្យខូចអន្តរាយវិនាសបង់របស់ទ្រព្យ មានតាំងតុ គ្រឿងស្លៀកពាក់ គ្រឿងបរិភោគជាដើម ។

អំពើដែលធ្វើឱ្យខូចអន្តរាយវិនាសបង់ទ្រព្យដែលបានបញ្ញត្តិក្នុងមាត្រា ២៨១ ដល់ មាត្រា ២៨៩ រួមមាន៖

- ការដុតផ្ទះ ទូក កប៉ាល់ធំតូច ឃ្លាំង គេហដ្ឋាន ដែលមានមនុស្សមានម្ចាស់នៅ។
- ការលួចដុតដើមស្រូវស្រែ ឬ របរអ្វីជាប្រយោជន៍ដែលគេបេះច្រូតកាត់ ហើយគរជាគំនរ ឬរទេះទូកដែលគេដឹកផ្ទុកទំនិញ។
- ការប្រទូស្តវាយគុំគួននឹងដុតគេហដ្ឋានជាទីលំនៅ ឬរបស់ទ្រព្យអ្វីមួយ។
- ការដុតបំផ្លាញបញ្ជី សំបុត្រសំណៅ ពាក្យអ្វីនីមួយៗជារបស់រាជការគ្រប់ក្រសួងភ្នាក់ងារ ។

[34]មាត្រា ២៩៧ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ១៩០៩

- ការធ្វើឱ្យអន្តរាយវិនាសបង់អស់ទាំងគ្រឿងប្រដាប់អ្វី ដែលសម្រាប់ធ្វើការរបររកស៊ី និងជាទីអាស្រ័យ។
- ការសម្លាប់សត្វចតុប្បាត រួមមាន គោ ក្របី សេះ ។
- ការលុបទប់បឹងរណ្ដៅផ្លូវទឹក កាប់រុះទម្លាយ បំផ្លាញវាំងកំផែង ឬ កាប់ដករបងរកិលបង្ខិត ឬរំលាយរំលីងគាស់ដកបំបាត់គោលចារឹក ឬ អ្វីនីមួយៗដែលគេទុកសម្គាល់ជាដែនខណ្ឌ ចំណាំជាគោលចារឹកព្រំដី ។ ដូច្នេះរាល់អំពើទាំងឡាយដែលបានរៀបរាប់នេះគឺជាប្រភេទនៃឧក្រិដ្ឋទោស ហើយត្រូវធ្វើទោសតាមសណ្ឋាននីមួយៗ ការធ្វើទោសនេះត្រូវបានកំណត់ជាក់លាក់នៅបទល្មើសដែលបានបញ្ញត្តិ ចំណែកឯរាល់អំពើដែលបានធ្វើក្រៅពីអំពើ ដែលបានរៀបរាប់ខាងលើនោះត្រូវចាត់ចូលជាប្រភេទនៃលហុទោសទាំងអស់ ។

- ទោះឈ្មោះណាដែលមិនប្រសព្វ កាន់គ្រឿងសត្រាវុធ ហើយធ្វេសប្រហែសមិនប្រយ័ត្នធ្វើឱ្យស្លាប់ ឬឱ្យមានរបួសសត្វទាំងពួងដែលមានម្ចាស់។
- ឈ្មោះណាដែលបង្កើតជាសេចក្ដីមិនគប្បី ឬ ស្រែកហ៊ោកញ្ជ្រៀវឃោរឃៅដេរពោលឱ្យជាចលាចលអំពល់ដល់អ្នកស្រុក ។
- ឈ្មោះណាដែលបើកហែកពីចិត្ត ជាសំបុត្រប្រកាសបំរាមដែលរាជការបិទ ។
- ឈ្មោះណាដែលគាស់យកស្មៅ ជីកដី ឬ ថ្ម យកចេញពីផ្លូវឥតគំនាប់មិនសុំច្បាប់ ។
- ឈ្មោះណាដែលចូលទៅក្នុងផ្ទះអ្នកផងទាំងពួង គ្មានការហេតុអ្វីជាគប្បី ។
- ឈ្មោះណាដែលមានកាំភ្លើងទុកឥតច្បាប់ ។
- ឈ្មោះណាដែលប្រមឹកស្រវឹង ដើរដួលដេកដោយផ្លូវ ។
- ឈ្មោះណាដែលកោងកាចប្រហើន មើលងាយ ដោយវាចាជាទ្រគោះនឹងអ្នករាជការទាំងពួង។
- ឈ្មោះណាដែលនិយាយជាពាក្យមិនគប្បីទៅនឹងចៅហ្វាយស្រុក និង ក្រុមការងារក្នុងខេត្តក្នុងភូមិ ។
- ឈ្មោះណាដែលមិនព្រមទទួលវេនយាមល្បាត វេលាយប់តាមរាជការត្រូវការ ដែលកែនហៅយកមកប្រើ។
- ឈ្មោះណាដែលឃឹតយូរ ធ្វេសប្រហែសមិនបង់ពន្ធមិនបង់ក្រោយពិន័យ ហើយ និងប្រាក់អ្វីនីមួយដែលជំពាក់រាជការ ។
- ឈ្មោះណាដែលប្រកែករឹងទទឹង ឬ ធ្វេសប្រហែសមិនព្រមចូលមកតាមរាជការកោះហៅ ។

- ឈ្មោះណាដែលទទួលមនុស្សអនាថាឥតទីលំនៅ ឱ្យផ្ទះអាស្រ័យសំណាក់ ហើយនិងមនុស្សចំឡែកចូលមកពីភូមិក្រៅឯទៀត ដែលសំបុត្រជំរៀបថ្លៃរាជការខ្លួន សំបុត្រសម្គាល់ ឬ សំបុត្រច្បាប់ដើរផ្លូវនោះគ្មាន ។
- ឈ្មោះណាដែលដើរចោលភូមិស្រុកផងខ្លួនទៅនៅស្រុកឯទៀត មិនបានជម្រាបប្ដឹងមន្ត្រីជាក្រសួងក្នុងភូមិខ្លួន ឬវេលាដែលខ្លួនបានទៅដល់ភូមិស្រុកឯទៀត ហើយធ្វេសប្រហែសមិនបានប្ដឹងក្រុមការស្រុកគេ ។
- ឈ្មោះណាដែលបានឃើញសាកអសុក អណ្ដែតនៅក្នុងទឹកឬនៅទីកន្លែងណា ហើយធ្វេសប្រហែសមិនបានប្ដឹងមន្ត្រីជាក្រសួងក្នុងស្រុកឱ្យបានដឹង ។
- ឈ្មោះណាដែលបានទិញគោ ក្របី សេះ ហើយពុំបានទារសំបុត្រពីអ្នកលក់ ដែលជាម្ចាស់សត្វនោះមើលឱ្យដឹងប្រាកដជាសត្វនោះរបស់ផងអ្នកលក់មែន ឬ មិនបានឱ្យមន្ត្រីជាក្រសួងក្នុងភូមិស្រុកគេត្រួតពិនិត្យមើលជាប្រាកដត្រឹមត្រូវឱ្យ ។
- ឈ្មោះណាដែលទិញសត្វនោះ ហើយមិនបានយកសត្វដែលខ្លួនទិញនោះមកឱ្យមន្ត្រីជាក្រសួងក្នុងភូមិស្រុក ចុះបញ្ចូលបញ្ជីក្នុងរវាង ៨ (ប្រាំបី) ថ្ងៃ [35]។

សរុបមកលហុទោស គឺ ជាប្រភេទនៃទោសដែលមានលក្ខណៈស្រាលជាងគេក្នុងចំណោមប្រភេទនៃទោសទាំងបី ម្យ៉ាងទៀតលហុទោស គឺបានបញ្ញត្តិពីអំពើដែលជាបទល្មើសបានយ៉ាងច្បាស់លាស់នៅក្នុងសណ្ឋាននីមួយៗ ខុសពីឧក្រិដ្ឋទោស និងមជ្ឈិមទោស ដែលបានបញ្ញត្តិនៅក្នុងមាត្រាផ្សេងគ្នា ហើយនិងការធ្វើទោសទៅតាមសណ្ឋាននីមួយៗ ។

មកដល់ត្រង់នេះ យើងសូមបញ្ចប់នូវការបកស្រាយជំពូកទី១ ដោយសង្ខេបខ្លីតែប៉ុណ្ណឹង ។ បន្ទាប់មកទៀត យើងនឹងធ្វើការបកស្រាយនូវជំពូកទី២ ស្ដីពីប្រភេទទោសព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ វិញម្ដង ហើយខ្លឹមសារទាំងស្រុងមានដូចតទៅនេះ៖

[35]មាត្រា ២៩៨ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

ជំពូកទី ២
ប្រភេទទោសព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩

ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ត្រូវបានប្រកាសឱ្យប្រើនៅថ្ងៃទី៣០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩ ហើយក្រមនេះបានធ្វើការបែងចែកប្រភេទនៃទោសជាបីប្រភេទ គឺ មូលទោស ទោសបន្ថែម និងទោសជំនួស ។

២.១. មូលទោស

ដើម្បីយល់បានច្បាស់អំពីមូលទោស ដែលប្រើប្រាស់ចំពោះរូបវន្តបុគ្គលនោះយើងនឹងធ្វើការបកស្រាយទៅលើនិយមន័យនៃមូលទោស(**ចំណុច ២.១.១**) និង ប្រភេទនៃមូលទោស (**ចំណុច ២.១.២**) ដូចមានពន្យល់លម្អិតខាងក្រោម ៖

២.១.១. និយមន័យនៃមូលទោស

មូលទោស គឺទោសដាក់ពន្ធនាគារ និងទោសពិន័យ[36]។

មូលទោស គឺជាទោសមូលដ្ឋានដែលយកទៅប្រើប្រាស់សម្រាប់ការប្រកាសទោសចំពោះជនជាប់ចោទដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើស ។ មូលទោស ត្រូវបានកំណត់ដោយក្រមព្រហ្មទណ្ឌមានទោសដាក់ពន្ធនាគារ និងទោស ពិន័យជាប្រាក់ (មាត្រា ៨៣)[37]។

២.១.២. ប្រភេទនៃមូលទោស

យើងឃើញមានចែងកំណត់នៅក្នុងមាត្រា ៨៣ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ។ បើយោងតាមមាត្រា ៨៣ មូលទោសនេះ ត្រូវបានបែងចែកជា ០២ (ពីរ) គឺ

- **ទោសដាក់ពន្ធនាគារ** ដែលយើងហៅសាមញ្ញថា ទោសជាប់គុកនោះឯង។
- **ទោសពិន័យ** ដែលយើងហៅជារួមថា ទោសពិន័យជាប្រាក់ ។

ក្នុងការកំណត់ចំពោះទោសនីមួយៗនេះ ជាគោលការណ៍ច្បាប់ និងយោងតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌចាប់ពីមាត្រា ៨៤ មាត្រា ៨៥ នោះ ជាទូទៅច្បាប់នីមួយៗបានកំណត់ពីអប្បបរមា និងអតិបរមានៃទោសនីមួយៗ មានន័យថាអប្បបរមា សម្រាប់ទោសដាក់ពន្ធនាគារ អតិបរមាសម្រាប់ទោសដាក់ពន្ធនាគារ ក៏ដូចជា អប្បបរមា និង អតិបរមា សម្រាប់ទោសពិន័យជាប្រាក់ ។ ក៏ប៉ុន្តែអប្បបរមាហើយនិងអតិបរមានេះអាចត្រូវបានបន្ថយ ឬ បន្ថែមនេះអាស្រ័យទៅតាមលក្ខខណ្ឌដែលមានកំណត់នៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ។

[36]សទ្ទានុក្រមពាក្យច្បាប់ ផ្នែកក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ទីស្ដីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០១១ លេខរៀងទី ១៩៥

[37]យោងតាមឯកសាររបស់ **ឯកឧត្តម ហ៊ី សោភា** រដ្ឋលេខាធិការលំដាប់ថ្នាក់ទីមួយនៃក្រសួងយុត្តិធម៌ ស្ដីពីប្រភេទនៃទោស ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០

បន្តទៅនេះយើងនឹងពន្យល់ឱ្យបានក្បោះក្បាយអំពីទោសគុក និងពិន័យ ៖

២.១.២.១. ទោសដាក់ពន្ធនាគារ

ទោសដាក់ពន្ធនាគារ គឺជាទោសគុកទោសដែលបំបាត់សេរីភាពមានកំណត់កាល ឬគ្មានកំណត់កាល ដែលត្រូវបានផ្តន្ទាទោសដោយដាក់ពន្ធនាគារ[38]។

ដូចបានជម្រាបជូនពីលើចំពោះខ្លឹមសារទាក់ទងជាមួយទោសដាក់ពន្ធនាគារ ឬ ទោសដាក់គុកមានន័យថា ជនម្នាក់ក្រោយពេលដែលសម្រេចទោសដាក់ពន្ធនាគារគាត់រួចហើយគេក៏យកជននេះទៅដាក់គុកពីព្រោះថាការអនុវត្ត គឺធ្វើនៅពន្ធនាគារ ។ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌថ្មីបានកំណត់អំពីរបៀបក្នុងការគណនា ចំពោះការដាក់ពន្ធនាគារ ឬគុកនេះទៀតផង[39]។ ហើយក្រមព្រហ្មទណ្ឌបាន កំណត់ទាំងលក្ខខណ្ឌក្នុងការបញ្ចប់ទោសដាក់ពន្ធនាគារទៀតផង[40]ពីព្រោះក្រមព្រហ្មទណ្ឌបានកំណត់ថា៖

- បើសិនជាទោសដាក់ពន្ធនាគារកំណត់ដាក់រយៈពេល ០១ ថ្ងៃ ហេតុដូច្នេះច្បាប់កំណត់ថា ០១ ថ្ងៃ គឺមានរយៈពេល ២៤ ម៉ោង ។
- បើជនម្នាក់ត្រូវបានតុលាការសម្រេចផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារ ០១ ខែ របៀបក្នុងគណនា ០១ ខែ ត្រូវគិត ៣០ ថ្ងៃ។
- បើសិនជាជនម្នាក់ត្រូវ បានផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារក្នុងរយៈពេល ០១ ឆ្នាំ របៀបក្នុងការគណនា ត្រូវគិត ១២ ខែ។

ទន្ទឹមនឹងនេះដែរ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌក៏បានចែងពីលក្ខខណ្ឌដោយឡែកនៃការបញ្ចប់ទោសទៀតផង ព្រោះថាជាទូទៅនៅពេលតុលាការផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារជនណាម្នាក់ ហើយនៅក្នុងករណីមួយនេះ ជននោះត្រូវទទួលរងទោសនៅក្នុងពន្ធនាគារឱ្យបានគ្រប់ចំនួន ។ បើដាក់គុក ០៣ ឆ្នាំ ត្រូវទទួលរងទោសឱ្យបានគ្រប់ចំនួន០៣ ឆ្នាំ ទៅតាមរបៀបគណនាដូចបាន ជម្រាបជូនពីខាងដើម ។ ប៉ុន្តែវាមានបញ្ហាដោយ ហៅថាករណីពិសេសខ្លះដែលក្នុងនោះការបញ្ចប់ទោសនៅក្នុងពន្ធនាគារគឺអាចបញ្ចប់មុនបាន ។

<u>ឧទាហរណ៍</u> ៖ ដូចជាទោសមួយនោះ ត្រូវបញ្ចប់ចំថ្ងៃឈប់សម្រាក ចំថ្ងៃសៅរ៍ ឬថ្ងៃអាទិត្យ ឬ ថ្ងៃឈប់សម្រាក តាមកាលកំណត់ ដែលបច្ចុប្បន្នគឺកំណត់ ដោយអនុក្រឹត្យរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល ។ ដូច្នេះលក្ខខណ្ឌនៃការបញ្ចប់ទោស ក្រមព្រហ្មទណ្ឌបានបញ្ជាក់ជូនថាបើសិនជាពេលដែលត្រូវបញ្ចប់

[38] សទ្ទានុក្រមពាក្យច្បាប់ ផ្នែកក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០១១ លេខរៀងទី ៤៩

[39] មាត្រា ៤៩ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩ ចែងអំពី "ការគណនាអំពីថិរវេលានៃទោសដាក់ពន្ធនាគារ"

[40] មាត្រា ៥០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩ ចែងអំពី "លក្ខខណ្ឌដោយឡែកនៃការបញ្ចប់ទោស"

ទោសដាក់ពន្ធនាគារប៉ះចំថ្ងៃសៅរ៍ ឬថ្ងៃអាទិត្យ ឬថ្ងៃឈប់សម្រាក ផ្លូវការនោះ គឺនៅក្នុងករណីនេះ ជនដែលជាទណ្ឌិតនោះត្រូវបានដោះលែង ជាទូទៅស្មើនឹង ១ ថ្ងៃមុនថ្ងៃឈប់សម្រាកនោះ ដូចជាករណីថាចំថ្ងៃសៅរ៍ គឺត្រូវដោះលែងគាត់នៅថ្ងៃសុក្រនេះ គឺក្រមព្រហ្មទណ្ឌបានចែងកំណត់បែបហ្នឹង ។ ហើយទន្ទឹមនឹងនេះដែរ ក្រមថ្មីយើងក៏បានចែងអំពីរបបគតិយុត្តផ្សេងទៀត ទាក់ទងនឹងបញ្ហានេះដែរ ពិសេសករណីដូចជាការរាប់បញ្ចូលនូវថិរវេលានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្នចូលទៅក្នុងទោសដាក់ពន្ធនាគារជាដើមក្រមថ្មីក៏មានចែងកំណត់ពីបញ្ហានេះដែរ[41] ។ ទាំងនេះទាក់ទងជាមួយនឹងទោសដាក់ពន្ធនាគារ ។ ម្យ៉ាងទៀតបើយោងតាមប្រសាសន៍របស់ **ឯកឧត្តម ហ៊ី សោភា** ធ្លាប់ជារដ្ឋមន្ត្រីស្តីទីនៃក្រសួងយុត្តិធម៌បានបែងចែកទោសគុកនេះជា២(ពីរ)គឺ៖

- ទី ១ ទោសដាក់ពន្ធនាគារមានកាលកំណត់ ដូចជាដាក់ពន្ធនាគារកំណត់ពី ១៥ ឆ្នាំ ទៅ ៣០ ឆ្នាំ
- ទី ២ ទោសដាក់ពន្ធាគារគ្មានកាលកំណត់ គឺទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត ពីព្រោះថាមិនដឹងពេលណាទណ្ឌិតនោះគាត់ស្លាប់ឡើយ។

២.១.២.១. ទោសពិន័យជាប្រាក់

ភ្ជាប់ជាមួយទោសដាក់ពន្ធនាគារនៅមានទោសមួយទៀត ដែលគេឱ្យឈ្មោះថាទោសពិន័យ ។ ការពិន័យជាប្រាក់ គឺត្រូវគិតជាប្រាក់រៀលដែលជារូបិយវត្ថុជាតិខ្មែរហើយផលដែលបានមកពីការពិន័យជាប្រាក់នេះត្រូវបង់ចូលទៅក្នុងថវិការបស់រដ្ឋ ។

កន្លែងនេះយើងសូមទាញចំណាប់អារម្មណ៍ពីអ្នកអានអំពី "ចំណុចខុសគ្នា" រវាងទោសពិន័យជាប្រាក់នេះជាមួយ និង ការសម្រេចផ្តន្ទាទោសពិសេសករណីឱ្យជនម្នាក់បង់សំណងជម្ងឺចិត្តជាដើម ។ ទោសពិន័យ គឺជាទោសព្រហ្មទណ្ឌមួយប្រភេទក្នុងឋានៈជាមូលទោសខុសពីទណ្ឌកម្មផ្សេងទៀតដែលចៅក្រមគាត់ប្រកាសផ្តន្ទាទោស ។ ករណីជនម្នាក់បានប្រព្រឹត្តបទល្មើសចៅក្រមក៏ប្រកាសផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារផង ហើយគាត់សម្រេចឱ្យជនជាប់ចោទបង់ជម្ងឺចិត្តទៅឱ្យជនរងគ្រោះថែមទៀតផង ។

ទាំងអស់ខាងលើនេះទាក់ទងជាមួយនឹងមូលទោស គឺមានចំណុចសំខាន់ៗ ចំនួន ០២ (ពីរ) នេះហើយ ។ ប៉ុន្តែមូលទោសដែលយើងបានជម្រាបជូននេះ គឺអនុវត្តតែចំពោះ**"រូបវន្តបុគ្គលជានីតិជន"** តែប៉ុណ្ណោះ ។ សម្រាប់ការអនុវត្តចំពោះ **"រូបវន្តបុគ្គលជាអនីតិជន"** ច្បាប់បានកំណត់អំពីមូលទោសដាច់ដោយឡែកផ្សេងទៀត។ ខាងក្រោម យើងនឹងពន្យល់អំពីមូលទោសសម្រាប់អនីតិជន៖

[41]មាត្រា ៥១ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩ ចែងអំពី "ការគិតបញ្ចូលថិរវេលានៃការឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ន"

អនីតិជន គឺជាជនដែលមិនទាន់គ្រប់អាយុតាមច្បាប់កំណត់ ឬជនដែលមានអាយុក្រោម១៨ ឆ្នាំ[42]។

អនីតិជន គឺជាជនដែលច្បាប់មិនទាន់ឱ្យទទួលខុសត្រូវលើអំពើដែល ខ្លួនបានប្រព្រឹត្ត ។ ឬជាជនដែលច្បាប់កំណត់ឱ្យទទួលខុសត្រូវលើអំពើរបស់ ខ្លួនដោយមានកម្រិត[43]។

សម្រាប់មូលទោសដែលអនុវត្តចំពោះអនីតិជន គឺច្បាប់បានកំណត់នៅក្នុងមាត្រា ១៦០ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌបានចែងអំពី "មូលទោសដែលអនុវត្តចំពោះអនីតិជនអាយុចាប់ពី១៤ឆ្នាំ ឡើងទៅ"។ បញ្ហានៃទោសដែលប្រើប្រាស់ចំពោះអនីតិជនជាពិសេសការពិន័យជាប្រាក់ ។ ក្នុងនេះពាក់ព័ន្ធជាមួយមាត្រា ៣៨ ដែលបាននិយាយអំពី **នីតិភាពនៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ**[44] ដែលជា គោលការណ៍របស់វា គឺ ១៨ ឆ្នាំ បើយើងពិនិត្យមើលទៅលើមាត្រា ៣៨ ដែលអង្គសភាបានអនុម័តរួចហើយ ។ នៅក្នុងនោះនិយាយពីនីតិភាពក្នុងការទទួលខុសត្រូវផ្នែកខាងព្រហ្មទណ្ឌគឺអាយុ ១៨ (ដប់ប្រាំបី) ឆ្នាំ តែប្រសិនបើនៅក្នុងស្ថានភាពដោយសារកាលៈទេសៈ ឬ ក៏ដោយសារបុគ្គលិកលក្ខណៈ ឬ មួយក៏ស្ថានភាពនៃចរិកគ្រោះថ្នាក់នៃអំពើនោះធ្ងន់ធ្ងរតុលាការអាចប្រកាសទោសចំពោះ អនីតិជនចាប់ពី ១៤ (ដប់បួន)ឆ្នាំឡើងទៅ ។ ហើយពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងទោសដែលត្រូវអនុវត្តចំពោះ **អនីតិជន**នេះដោយសារផ្អែកទៅលើជំហរនៃទស្សនៈមួយដែលចែងក្នុង***ក្រមរដ្ឋប្បវេណី*** ហើយជាគោលការណ៍សកលផងដែរ ។ ច្បាប់ថាបុគ្គលទាំងឡាយណាដែលទទួលខុសត្រូវវាលុះត្រាតែបុគ្គលនោះអាចពិចារណាលើចំណុចមួយចំនួនដូចជាៈ

- លទ្ធផលដែលកើតចេញមកពីអំពើរបស់ខ្លួន រួចប្រសិនបើជននោះដឹងហើយថាបច្ច័យនោះជាបច្ច័យដែលមានបង្កគ្រោះថ្នាក់ដល់សង្គម ហើយគាត់នៅតែប្រព្រឹត្តអំពើ មានន័យថាគាត់ចង់ឱ្យបច្ច័យដែលគាត់បានឃើញនៅក្នុងសតិអារម្មណ៍របស់គាត់នោះ ស្តែងចេញ ជារូបភាពជាក់ស្តែង។
- ការវាយតម្លៃទៅលើភាពយល់ដឹងរបស់បុគ្គល គឺ មានបញ្ហាពីរដែលមានរបបវេជ្ជសាស្ត្រផង និងរបបចិត្តសាស្ត្រផងដែលគេកំណត់ទៅលើបញ្ហានេះ ។ របបវេជ្ជសាស្ត្រ គឺគិតពិចារណាទៅលើស្ថានភាពនៃជម្ងឺដែលនាំឱ្យជននោះមិនអាចយល់ដឹងបានដូចជាមនុស្ស ដែលស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពវិបល្លាសស្មារតីជាប្រចាំនេះ គឺ បានន័យថាជាមនុស្សឆ្កួតដែលគាត់មិនអាចពិចារណាអ្វីបាន ។ ចំណែកឯបញ្ហាទី ២ របបចិត្តសាស្ត្រ គឺ តាមបែបធម្មជាតិដែល

[42]សទ្ទានុក្រមពាក្យច្បាប់ ផ្នែករដ្ឋប្បវេណី ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០០៧ លេខរៀងទី ១៨៧

[43]សទ្ទានុក្រមពាក្យច្បាប់ ផ្នែកក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០១១ លេខរៀងទី ២៣០

[44]**នីតិភាពនៃការទទួលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌ** គឺជាអាយុដែលត្រូវកំណត់ឱ្យទទួលខុសត្រូវលើការប្រព្រឹត្តបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ។ សទ្ទានុក្រមពាក្យច្បាប់ ផ្នែកក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០១១ លេខរៀងទី ៥៧

គេពិចារណាទៅលើផ្នែកសរីរាង្គនោះ គឺ គេពិនិត្យទៅអាយុវិញ មជ្ឈដ្ឋានជុំវិញ និងការលូតលាស់នៃសេរីរាង្គ ។ សរីរាង្គរួមមានទាំងបញ្ហាសរសៃប្រសាទ ទាំងបញ្ហាសរីរាង្គកាយមិនទាន់រីកចម្រើនទៅដល់កម្រិតមួយដែល អាចទទួលយកបាននូវឥទ្ធិពលពីខាងក្រៅទេ បែបហ្នឹងក៏គាត់មិនទទួលយកបានដែរ។

សរុបមកប្រសិនបើអនីតិជនបានប្រព្រឹត្តបទល្មើស ចំពោះការផ្តន្ទាទោស គឺ ត្រូវធ្វើតាមច្បាប់ដែលបានកំណត់ ហើយចៅក្រមក៏ត្រូវធ្វើការពិចារណាទៅលើចំនុចមួយចំនួនមុននឹងសម្រេចកាត់ទោសជនល្មើសដែលជាអនីតិជន ។ នៅក្នុងច្បាប់គេបាន កំណត់ថា ១៤ឆ្នាំ ដោយសារតែស្ថានភាពនៃការរីកចម្រើនផ្នែកខាងមនុស្សការទទួលនូវឥទ្ធិពលផ្នែកខាងធម្មជាតិដូចជាបញ្ហា ដែលពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងអាកាសធាតុ បញ្ហាសេដ្ឋកិច្ច បញ្ហាសង្គម គឺកំណត់អាយុមនុស្សប្រហែលជា១៤ឆ្នាំទើបអាចយល់ដឹងបានខ្លះៗ ។ ដូច្នេះហើយនៅក្នុងច្បាប់បានកំណត់ថាបើសិនជាអាយុ ១៤ ឆ្នាំ នៅក្នុងកាលៈទេសៈតម្រូវ ចៅក្រមអាចប្រកាសទោស ទៅលើគាត់បាន។ ក៏ប៉ុន្តែទោសនោះ គឺស្ថិតនៅក្នុងលក្ខខណ្ឌមួយដែលទាប ពីព្រោះអនីតិជននោះត្រូវទទួលបាននូវស្ថានសម្រាល ។ ចំណែកទោសពិន័យជាប្រាក់វិញ បើពិនិត្យទៅមើលលើក្រមរដ្ឋប្បវេណីឆ្នាំ ២០០៧ដែលនិយាយអំពីការទទួលខុសត្រូវរបស់អនីតិជនដែលមានអាយុចាប់ពី ១៤ ឆ្នាំឡើងទៅ ។ ជាទូទៅមនុស្សទាំងអស់ នៅក្នុងក្រមរដ្ឋប្បវេណីចែងថាក្លាយទៅជាប្រធាននៃសិទ្ធិ និង កាតព្វកិច្ចនៅពេលដែលមនុស្សបានកើតឡើងហើយរលត់ឋានៈជាប្រធាននៃសិទ្ធិនិងកាតព្វកិច្ចនៅពេលដែលគាត់ស្លាប់ គឺបានន័យថាពេលដែលកើតមកគេអាចក្លាយទៅជាកម្មសិទ្ធិករ ឬ មួយក៏អាចក្លាយទៅជាអ្នកមានកាតព្វកិច្ចតាមផ្លូវច្បាប់។

២.២. ទោសបន្ថែម

ការប្រកាសទោសបន្ថែម គឺជាសិទ្ធដែលផ្តល់ឱ្យចៅក្រម ព្រោះពាក្យថាទោសបន្ថែមនៅទីនេះ គឺត្រូវស្របជាមួយនឹងគោលការណ៍ ដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា៥៤ ជាមុនសិន ដូច្នេះចៅក្រមត្រូវពិនិត្យមើលលើមាត្រាមួយនេះ។

លក្ខខណ្ឌចំពោះការប្រកាសទោសបន្ថែមៈ

មាត្រា ៥៤ ចែងថាទោសបន្ថែមអាចប្រកាសទៅបាន

- លុះត្រាតែទោសនេះត្រូវបានចែងដោយជាក់លាក់ចំពោះបទឧក្រិដ្ឋ ឬបទមជ្ឈិម ឬបទលហុដែលត្រូវចោទប្រកាន់។
- ទោសបន្ថែមនេះទោះបីជាបានចែងច្បាស់លាស់អញ្ចឹងហើយក៏ដោយគាត់អាចប្រកាសក៏បាន មិនប្រកាសក៏បាននេះជាលក្ខខណ្ឌទី ២ ។

- បើច្បាប់បានចែងជាក់លាក់ថា ត្រូវតែប្រកាសទោសបន្ថែមនោះទើបចៅក្រមត្រូវតែប្រកាសទោសបន្ថែមជាកាតព្វកិច្ច ។ ប៉ុន្តែនៅក្នុងច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌទូទៅគេច្រើនតែយកគោលការណ៍មួយថាជ្រើសរើសប្រកាសឬមិនប្រកាស ដោយអាស្រ័យទៅលើបទល្មើសមួយចំនួននោះប្រសិនបើទោសបន្ថែមដែលយើងប្រើទាំង១៩ចំណុច ឬ មួយក៏ប្រើទោសបន្ថែមណាមួយដែលមិនសមស្របបែរទៅជាអត់ប្រយោជន៍ទៅវិញ។

ជាបឋមនៅពេលនេះ យើងគ្រាន់តែចង់ឱ្យដឹងថាក្រៅពីមូលទោសខាងលើ គឺមានទោសមួយទៀតដែលច្បាប់ឱ្យឈ្មោះថា "ទោសបន្ថែម" ។ ដូច្នេះដើម្បីអាចយល់បានច្បាស់លាស់អំពីទោសបន្ថែមដែលប្រើប្រាស់ចំពោះរូបវន្តបុគ្គល យើងនឹងធ្វើការបកស្រាយទៅលើ *និយមន័យ* នៃទោសបន្ថែម(**២.២.១**) និង ប្រភេទទាំង ១៩ ចំណុចសំខាន់ៗ នៃទោសបន្ថែម (**២.២.២**)៖

២.២.១. និយមន័យនៃទោសបន្ថែម

ទោសបន្ថែម គឺជាអនុទោស ឬទោសបន្ទាប់បន្សំ[45]។

ទោសបន្ថែម មានន័យថាក្រៅអំពីការផ្តន្ទាទោសជាមូលដ្ឋាន ឬ ក៏ជាមូលទោសដែលមានដូចជាទោសដាក់ពន្ធនាគារ ឬ ទោសពិន័យហើយតុលាការអាចធ្វើការសម្រេចពិចារណាអំពីទោសបន្ថែមដែលអាចប្រកាសចំពោះទណ្ឌិតនោះថែមទៀតបាន ។ ទោសបន្ថែមអាចប្រកាសទៅបានលុះត្រាតែទោសនោះមានចែងយ៉ាងជាក់លាក់ចំពោះបទល្មើសដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់(មាត្រា៥៤)[46]។

២.២.២. ប្រភេទទាំង ១៩ នៃទោសបន្ថែម

ទោសបន្ថែមនេះ បើយើងមើលទៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌមានចែងចាប់ ពីមាត្រា ៥៣ ទៅមុខ ។ បើយោងតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌក្នុងមាត្រា ៥៣ ស្តីអំពីប្រភេទនៃទោសបន្ថែម មានចំនួន ១៩ ចំណុច ៖

២.២.២.១ ការដកសិទ្ធខ្លះជាពលរដ្ឋ

មាត្រា ៥៥ ចែងថា "សិទ្ធិពលរដ្ឋដែលអាចដកបានដូចមានចែងក្នុង ចំណុច ១ នៃមាត្រា ៥៣ (ប្រភេទនៃទោសបន្ថែម)នៃក្រមនេះរួមមាន៖

- សិទ្ធិបោះឆ្នោត
- សិទ្ធិឈរឈ្មោះឱ្យគេបោះឆ្នោត
- សិទ្ធិបំពេញការងារជាមន្ត្រីក្របខណ្ឌមុខងារសាធារណៈ

[45] សទ្ទានុក្រមពាក្យច្បាប់ ផ្នែកក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០១១ លេខរៀងទី ៥០

[46] យោងតាមឯកសាររបស់ **ឯកឧត្តម ហ៊ី សោភា** រដ្ឋលេខាធិការលំដាប់ថ្នាក់ទីមួយនៃក្រសួងយុត្តិធម៌ ស្តីពីប្រភេទនៃទោស ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០

- សិទ្ធិទទួលការចាត់តាំងជាអ្នកជំនាញ ជាអាជ្ញាកណ្ដាល ឬ ជាអណត្តិគាហករបស់តុលាការ
- សិទ្ធិទទួល និងពាក់គ្រឿងឥស្សរយយសទាំងអស់
- សិទ្ធិធ្វើសាក្សី ដែលទទួលសម្បថនៅមុខតុលាការ

២.២.២.២ ការហាមឃាត់ចំពោះការប្រកបវិជ្ជាជីវៈណា ដែលបទល្មើសនោះបានប្រព្រឹត្តនៅក្នុងពេលដែលប្រកបវិជ្ជាជីវៈនេះ

ការហាមឃាត់ចំពោះការប្រកបវិជ្ជាជីវៈមិនអនុវត្តទៅលើការបំពេញអាណត្តិដែលជ្រើសតាំងដោយការបោះឆ្នោតជាសាធារណៈ ឬការទទួលខុស ត្រូវខាងសហជីពទេ ។ ការហាមឃាត់នេះមិនអាចអនុវត្តចំពោះបទល្មើសរំលោភលើច្បាប់ស្តីពីរបបសារព័ត៌មានទេ [47]។

២.២.២.៣ ការហាមឃាត់ចំពោះការបើកបរយានយន្តគ្រប់ប្រភេទ

ការហាមឃាត់ចំពោះការបើកបរយានយន្តមិនត្រូវលើសពី៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំទេ[48]។

<u>ឧទាហរណ៍</u>៖ករណីជនម្នាក់បានប្រព្រឹត្តបទមនុស្សឃាតដោយអចេតនា តាមមាត្រា ២០៧ ។ ក្រោយពេលដែលតុលាការផ្តន្ទាទោសស្ថាពររួចហើយ បន្ទាប់ពីគាត់ចប់ការអនុវត្តនូវទោសគុកថៅក្រមអាចប្រកាសទោសបន្ថែមបានផ្អែកតាមមាត្រា ២០៨ ចែងពីទោសបន្ថែម ៖ ប្រភេទ និងរយៈពេល។

<u>ចំណាំ</u> ៖ បើយើងពិនិត្យទៅលើ មាត្រា ៨២ នៃច្បាប់ស្តីពីចរាចរណ៍ផ្លូវគោក ចុះថ្ងៃទី ០៨ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០០៧ ក៏ឃើញមាននិយាយពីមនុស្សឃាតដោយ អចេតនាផងដែរ ។

២.២.២.៤ ការព្យួរលិខិតបើកបរ

ទោសព្យួរលិខិតបើកបរមិនត្រូវលើសពី ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំទេ ។ ទណ្ឌិតត្រូវប្រគល់លិខិតបើកបររបស់ខ្លួនទៅក្រឡាបញ្ជីតុលាការ ។ លិខិតបើកបរត្រូវរក្សាទុកតាមលក្ខខណ្ឌដែលកំណត់ដោយប្រកាសរបស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌ដូច្នេះដើម្បីលម្អិតយើងត្រូវទៅរកមើលនូវប្រកាសនោះវិញ[49]។

<u>ឧទាហរណ៍</u> ៖ ដូចខាងលើតុលាការអាចប្រកាសទោសបន្ថែមទាំងហាមឃាត់ចំពោះការបើកបរយានយន្តគ្រប់ប្រភេទផង និងការព្យួរលិខិតបើកបរផងដែរ ប្រសិនបើគាត់ប្រព្រឹត្តបទល្មើសដូចខាងលើ គឺមនុស្សឃាតដោយអចេតនា ។

[47]មាត្រា ៥៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩

[48]មាត្រា ៥៧នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩

[49]មាត្រា ៥៨នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩

២.២.២.៥. ការហាមឃាត់ចំពោះការស្នាក់នៅទីកន្លែងមួយចំនួននៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ទោសហាមឃាត់ការស្នាក់នៅ គឺជាការហាមឃាត់ដល់ទណ្ឌិតចំពោះការមានមុខនៅទីកន្លែងខ្លះលើដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។ ទោសនេះមិនអាចលើសពី ១០ (ដប់)ឆ្នាំចំពោះបទឧក្រិដ្ឋ និង៥(ប្រាំ) ឆ្នាំចំពោះបទមជ្ឈិម។

តុលាការកំណត់បញ្ជីនៃទីកន្លែងដែលហាមឃាត់និងកំណត់ថិរវេលានៃការហាមឃាត់។

ការហាមឃាត់ការស្នាក់នៅរួមមានវិធានការតាមដាន។ទណ្ឌិតត្រូវតែ ៖

១-ចូលបង្ហាញខ្លួនតាមដីកាកោះរបស់អាជ្ញាធរតុលាការ ឬ រដ្ឋបាលដែលតុលាការបានចាត់តាំង។

២-ចូលបង្ហាញខ្លួនឱ្យបានទៀងទាត់តាមការកំណត់នៅស្នាក់ការនគរបាល ឬ កងរាជអាវុធហត្ថតាមការចាត់តាំងរបស់តុលាការ។

តុលាការត្រូវកំណត់បែបបទនៃវិធានការតាមដាន។

សេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការត្រូវជូនដំណឹងដោយព្រះរាជអាជ្ញាដល់ក្រសួងមហាផ្ទៃ និងក្រសួងការពារជាតិក្នុងគោលបំណងសុំឱ្យមានកិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាមួយតុលាការ[50]។

<u>ឧទាហរណ៍</u> ៖ ជនម្នាក់ គាត់ជាយោធិនខ្មែរ គាត់បានប្រព្រឹត្តអំពើក្បត់ជាតិ យោងតាមមាត្រា ៤៣៩ និងមាត្រា ៤៤៨ បទផ្តល់ព័ត៌មានមិនពិត ពីព្រោះគាត់កំពុងរស់នៅក្នុងមូលដ្ឋាននៃកងយោធពលខេមរភូមិន្ទតែគាត់បែរជាទៅផ្តល់ដល់អាជ្ញាធរស៊ីវិល ឬ យោធាខ្មែរនូវព័ត៌មានមិនពិតដែលអាចធ្វើឱ្យអន្តរាយដល់ការការពារជាតិដើម្បីបម្រើផលប្រយោជន៍ឱ្យរដ្ឋបរទេស ។ ដូច្នេះចៅក្រមអាចផ្តន្ទាទោសបន្ថែមដល់គាត់ ដោយហាមឃាត់មិនឱ្យចូលទៅស្នាក់នៅក្នុងមូលដ្ឋាននៃកងទ័ពខ្មែរ សម្រាប់រយៈពេល ១០ (ដប់) ឆ្នាំជាដើម នេះបើផ្អែកតាមមាត្រា ៤៥០ ស្តីពីទោសបន្ថែម ។ បន្ទាប់ពីតុលាការជាអ្នកកំណត់កន្លែងហាមឃាត់រួចហើយគាត់នឹងត្រូវទទួលរងនូវវិធានការតាមដាន ដូចខាងលើទៀតផង។

២.២.២.៦.ការហាមឃាត់ចំពោះការចាកចេញពីដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ការហាមឃាត់ចំពោះការចាកចេញពីដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា មិនត្រូវលើសពី៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ[51]។

[50]មាត្រា ៥៩នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩

[51]មាត្រា ៦០នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩

ទណ្ឌិតត្រូវតែប្រគល់លិខិតឆ្លងដែនរបស់ខ្លួនទៅក្រឡាបញ្ជីនៃតុលាការ ។ លិខិតឆ្លងដែននេះត្រូវរក្សាទុកតាមលក្ខខណ្ឌដែលកំណត់ដោយប្រកាសរបស់រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌។

ទណ្ឌិតមិនអាចសុំលិខិតឆ្លងដែនបានទេក្នុងរយៈពេលដែលកំពុងទទួលទោសនោះ។

<u>ឧទាហរណ៍</u> ៖ ជនម្នាក់គឺជាយោធិនខ្មែរ គាត់បានប្រព្រឹត្តអំពើក្បត់ជាតិដែរ តាមមាត្រា ៤៣៩ និង មាត្រា ៤៤៣ បទសន្ទិដ្ឋិភាពជាមួយបរទេស ពីព្រោះគាត់រស់នៅក្នុងមូលដ្ឋាននៃកងយោធពលខេមរភូមិន្ទតែគាត់បានត្រូវរ៉ូវគ្នាដោយសម្ងាត់ជាមួយរដ្ឋបរទេស ឬភ្នាក់ងារបរទេសដើម្បីបង្កើតឱ្យមានអំពើ ប្រទូស្តរ៉ាយ ឬ ឱ្យមានអំពើឈ្លានពានប្រឆាំងនឹងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។ ដូច្នេះ បើមានការផ្តន្ទាទោសស្ថាពរពីបទល្មើសនេះរួចហើយ ក្រោយចេញពីជាប់គុករួចរាល់ចៅក្រមក៏អាចប្រកាសទោសបន្ថែម ដើម្បីហាមឃាត់ចំពោះ ការចាកចេញពីដែនដី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា សម្រាប់រយៈពេល ៥ ឆ្នាំនេះបើយោងតាមមាត្រា ៤៥០ ។ ការហាមឃាត់មិនឱ្យគាត់ចាកចេញពីដែនដី នៃប្រទេសកម្ពុជា ពីព្រោះបារម្ភណ៍ថា គាត់អាចនឹងទៅក្រៅប្រទេស ដើម្បី ប្រព្រឹត្តបទល្មើស ដោយត្រូវរ៉ូវជាមួយបរទេស រួចនាំគ្នាមកបំផ្លាញប្រទេស កម្ពុជា ហេតុនេះត្រូវតែដកប៉ាស្ព័រគាត់ទុក ដូច្នេះគាត់មិនអាចទៅណារួចទេ។

<u>ចំណាំ</u> ៖ សន្ទិដ្ឋិភាព គឺជាដំណើរព្រមព្រៀងគ្នាដោយរបៀបណាមួយ[52]។

២.២.២.៧.ការហាមឃាត់ចំពោះការចូល និង ការស្នាក់នៅលើដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ការហាមឃាត់ដល់ទណ្ឌិតបរទេសចំពោះការចូល និងការស្នាក់នៅក្នុងដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាអាចជាស្ថាពរឬជាបណ្តោះអាសន្នសម្រាប់រយៈពេល៥(ប្រាំ) ឆ្នាំយ៉ាងច្រើន ។ ការហាមឃាត់នេះនាំឱ្យមានការបណ្តេញទណ្ឌិតឱ្យចេញដោយពេញច្បាប់ នៅពេលបញ្ចប់ទោសដាក់ពន្ធនាគារ[53]។

២.២.២.៨.ការរឹបអូសឧបករណ៍ សម្ភារៈ ឬ វត្ថុដែលប្រើប្រាស់ក្នុងពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើស ឬដែលទុកសម្រាប់ប្រព្រឹត្តបទល្មើស

ការរឹបអូសឧបករណ៍សម្ភារៈ ឬ វត្ថុណាមួយដែលបានប្រើប្រាស់ក្នុង ការប្រព្រឹត្តបទល្មើស ឬដែលសម្រាប់ប្រព្រឹត្តបទល្មើសមានចែងកំណត់នៅ ក្នុងមាត្រា ៦២ កថាខណ្ឌទី ១ ។

<u>ឧទាហរណ៍</u> ៖ លោក ក ប្រព្រឹត្តបទល្មើសពាក់ព័ន្ធនឹងការផលិតគ្រឿងញៀន ផ្ទុយទៅនឹង ច្បាប់ស្តីពីវិសោធនកម្ម ច្បាប់ស្តីពីការត្រួតពិនិត្យគ្រឿងញៀន ចុះថ្ងៃទី ៩ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០០៥ ។ ដូច្នេះ

[52]សទ្ទានុក្រមពាក្យច្បាប់ ផ្នែកក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០១១ លេខរៀងទី ២១២

[53]មាត្រា ៦១នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩

ហើយតុលាការអាចប្រកាសទោសបន្ថែមដោយរឹបអូសនូវឧបករណ៍ សម្ភារៈ ឬ វត្ថុដែលទុកសម្រាប់ផលិតគ្រឿងញៀននោះបាន។

២.២.២.៩. ការរឹបអូសវត្ថុ ឬមូលនិធិដែលជាកម្មវត្ថុនៃបទល្មើស

ការរឹបអូសវត្ថុឬមូលនិធិដែលជាកម្មវត្ថុនៃបទល្មើស មានចែងនៅ ក្នុងមាត្រា ៦២ ដដែល កថាខណ្ឌទី ២។

ឧទាហរណ៍ ៖ បន្តពីខាងលើបន្ទាប់ពីតុលាការរឹបអូសនូវហិបដាក់លុយនោះគាត់ថែមទាំងអាចប្រកាសទោសបន្ថែមដោយរឹបអូសយកនូវមូលនិធិ (ប្រាក់) ទាំងនោះបានទៀតផងនេះបើយោងតាមមាត្រា ៩៥ កថាខណ្ឌទី ៦ នៃ ច្បាប់ស្តីពីការប្រឆាំងអំពើពុករលួយ។

២.២.២.១០. ការរឹបអូសផលទុន ឬទ្រព្យសម្បត្តិដែលជាផលកើតចេញពីបទល្មើស

ការរឹបអូសផលទុន ឬ ទ្រព្យសម្បត្តិដែលជាផលកើតចេញពីបទល្មើសមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៦២ ដដែល កថាខណ្ឌទី ៣។

ឧទាហរណ៍ ៖ បន្តពីខាងលើទៀត បើគាត់យកប្រាក់ដែលកើតចេញពីការប្រព្រឹត្តអំពើពុករលួយនោះទៅចងការគេដើម្បីយកការប្រាក់ ឬក៏យកលុយទាំងនោះទៅរកស៊ីបានចំណេញដូច្នេះការប្រាក់ឬមូលនិធិដែលចំណេញនេះ គឺជាផលទុនឬទ្រព្យសម្បត្តិដែលកើតចេញពីបទល្មើស ។ បើយោងទៅតាម មាត្រា ៩៥ កថាខណ្ឌទី ៧ នៃច្បាប់ស្តីពីការប្រឆាំងអំពើពុករលួយ តុលាការ ប្រកាសទោសបន្ថែមដោយរឹបអូសនូវការប្រាក់ ឬ លុយដែលចំណេញនោះបាន។

២.២.២.១១. ការរឹបអូសឧបភោគភណ្ឌ សម្ភារៈ ឬចលនវត្ថុដែលលំអទីកន្លែងដែលបទល្មើសត្រូវបានប្រព្រឹត្ត

ឧបភោគភណ្ឌ គឺជាឧបករណ៍ប្រើប្រាស់ប្រចាំជីវភាពធម្មតា ។ របស់ឬអីវ៉ាន់សម្រាប់ប្រើប្រាស់ជិតៗខ្លួន[54]។

ការរឹបអូសឧបភោគភណ្ឌសម្ភារៈ និងចលនវត្ថុនៅក្នុងទីកន្លែងដែលបទល្មើសបានប្រព្រឹត្តមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៦២ ដដែល កថាខណ្ឌទី ៤ ។

ឧទាហរណ៍ ៖ អ្នកជំនាញព័ត៌មានវិទ្យា ឬ ជំនាញអាយធីម្នាក់បានប្រព្រឹត្តបទល្មើស ដែលមានចែងពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើសនៅក្នុងវិស័យព័ត៌មានវិទ្យាដូចក្នុងមាត្រា ៤២៧ ឬ មាត្រា ៤២៨ ឬ មាត្រា ៤២៩ ឬ មាត្រា ៤៣០ នៃក្រមថ្មី។ បើយោងតាមមាត្រា ៤៣២ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ គឺតុលាការអាចរឹបអូសដូចជា កុំព្យូទ័រ ម៉ាស៊ីនព្រីន ម៉ាស៊ីនហ្វាក់ ម៉ាស៊ីនហ្វូតូកូពី ប៉ាស់កុំព្យូទ័រ ឬផ្លាសសម្រាប់កូពីឬថតចម្លងឯកសារជាដើម ។ល។ ដែលមាននៅក្នុងទីកន្លែងដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសនោះ។

[54]សទ្ទានុក្រមពាក្យច្បាប់ ផ្នែកក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០១១ លេខរៀងទី ២៥០

២.២.២.១២.ការរឹបអូសយានជំនិះដែលជារបស់ទណ្ឌិត

មានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៥៣ កថាខណ្ឌទី ១២ និងមានមាត្រា ៦១៥ យកមកធ្វើជាឧទាហរណ៍ ដើម្បីបង្ហាញឱ្យងាយស្រួលយល់ដូចតទៅនេះ ៖

ឧទាហរណ៍ ៖ ជនម្នាក់បានទៅប្រព្រឹត្តអំពើ គឺ បើកបរដោយគ្មានសិទ្ធិនូវយានយន្តដែលមានសញ្ញាសម្គាល់ខាងក្រៅប្រើប្រាស់ដោយភ្នាក់ងារនគរបាល ឬយោធិន ។ ហេតុដូច្នេះចូលទៅនឹងបទល្មើសដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ៦១៥ ចែងអំពី "បទប្រើប្រាស់ដោយគ្មានសិទ្ធិនូវយានយន្តដែលមានសញ្ញាសម្គាល់ ប្រើប្រាស់ដោយនគរបាលឬយោធា" ។ នៅក្នុងករណីនេះ តុលាការអាចប្រើ ទោសបន្ថែមតាមរយៈមាត្រា ៦២៤ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌបាន ដើម្បីរឹបអូសនូវយានជំនិះរបស់ទណ្ឌិត។

ការរឹបអូស មានន័យថាការដកហូតជាអចិន្ត្រៃយ៍នូវទ្រព្យសម្បត្តិណាមួយតាមរយៈសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ[55]។

គួរកត់សម្គាល់ ៖ នៅពេលដែលតុលាការផ្តន្ទាទោសបន្ថែមទៀតរួចហើយប្រសិនបើបំពានលើសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ មានបទល្មើសមួយឈ្មោះថា "បទមិនគោរពការរឹបអូស" ដែលមាត្រា ៥៨១ បានចែងយ៉ាងច្បាស់ថាអំពើបំផ្លិចបំផ្លាញលាក់បំបាំងឬគៃបំបាត់វត្ថុរឹបអូសត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារ ពី ១ (មួយ) ឆ្នាំទៅ ២ (ពីរ) ឆ្នាំ និងពិន័យជាប្រាក់ពី ២.០០០.០០០ (ពីរលាន) រៀលទៅ ៤.០០០.០០០ (បួនលាន) រៀល។

ប៉ុន្តែការរឹបអូសមិនអាចប្រកាសបានទេប្រសិនបើមានការប៉ះពាល់ដល់សិទ្ធិរបស់តតិយជន[56]។

ឧទាហរណ៍ ៖ មិត្តភក្តិយើងបានខ្ចីម៉ូតូទៅប្រព្រឹត្តបទល្មើស ដែលយើងមិនបានដឹងខ្លួននោះទេ និងថែមទាំងមិនបានចូលរួមនៅក្នុងបទល្មើសនោះទៀតផងដែរ ។ ដូច្នេះតុលាការមិនអាចរឹបអូសម៉ូតូដែលជាទ្រព្យសម្បត្តិរបស់យើង ដែលជាតតិយជននោះឡើយព្រោះយើងអត់មានកំហុសទេ ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត កាលបើការរឹបអូសបានក្លាយទៅជាស្ថាពរ ទ្រព្យសម្បត្តិរឹបអូស ក្លាយទៅជាកម្មសិទ្ធិរបស់រដ្ឋលើកលែងតែមានបទប្បញ្ញត្តិដោយឡែក ដែលចែងអំពីការប្រគល់ផ្សេងពីនេះ ។ ហើយរដ្ឋអាចលក់ឬបំផ្លាញទ្រព្យរឹបអូសតាមនីតិវិធីស្តីពីការលក់ទ្រព្យសម្បត្តិរដ្ឋ (សូមរកនីតិវិធីនេះមកអានបន្ថែមដោយក្តីអនុគ្រោះ)។

២.២.២.១៣. ការហាមឃាត់ចំពោះការកាន់កាប់ ឬការយកតាមខ្លួននូវអាវុធ គ្រឿងផ្ទុះ និង គ្រាប់រំសេវគ្រប់ប្រភេទ

ការហាមឃាត់ចំពោះការកាន់កាប់ ឬការយកតាមខ្លួននូវអាវុធ គ្រឿងផ្ទុះ និង គ្រាប់រំសេវអាចជាស្ថាពរ ឬ ជាបណ្តោះអាសន្នសម្រាប់រយៈពេល ៥ (ប្រាំ)ឆ្នាំយ៉ាងច្រើន ។ ការហាមឃាត់នេះត្រូវអនុវត្តទៅលើអាវុធគ្រឿងផ្ទុះ និងគ្រាប់រំសេវគ្រប់ប្រភេទនៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា[57]។

---

[55]មាត្រា ៤ កថាខណ្ឌទី ១៤ នៃច្បាប់ស្តីពីការប្រឆាំងអំពើពុករលួយ ចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១០

[56]មាត្រា ៦២ ឃ្លាចុងក្រោយបង្អស់ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩ ស្តីពី "ការរឹបអូស"

- អាវុធ សំដៅដល់កាំភ្លើងគ្រប់ប្រភេទដែលផលិត ឬ កែច្នៃតម្លើង និងដែលអាចប្រើប្រាស់ដើម្បីសម្លាប់ ឬ ធ្វើឱ្យរបួស ឬ ធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ខូចខាតដល់ ទ្រព្យសម្បត្តិ (មាត្រា ៤៨៨ កថាខណ្ឌទី ២) ។
- គ្រឿងផ្ទុះ និងគ្រាប់រំសេវគ្រប់ប្រភេទ សំដៅដល់ឧបករណ៍ ឬសម្ភារៈដែលគេផលិត ឬ កែច្នៃ ដែលអាចប្រើប្រាស់សម្លាប់ ឬ ធ្វើឱ្យរបួស ឬ ធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ទ្រព្យសម្បត្តិ (មាត្រា ៤៨៨ កថាខណ្ឌទី ៣) ។
- អាវុធគីមី អាវុធជីវសាស្ត្រគ្រប់ប្រភេទ ឬគ្រាប់ដទៃទៀត ដែលផ្ទុកជាតិគីមីផ្ទុកជីវសាស្ត្រ សំដៅដល់សារធាតុ ដែលគេផលិត ឬកែច្នៃតម្លើង និងដែល អាចបង្កគ្រោះថ្នាក់ដល់សុខភាព អាយុជីវិត ឬ ទ្រព្យសម្បត្តិ និងបរិស្ថាន (មាត្រា ៤៨៨ កថាខណ្ឌទី ៤)។

២.២.២.១៤.ការបណ្តេញចេញពីលទ្ធកម្មសាធារណៈ

លទ្ធកម្មសាធារណៈ គឺជាការផ្គត់ផ្គង់ទំនិញផ្សេងៗតាមការដេញថ្លៃជាសាធារណៈដោយប្រើថវិការដ្ឋ[58] ។

ការបណ្តេញចេញពីលទ្ធកម្មសាធារណៈ នាំឱ្យមានការហាមឃាត់ចំពោះការចូលរួមដោយផ្ទាល់ ឬ ដោយប្រយោលក្នុងលទ្ធកម្មសាធារណៈទាំងឡាយដែលរៀបចំដោយៈ

១-រដ្ឋ។

២-រដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ។

៣-គ្រឹះស្ថានសាធារណៈ។

៤-សហគ្រាសដែលទទួលសម្បទានពីរដ្ឋ ឬ ពីរដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិឬដែលត្រួតពិនិត្យដោយរដ្ឋឬដោយរដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ។

ទោសបណ្តេញចេញនេះអាចជាស្ថាពរឬជាបណ្តោះអាសន្នសម្រាប់រយៈពេល ៥(ប្រាំ) ឆ្នាំយ៉ាងច្រើន[59]។

- រដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ សំដៅលើរាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ ឃុំ សង្កាត់ [60]។
- គ្រឹះស្ថានសាធារណៈ គឺជាវិមជ្ឈការបច្ចេកទេសដែលគេអាចហៅម្យ៉ាងទៀតថាវិមជ្ឈការតាមសេវាកម្ម គឺជារបៀបគ្រប់គ្រងសេវាកម្មសាធារណៈមួយបែបដែលគេប្រគល់សកម្មភាព

[57]មាត្រា ៦៤នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩

[58]សទ្ទានុក្រមពាក្យច្បាប់ ផ្នែកក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០១១ លេខរៀងទី ២០១

[59]មាត្រា ៦៥នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩

[60] សន្ទានុក្រមនៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលរាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ២២ ខែឧសភា ឆ្នាំ ២០០៨

បច្ចេកទេសណាមួយរបស់រដ្ឋ ឬរបស់សមូហភាពវិមជ្ឈការទៅឱ្យនីតិបុគ្គលសាធារណៈប្រភេទថ្មីមួយធ្វើដោយស្វ័យភាព ក្នុងគោល ដៅបម្រើផលប្រយោជន៍ទូទៅឱ្យមានប្រសិទ្ធិភាព[61]។

ឧទាហរណ៍ ៖ មានអ្នកដេញថ្លៃមិនត្រឹមត្រូវ ដូចករណីដេញថ្លៃឡូត៍នេសាទជាធម្មតាគេត្រូវដាក់ប្រាក់តម្កល់សម្រាប់ការដេញថ្លៃ យ៉ាងតិចណាស់ ក៏១០ភាគរយសិនដែររួចតម្លៃត្រូវតែដេញឡើងៗ ។ កាលពីមុនមានមនុស្សម្នាក់ជួលឡានម៉ែកសីដែសមួយថ្ងៃមួយរយដុល្លា និងអាវធំគ្រ័រ ស៊េទៅទិញពីផ្សារមួយតម្លៃពីរដុល្លាប្រាំកាក់ព្រមទាំងទិញក្រវ៉ាត់ករមួយតម្លៃ ១០០០ រៀល គឺសុទ្ធតែរបស់ជជុស ។ រួចក៏ហៅគ្នាពីរនាក់ទៀត ដើម្បីទៅចូលរួមដេញថ្លៃស្រាប់តែទៅដល់ក៏មានអ្នកដេញថ្លៃផ្សេងៗទៀតឆ្ងល់ថាមានមនុស្សមកដេញថ្លៃជិះឡានសុទ្ធតែម៉ែកសីដែស ព្រោះកាលនោះគេជិះត្រឹមតែកាម៉ារី ៨២ ទេ ។ គេក៏សួរថាតើគាត់មកធ្វើអ្វី? អ្នកពីរនាក់មកជាមួយនោះកុហកថាគាត់គឺជា ម្ចាស់ឡូត៍នេសាទខេត្តនេះ ខេត្តនោះ ចំនួនបីបួនទៅហើយ ប៉ុន្តែគាត់ចង់មក យកខេត្តនេះមួយទៀត ។ ម្យ៉ាងលោកថៅកែបានដាក់ប្រាក់ធានារួចហើយបើនិយាយឱ្យចំមែនទែនគាត់បានប្រាប់ថាក្នុងមួយជីវិតរបស់គាត់បើដេញថ្លៃមិនបានទេ គឺកាត់ក្បាលបោះចោល ។ អ្នកពួក៏ភ័យ និងសូមឱ្យអ្នកទាំងពីរនោះជួយកុំឱ្យគាត់ចូលរួមអី ។ ក៏ប៉ុន្តែពួកនេះបាននិយាយថាគាត់បានដាក់ប្រាក់តម្កល់រួចហើយបើមិនចូលរួមគេនឹងយកប្រាក់នោះទៅបាត់ហើយ ។ ចំណែកឯអ្នកកំពុងតែភ័យ ក៏អង្វរថាឥឡូវយកប្រាក់តម្កល់នោះវិញទៅ ហើយខ្លួននឹងថែមឱ្យប្រាក់ ១០០០ ដុល្លាទៀត ។ ស្រាប់តែពួកនោះក៏យល់ព្រមដោយយកលុយទាំងនោះមកចែកគ្នាអស់ ។ សរុបមកអ្នកដែលធ្វើនូវអំពើបែបហ្នឹង ប្រសិនបើជាតុលាការរកឃើញថៅក្រមនឹងប្រកាសទោសបន្ថែមមួយទៀតដោយលែងឱ្យចូលទៅក្នុងការដេញថ្លៃបែបនេះតទៅទៀតហើយ ពីព្រោះគាត់បានធ្វើនូវអំពើដែលមិនត្រឹមត្រូវនៅក្នុងការដេញថ្លៃដើម្បីកម្ចាត់អ្នកដេញថ្លៃដទៃទៀតកុំឱ្យគេចូលរួមដេញថ្លៃបាន ។

២.២.២.១៥.ការបិទគ្រឹះស្ថានដែលប្រើប្រាស់ដើម្បីត្រៀម ឬប្រព្រឹត្តបទល្មើស

គ្រឹះស្ថាន គឺជាកន្លែងធ្វើពាណិជ្ជកម្មអាជីវកម្មឬសហគ្រាស[62] ។ ទោសបិទគ្រឹះស្ថាននាំឱ្យមានការហាមឃាត់ចំពោះការធ្វើសកម្មភាពនៅក្នុងគ្រឹះស្ថាន ដែលនៅក្នុងឱកាសធ្វើសកម្មភាពនោះបទល្មើសត្រូវបានប្រព្រឹត្តឡើង។

ទោសបិទគ្រឹះស្ថាននេះអាចជាស្ថាពរឬជាបណ្តោះអាសន្នសម្រាប់រយៈពេល ៥(ប្រាំ) ឆ្នាំយ៉ាងច្រើន។ (មាត្រា ៦៦)

---

[61] សៀវភៅនីតិរដ្ឋបាលទូទៅ របស់បណ្ឌិត សាយ បូរី ឆ្នាំ២០០៦ ទំព័រទី៤០៣

[62]សទ្ទានុក្រមពាក្យច្បាប់ ផ្នែកក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០១១ លេខរៀងទី ៣៦

ឧទាហរណ៍ ៖ ជនម្នាក់បានប្រព្រឹត្តបទល្មើសដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ២៩១ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌថ្មី គឺ "បទដឹកនាំគ្រប់គ្រងគ្រឹះស្ថានសម្រាប់ធ្វើពេស្យាចារ" ដែលមាត្រានេះចែងបានថាអំពើគ្រប់គ្រងធ្វើអាជីវកម្មដឹកនាំធ្វើឱ្យដំណើរការ ឬ ចេញប្រាក់ឱ្យគ្រឹះស្ថានពេស្យាចារ ដោយផ្ទាល់ ឬ តាមរយៈអន្តរការី ត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារពី ២ (ពីរ) ឆ្នាំ ទៅ ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ និងពិន័យជាប្រាក់ ពី ៤.០០០.០០០ (បួនលាន) រៀលទៅ ១០.០០០.០០០ (ដប់លាន) រៀល ។ ដូច្នេះ តុលាការគឺអាចបិទចោលនូវគ្រឹះស្ថានសម្រាប់ធ្វើពេស្យាចារ្យនេះបាន រយៈពេល ៥ ឆ្នាំ ឬក៏បិទរហូតជាស្ថាពរតែម្តង នេះបើយោងតាមមាត្រា ២៩៥ កថាខណ្ឌទី ១១ ស្តីពីទោសបន្ថែម។

២.២.២.១៦.ការហាមឃាត់ចំពោះការធ្វើអាជីវកម្មនៅក្នុងគ្រឹះស្ថាន ដែលបើកចំហសម្រាប់សាធារណជន ឬដែលប្រើប្រាស់ដោយសាធារណជន

ការហាមឃាត់ចំពោះការធ្វើអាជីវកម្មលើគ្រឹះស្ថាន ដែលបើកចំហសម្រាប់សាធារណជន ឬ ដែលត្រូវប្រើប្រាស់ដោយសាធារណជនអាចជាស្ថាពរឬជាបណ្តោះអាសន្នសម្រាប់រយៈពេល៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ យ៉ាងច្រើន[63]។

ឧទាហរណ៍ ៖ ជនម្នាក់បានប្រព្រឹត្តបទល្មើសដូចមានចែងក្នុងមាត្រា ២៩៣ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌថ្មី គឺ "បទដាក់ឱ្យប្រើប្រាស់ទីកន្លែងសម្រាប់ធ្វើពេស្យាចារ" ដោយមាត្រានេះបានចែងថាត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារពី ២ (ពីរ) ឆ្នាំ ទៅ ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ និងពិន័យជាប្រាក់ពី ៤.០០០.០០០ (បួនលាន) រៀល ទៅ ១០.០០០.០០០ (ដប់លាន) រៀល ចំពោះបុគ្គលដែលលក់ ឬដាក់ឱ្យបុគ្គល ណាម្នាក់ ប្រើប្រាស់ទីកន្លែង ដែលមិនមែនប្រើប្រាស់ដោយសាធារណជនដោយដឹងជាក់ច្បាស់ថាបុគ្គលនោះនឹងប្រើប្រាស់ទីកន្លែងនោះ សម្រាប់ធ្វើ សកម្មភាពពេស្យាចារ ។ បើយោងតាមមាត្រា ២៩៥ កថាខណ្ឌទី ១២ ស្តីពី ទោសបន្ថែម គឺចៅក្រមអាចប្រកាសទោសបន្ថែមនេះដើម្បីហាមបានសម្រាប់ រយៈពេល ៥ ឆ្នាំ ឬជាស្ថាពរ គឺ ស្មើនឹងអស់មួយជីវិតតែម្តង។

២.២.២.១៧.ការបិទផ្សាយសេចក្តីសម្រេចផ្តន្ទាទោស

ទោសបិទផ្សាយសេចក្តីសម្រេចត្រូវអនុវត្តនៅទីកន្លែង ដែលចង្អុលបង្ហាញដោយតុលាការ និងក្នុងរយៈពេលមួយដែលកំណត់ដោយតុលាការ ។ ការបិទផ្សាយមិនអាចលើសពី២(ពីរ)ខែទេ ។ ការបិទផ្សាយអាចធ្វើទាំងស្រុង ឬតាមសម្រង់ឬតាមនិទ្ទេសធម្មតា ។ សោហ៊ុយបិទផ្សាយ គឺជាបន្ទុករបស់ទណ្ឌិត។

[63] មាត្រា ៦៧នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩

ក្នុងករណីមានការបំបាត់ចោលការលាក់បំបាំង ឬការហែកចោលសេចក្តីប្រកាសនេះត្រូវតែធ្វើការបិទផ្សាយជាថ្មី។ ការបិទផ្សាយនេះត្រូវចេញសោហ៊ុយដោយអ្នកបំបាត់ចោលលាក់បំបាំងឬអ្នកហែកចោលសេចក្តីប្រកាសនេះ [64]។

និទ្ទេស គឺជាសេចក្តីចារឹកសេចក្តីដែលចុះដោយសង្ខេបនៅលើរឹមទំព័រ ឬនៅចុងទំព័រនៃលិខិតណាមួយ[65]។

<u>ឧទាហរណ៍</u> ៖ ករណីដែលបុគ្គលមួយរូបបានទៅប្រព្រឹត្តអំពើដក ឬ ផ្លាស់ទីកន្លែងនៃគោលព្រំដែលដាក់ដោយអាជ្ញាធរសាធារណៈ ។ ពេលនោះគាត់នឹងជាប់ទោសពី "បទបំលាស់ទីនៃគោលព្រំ" ដែលមាននៅក្នុងបទប្បញ្ញត្តិនៃមាត្រា ៦២២ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌថ្មី ។ យោងតាមអត្ថន័យនេះតុលាការក៏អាចប្រកាសទោសបន្ថែមដោយផ្អែកលើមាត្រា៦២៤ស្តីពីទោសបន្ថែមៈប្រភេទ និងរយៈពេលត្រង់ចំណុចទី ៨ ពាក់ព័ន្ធនឹងការបិទផ្សាយសេចក្តីសម្រេចផ្តន្ទាទោសសម្រាប់រយៈពេល២ (ពីរ) ខែយ៉ាងច្រើនផងដែរ។

២.២.២.១៨.ការផ្សាយសេចក្តីសម្រេចផ្តន្ទាទោសនៅក្នុងសារពត៌មានសរសេរ

ទោសផ្សាយសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ ត្រូវចុះផ្សាយក្នុងសារព័ត៌មានសរសេរតាមបែបបទនិងក្នុងចិរវេលាដែលកំណត់ដោយតុលាការ ។ សោហ៊ុយក្នុងការចុះផ្សាយជាបន្ទុករបស់ទណ្ឌិត ។ បើតុលាការបានបង្គាប់ការផ្សព្វផ្សាយសេចក្តីសម្រេចសារព័ត៌មានមិនអាចបដិសេធការផ្សព្វផ្សាយនេះបានទេ[66]។

<u>ឧទាហរណ៍</u> ៖ មើលមិនឃើញអាចមានជនអគតិណាម្នាក់ខ្វះវិចារណញ្ញាណនឹងទៅប្រព្រឹត្តបទរាជឃាតកម្មនេះបានន័យថា គឺ នឹងអាចលួចធ្វើឃាតកម្មចំពោះអង្គព្រះមហាក្សត្រ ។ ប្រសិនបើមានដូច្នេះមែននោះ តុលាការនឹងត្រូវធ្វើការផ្តន្ទាទោសដាក់គុកដល់ជននេះអស់មួយជីវិតស្របតាមបទប្បញ្ញត្តិមាត្រា៤៣៣ ក្រៅពីនេះដើម្បីឱ្យប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរគ្រប់រូបបានស្គាល់ និងយល់ដឹងគ្រប់ៗគ្នាទាំងអស់ពេញផ្ទៃប្រទេសនោះ គឺតុលាការអាចប្រើប្រាស់មាត្រា៤៣៨ត្រង់ចំណុចទី៩ស្តីពីការផ្សាយសេចក្តីសម្រេចផ្តន្ទាទោស នៅក្នុងសារព័ត៌មានសរសេរដូចជាកាសែតភ្នំពេញប៉ុស្តិ៍ កាសែតរស្មីកម្ពុជាកាសែតកោះសន្តិភាព ការសែតដើមអម្ពិល ។ល។ ដើម្បីបោះផ្សាយចែកគ្នាអានឱ្យបានដឹងគ្រប់ៗគ្នា។

---

[64] មាត្រា ៦៨នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩

[65]សទ្ទានុក្រមពាក្យច្បាប់ ផ្នែកក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០១១ លេខរៀងទី ៥៥

[66] មាត្រា ៦៩នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩

២.២.២.១៩.ការផ្សាយសេចក្ដីសម្រេចផ្ដន្ទាទោសតាមគ្រប់មធ្យោបាយ

ទូរគមនាគមន៍សោតទស្សន៍ ទោសផ្សាយជាសាធារណៈនូវសេចក្ដីសម្រេចតាមគ្រប់មធ្យោបាយទូរគមនាគមន៍សោតទស្សន៍ត្រូវអនុវត្តតាមបែបបទដែលកំណត់ដោយតុលាការ ។ ការផ្សាយនេះមិនអាចលើសពី៨ (ប្រាំបី)ថ្ងៃទេ ។ ការផ្សាយអាចផ្សាយទាំងស្រុងតាមសម្រង់ឬតាមនិទ្ទេស។សោហ៊ុយនៃការផ្សាយគឺជាបន្ទុករបស់ទណ្ឌិត[67]។

ទូរគមនាគមន៍សោតទស្សន៍គឺជាប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយ ទូរទស្សន៍[68]។

<u>ឧទាហរណ៍</u> ៖ បន្ថែមពីករណីរាជឃាតកម្មខាងលើចៅក្រមក៏អាចប្រើប្រាស់នូវទោសបន្ថែមស្របតាមមាត្រា៤៣៨ ត្រង់ចំណុចទី១០ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការផ្សាយសេចក្ដីសម្រេចផ្ដន្ទាទោសនៅតាមគ្រប់មធ្យោបាយទូរគមនាគមន៍សោតទស្សន៍សម្រាប់រយៈពេល ៨ (ប្រាំបី) ថ្ងៃយ៉ាងច្រើនដូចជាការផ្សាយតាមរយៈវិទ្យុនិងការផ្សាយតាមរយៈទូរទស្សន៍ ដើម្បីឱ្យរាស្ត្រប្រជាគ្រប់រូបបានឮបានឃើញបានស្គាល់នូវឧក្រិដ្ឋជនដ៏សាហាវ យង់ឃ្នងឃោរឃៅពីព្រោះថាអំពើបែបនេះគឺជាបទល្មើសប្រឆាំងនឹងជាតិដែលប៉ះពាល់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់ស្ថាប័នចម្បងរបស់រដ្ឋពិសេស គឺប៉ះពាល់ដល់និមិត្តរូបនៃឯកភាពជាតិនិរន្តរភាពជាតិអ្នកធានាឯករាជ្យជាតិអធិបតេយ្យ និងបូរណភាពទឹកដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាក៏ដូចជាបំពានដល់អ្នកធានាការគោរពសិទ្ធិ និងសេរីភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋនិងការគោរពសន្ធិសញ្ញាអន្តរជាតិជាដើម។ (មានចែងក្នុងមាត្រា៨នៃរដ្ឋធម្មនុញ្ញឆ្នាំ១៩៩៣) ។

២.៣. ទោសជំនួស

ក្រៅពីទោសទាំងពីរខាងលើ គឺមានទោសមួយទៀតដែលច្បាប់ឱ្យឈ្មោះថាទោសជំនួស។ ទោសជំនួសនេះ គឺមានចែងក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ជាប្រភេទទី ៣ នៃទោស ចាប់ពីមាត្រា ៧២ ដល់មាត្រា ៧៦ គឺមានចែងអំពីទោសជំនួសនេះ ។ តើទោសជំនួសគឺជាអ្វី?ហើយទោសជំនួសមានប៉ុន្មានប្រភេទ ? អ្វីខ្លះ ? ដូច្នេះដើម្បីអាចយល់បានច្បាស់អំពីទោសជំនួសដែលប្រើប្រាស់ចំពោះរូបវន្តបុគ្គល យើងនឹងធ្វើការបកស្រាយ ទៅលើនិយមន័យនៃទោសជំនួស (**ចំណុច ២.៣.១**) និង ប្រភេទនៃទោសជំនួស (**ចំណុច ២.៣.២**) ៖

២.៣.១. និយមន័យនៃទោសជំនួស

ទោសជំនួស គឺទោសការងារសហគមន៍ ឬ ការស្ដីបន្ទោសដែលត្រូវបានកំណត់ជាជំនួសទោសដាក់ពន្ធនាគារ[69]។

[67] មាត្រា ៧០នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩

[68]សទ្ទានុក្រមពាក្យច្បាប់ ផ្នែកក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ទីស្ដីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០១១ លេខរៀងទី ៤៦

ទោសជំនួសដោយផ្អែកទៅលើគោលការណ៍មនុស្សធម៌ ចៅក្រមអាចពិនិត្យទៅលើស្ថានភាពកាលៈទេសៈនៃការប្រព្រឹត្តបទល្មើស ដើម្បីមិនអនុវត្តទោសដែលជាមូលដ្ឋានដោយយកទោសជំនួសមកអនុវត្តវិញ[70]។

២.៣.២. ប្រភេទនៃទោសជំនួស

តើទោសជំនួសនេះមានអ្វីខ្លះ ?

តាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌ គឺទោសជំនួសមានពីរប្រភេទ ៖យើងឃើញមានចែងកំណត់នៅក្នុងមាត្រា ៧២ ដល់មាត្រា ៧៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ។ យោងទៅតាមមាត្រាទាំងអស់នេះទោសជំនួសត្រូវបានក្រមព្រហ្មទណ្ឌចែកចេញជា ០២(ពីរ) ប្រភេទសំខាន់ៗគឺ

- ទោសការងារសហគមន៍ និង
- ទោសស្តីបន្ទោស

២.៣.២.១. ទោសការងារសហគមន៍

ទោសនេះ គឺជាសញ្ញាណថ្មីស្រឡាងសម្រាប់ប្រទេសកម្ពុជាយើងហើយ ។ យើងនឹងពន្យល់ចំណុចនីមួយៗឱ្យបានក្បោះក្បាយដូចតទៅ ៖

ក. និយមន័យនៃការងារសហគមន៍

តុលាការអាចប្រកាសទោសការងារសហគមន៍បានបើកាលណាជនជាប់ចោទទទួលទោសដាក់ពន្ធនាគារ ដែលអតិបរមាតិចជាង ឬស្មើនឹង ៣ (បី) ឆ្នាំ ។

ទោសការងារសហគមន៍ គឺជាទោសជំនួសមួយប្រភេទដែលតម្រូវឱ្យទណ្ឌិតបំពេញការងារក្នុងចិរវេលាចន្លោះពី ៣០ (សាមសិប) ម៉ោង ទៅ ២០០ (ពីររយ) ម៉ោង ដោយគ្មានកម្រៃជាប្រយោជន៍ដល់រដ្ឋ រដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ ឬ នីតិបុគ្គលនៃនីតិសាធារណៈផ្សេងៗទៀត ដល់សមាគម ឬ ដល់អង្គការមិនមែនរដ្ឋាភិបាល[71]។

ដូច្នេះទោសការងារសហគមន៍ គឺសំដៅដល់កាតព្វកិច្ចមួយដែលត្រូវបំពេញនៅការងារមួយដែលគ្មានកម្រៃ និងជាប្រយោជន៍សាធារណៈ បានន័យថាជាប្រយោជន៍របស់រដ្ឋរបស់រដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិរបស់នីតិបុគ្គលនៃនីតិសាធារណៈដ៏ទៃទៀត ឬ របស់សមាគម ឬ របស់អង្គការមិន

---

[69]សទ្ទានុក្រមពាក្យច្បាប់ ផ្នែកក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០១១ លេខរៀងទី ៤៨

[70]យោងតាមឯកសាររបស់ **ឯកឧត្តម ហ៊ី សោភា**រដ្ឋលេខាធិការលំដាប់ថ្នាក់ទីមួយនៃក្រសួងយុត្តិធម៌ ស្តីពីប្រភេទនៃទោស ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០

[71]សទ្ទានុក្រមពាក្យច្បាប់ ផ្នែកក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០១១ លេខរៀងទី ៤៧

មែនរដ្ឋាភិបាល [72]។ ការងារសហគមន៍នេះអាចប្រែប្រួលរយៈពេលម៉ោងធ្វើការចាប់ពី ៣០ ម៉ោង ដល់ ២០០ ម៉ោង។

ឧទាហរណ៍ ៖ ជាក់ស្តែងតុលាការមិនប្រកាសពីមូលទោសទេ ប៉ុន្តែគាត់អាចប្រកាសអំពីការងារសហគមន៍ ប្រសិនបើជននោះគាត់មានវត្តមាននៅពេលសវនាការហើយគាត់យល់ព្រមទទួលយកការងារសហគមន៍ គឺតុលាការអាចប្រកាសការងារសហគមន៍ ដូចជាធ្វើការងាររយៈពេល ៥០ ម៉ោង ដើម្បីជាប្រយោជន៍សាធារណៈមួយ ។ ដូច្នេះ នៅពេលដែលតុលាការប្រកាសនោះ គឺគាត់នឹងកំណត់ពីបែបបទ និងរយៈពេលចំពោះការធ្វើទោសការងារសហគមន៍នោះ ។ ប៉ុន្តែការងារសហគមន៍នេះព្រះរាជអាជ្ញាមិនមែនចេះតែឱ្យគាត់ធ្វើពីមួយថ្ងៃទៅមួយថ្ងៃដោយឥតឈប់នោះទេ គឺត្រូវធ្វើនៅពេលម៉ោងណាមួយ ដែលទុកពេលវេលាផ្សេងទៀតឱ្យគាត់ទៅធ្វើការរកស៊ីដើម្បីឱ្យគាត់ចិញ្ចឹមជីវិតខ្លួនគាត់ និងចិញ្ចឹមជីវិតគ្រួសារគាត់ផង។

ការប្រកាសទោសការងារសហគមន៍បានផ្តល់ផលប្រយោជន៍ច្រើនដូចជា៖

- ទីមួយ ៖រដ្ឋមិនបាត់បង់សមាជិករបស់ខ្លួនទេ។
- ទីពីរ ៖ គឺកាត់បន្ថយការចំណាយរបស់រដ្ឋ ដូចជា ចំណាយទៅលើការចិញ្ចឹម ការបីបាច់ ការថែរក្សា ដូចជា គាត់ឈឺត្រូវយក គាត់ទៅពេទ្យរឺឯកន្លែងដែលដាក់គុកមនុស្ស ។
- ងាយនឹងអប់រំកែប្រែគាត់ខ្លាំងណាស់[73] ។ លើសពីនេះទៅទៀតនៅពេលដែលតុលាការប្រកាសទោសការងារសហគមន៍នោះរួច ព្រះរាជអាជ្ញានឹងចង្អុលបង្ហាញហើយថា តើនីតិបុគ្គលមួយណាដែលទទួលប្រយោជន៍ការងារសហគមន៍នេះ? ហេតុនេះព្រះរាជអាជ្ញា គាត់អាចសម្រេចថាឥឡូវឱ្យជនហ្នឹងទៅបោសសំរាមនៅសាលារាជធានីភ្នំពេញ ឬ ជួយដល់ការងារកាកបាទក្រហមជាដើម បើដូច្នេះមែនទណ្ឌិតត្រូវអនុវត្តការងារនេះ ក្រោមការត្រួតពិនិត្យរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា ។

ខ.របបគតិយុត្តនៃការងារសហគមន៍[74]

គតិយុត្ត គឺតាមគន្លងច្បាប់ ឬ ដែលទាក់ទងនឹងច្បាប់ ដែលត្រឹមត្រូវ តាមច្បាប់។

---

[72] មាត្រា ៧២នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩

[73]យោងតាមប្រសាសន៍របស់**ឯកឧត្តម ហ៊ី សោភា** ប្រធានក្រុមការងារចូលរួមតាក់តែង និងការពារសេចក្តីព្រាងក្រមព្រហ្មទណ្ឌ នាពេលបង្រៀនដល់អ្នករៀបរៀង កាលពីថ្ងៃទី ២៤ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១១ នៅសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច ស្តីពី "ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ"

[74] មាត្រា ៧៤នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩

ការងារសហាគមន៍ អាចត្រួតគ្នាបានជាមួយនឹងការអនុវត្តសកម្មភាព វិជ្ជាជីវៈ។

ការងារសហាគមន៍ គឺត្រូវស្ថិតនៅក្រោមបទប្បញ្ញត្តិនៃច្បាប់ការងារជាអាទិ៍ការងារនៅពេលយប់ អនាម័យ សន្តិសុខ និង ការងាររបស់ស្ត្រី ។ តែភាគច្រើនគឺមិនសូវប្រើចំពោះការងារកុមារនោះទេ ព្រោះកុមារ ឬអនីតិជន ដែលមានអាយុពី ១៤ (ដប់បួន) ឆ្នាំ ដល់ក្រោម ១៨ (ដប់ប្រាំបី) ឆ្នាំច្រើនតែ ប្រើប្រាស់នូវយន្តការថ្មីស្ដីពី "ការស្ដីបន្ទោស" ទៅវិញទេ។

គ.អ្នកមិនទទួលផលប្រយោជន៍នៃការងារសហាគមន៍ [75]

នៅក្នុងគ្រប់ករណីទាំងអស់ការងារសហាគមន៍ មិនអាចបំពេញជាប្រយោជន៍នៃរូបវន្តបុគ្គលទេ ពីព្រោះនេះជាផលប្រយោជន៍របស់ឯកជនសុទ្ធសាធ គឺមិនមែនជាផលប្រយោជន៍របស់សាធារណៈទេ ។ ម្យ៉ាងទៀតករណីនេះធ្លាប់មានរឿងពិតមែនដែលបុគ្គលឯកជនបានយកជនដែលធ្វើការងារនេះទៅបម្រើផលប្រយោជន៍ឱ្យខ្លួនឯងផ្ទាល់ ។ ដោយសារតែមានមូលហេតុបែបនេះទើបច្បាប់ត្រូវតែចែងដើម្បីហាមកុំឱ្យមានករណីនេះកើតឡើងតទៅទៀត ។

ឃ.គោលការណ៍ជួសជុលការខូចខាតដល់អ្នកដទៃ[76]

រដ្ឋត្រូវតែចេញសោហ៊ុយជួសជុលការខូចខាត ដែលបង្កដល់អ្នកដទៃដោយទណ្ឌិតនៅក្នុងពេលដែលកំពុងអនុវត្តការងារសហាគមន៍ ។ រដ្ឋត្រូវធ្វើឧបាទេសកម្មដោយពេញច្បាប់ទៅក្នុងសិទ្ធិជនរងគ្រោះ ពីព្រោះពេលខ្លះជនដែលទទួលរងនូវការងារសហាគមន៍នេះគ្មានថវិកាបង់ខ្លួនឯងទេ។ ផ្ទុយទៅវិញ បើរដ្ឋមិនចេញសំណងឱ្យនោះទេជនរងគ្រោះនឹងមិនទទួលបានការជួសជុលនូវព្យសនកម្ម ឬ ការខូចខាតឡើយ ។ ដូច្នេះនឹងបណ្ដាលឱ្យមានភាពអយុត្តិធម៌ចំពោះជនរងគ្រោះដែលជាពលរដ្ឋរបស់ខ្លួនជាក់ជាមិនខានឡើយ ។ សរុបមក ដើម្បីឱ្យមានភាពយុត្តិធម៌វិញ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌថ្មីក៏បានកំណត់ឱ្យរដ្ឋត្រូវធ្វើ ឧបាទេសកម្មដោយពេញច្បាប់ទៅក្នុងសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះវិញ ។ *ឧបាទេសកម្ម* គឺជាឋានៈមួយដែលបុគ្គលម្នាក់ទទួលជំនួសបុគ្គលណាមួយទៅតាមផ្លូវច្បាប់ ។ ដូច្នេះរដ្ឋក្លាយទៅជាម្ចាស់បំណុល ដើម្បីប្ដឹងទារសំណងពីទណ្ឌិតនោះវិញក៏ប៉ុន្តែបើជននោះគ្មានថវិកាបង់សងជូនរដ្ឋទាល់តែសោះ ហេតុដូចនេះថវិកាដែលរដ្ឋចេញសងជំនួសនោះអត់ទទួលបានត្រឡប់មករដ្ឋវិញទេ ពីព្រោះតែទណ្ឌិតគ្មានថវិកាសងរដ្ឋឡើយ។

ទោសការងារសហាគមន៍មានលក្ខណៈដូចខាងលើនេះហើយ គឺជាប្រភេទទោសជំនួសទី ១។ បន្តទៅទៀត យើងនឹងសិក្សាពីប្រភេទទី ២ ម្ដងៈ

[75] មាត្រា ៧៣នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩

[76] មាត្រា ៧៥នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩

២.៣.២.២. ទោសស្តីបន្ទោស

ការស្តីបន្ទោសនេះក៏ជាយន្តការថ្មីស្រឡាងមួយដែរនៅក្នុងទោសព្រហ្មទណ្ឌ ។ យើងនឹងធ្វើការពន្យល់ត្រួសៗអំពីបញ្ហានេះតែយើងសូមបញ្ជាក់ជូនថានៅក្នុងការពន្យល់លើកនេះ គឺគ្រាន់តែជម្រាបជូនអំពីខ្លឹមសារប៉ុណ្ណោះ ។ ប៉ុន្តែរបៀប និងលក្ខខណ្ឌ នៃការប្រកាសទោសការងារសហគមន៍ក៏ដូចជាការស្តីបន្ទោសហ្នឹង គឺ ក្រមបានចែងជាក់លាក់ថា តើលក្ខខណ្ឌណា ដែលអាចឱ្យគាត់ប្រកាសទោសនេះបានមិនមែនគាត់ចេះតែប្រកាសការស្តីបន្ទោសគ្រប់បទល្មើសបានទេ គឺគាត់ត្រូវមើលទៅតាមកាលៈទេសៈ ទៅតាមស្ថានភាពជាក់លាក់នីមួយៗ។

ក. អត្ថន័យនៃទោសស្តីបន្ទោស

ទោសស្តីបន្ទោស គឺជាប្រភេទទោសមួយដែលក្នុងនោះ គឺជាទោសដែលប្រើប្រាស់សម្រាប់បទល្មើសស្រាល ហើយចៅក្រមគាត់មិនសម្រេចដាក់ពន្ធនាគារ ឬពិន័យជាប្រាក់អ្វីនោះទេ ប៉ុន្តែចៅក្រមគាត់អាចប្រកាសទោសនេះបាន ព្រោះទោសស្តីបន្ទោស គឺ ជាការព្រមានការប្រដៅអំពីទោសកំហុសឆ្គងដែលគាត់បានប្រព្រឹត្ត ហើយជាការព្រមានថាកុំឱ្យគាត់ប្រព្រឹត្តបទល្មើសតទៅទៀត[77]។ ម្យ៉ាងវិញទៀតទោសស្តីបន្ទោស គឺ ភាគច្រើនប្រើចំពោះកុមារឬអនីតិជនដែលមានអាយុចាប់ពី ១៤ ឆ្នាំ ឡើងទៅដល់ក្រោម ១៨ ឆ្នាំ។ ក៏ប៉ុន្តែចៅក្រមនឹងប្រាប់ថាថ្ងៃក្រោយគ្មានការអនុគ្រោះណាមួយទៀតទេប្រសិនបើអ្នកនៅតែប្រព្រឹត្តអំពើបែបនេះតទៅទៀត[78]។

ខ. របបគតិយុត្តនៃការស្តីបន្ទោស[79]

កាលបើជនជាប់ចោទរងទោសដាក់ពន្ធនាគារដែលអតិបរមាតិចជាង ឬស្មើនឹង ៣ (បី) ឆ្នាំ តុលាការអាចប្រកាសស្តីបន្ទោស ប្រសិនបើមានគ្រប់ លក្ខខណ្ឌទាំងបីដូចតទៅនេះ ៖

- ភាពចលាចលដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ដែលបណ្តាលមកពីបទល្មើសបានបញ្ចប់
- ការខូចខាតត្រូវបានជួសជុលរួចហើយ និង
- ជនជាប់ចោទបានបង្ហាញការធានាក្នុងការចូល ទៅរួមរស់នៅក្នុងសង្គមវិញ។

[77]យោងតាមប្រសាសន៍របស់**ឯកឧត្តម កើត រិទ្ធ** អនុប្រធានក្រុមការងារចូលរួមតាក់តែង និងការពារសេចក្តីព្រាងក្រមព្រហ្មទណ្ឌ នៅក្នុងកម្មវិធីផ្សព្វផ្សាយច្បាប់ស្តីពី "ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ" ដែលរៀបចំឡើងដោយ ក្រសួងយុត្តិធម៌សហការជាមួយក្រសួងព័ត៌មានតាមរយៈទូរទស្សន៍ជាតិកម្ពុជា

[78]យោងតាមប្រសាសន៍របស់**ឯកឧត្តម ហ៊ី សោភា** ប្រធានក្រុមការងារចូលរួមតាក់តែង និងការពារសេចក្តីព្រាងក្រមព្រហ្មទណ្ឌ នាពេលបង្រៀនដល់អ្នករៀបរៀង កាលពី ថ្ងៃទី ០១ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១១នៅសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច ស្តីពី "ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ"

[79] មាត្រា ៧៦នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩

ឥឡូវនេះយើងសូមធ្វើការបញ្ចប់នូវការបកស្រាយជំពូកទី២ ស្តីអំពី ប្រភេទទោសព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ ២០០៩ តែប៉ុណ្ណេះ ។

ដូច្នេះក្រោយពីរបានធ្វើសិក្សាយល់ស៊ីជម្រៅទៅលើជំពូកទី១ ស្តីពី ប្រភេទទោសព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ ១៩០៩ និងជំពូកទី២ ស្តីពី ប្រភេទទោសព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ រួចមក យើងនឹងធ្វើការប្រៀបធៀបដោយទាញចេញនូវចំណុចដូចគ្នា និងចំណុចខុសគ្នាដូចមានក្នុងសេចក្តីពន្យល់នៃជំពូកទី៣ ខាងក្រោមនេះ៖

ជំពូកទី ៣
ការប្រៀបធៀបប្រភេទទោស

បន្ទាប់ពីយើងបានធ្វើការបកស្រាយរួចហើយ អំពីប្រភេទនៃទោសព្រហ្មទណ្ឌនៃឆ្នាំទាំងពីរ គឺ ១៩០៩ និង២០០៩ បើគិតទៅជាងមួយទស្សវត្ស (១០០ឆ្នាំ) កន្លងមកហើយ ដូច្នេះយើងអាចសិក្សាទៅលើប្រភេទនៃទោសព្រហ្មទណ្ឌដោយធ្វើការទាញយកនូវចំណុចជាច្រើន ដើម្បីយកមកធ្វើការប្រៀបធៀបគ្នា ។ បើធ្វើការពិនិត្យចំពោះការប្រៀបធៀបទៅលើប្រភេទនៃទោសព្រហ្មទណ្ឌរវាងឆ្នាំ ១៩០៩ និងឆ្នាំ ២០០៩ ត្រូវបានយកមកធ្វើការបកស្រាយនៅក្នុងជំពូកទី៣ នេះដោយធ្វើការបែងចែកជាពីរចំនុចធំៗ គឺទីមួយះយើងធ្វើការបកស្រាយទៅលើចំនុចដូចគ្នានៃប្រភេទទោស (៣.១) និងទីពីរះបកស្រាយទៅលើចំនុចខុសគ្នានៃប្រភេទទោស (៣.២) ។

៣.១.ចំនុចដូចគ្នានៃប្រភេទទោស

ការបកស្រាយទៅលើចំនុចដូចគ្នានៃប្រភេទទោសព្រហ្មទណ្ឌនៃឆ្នាំទាំងពីរ អាចធ្វើឡើងទៅបានដោយឆ្លងកាត់ការសិក្សា ការវិភាគ និងការពិនិត្យពិចារណាយ៉ាងស៊ីជម្រៅទៅលើការបកស្រាយទាំងឡាយ ដែលលើកឡើងអំពីប្រភេទទោសព្រហ្មទណ្ឌនៅក្នុងឆ្នាំនីមួយៗ ។ ឆ្លងកាត់ដំណាក់កាលទាំងអស់នេះយ៉ាងស៊ីជម្រៅទៅលើការបកស្រាយក្នុងជំពូកទាំងពីរ យើងអាចលើកយកនូវចំនុចមួយចំនួនដែលមានលក្ខណៈដូចគ្នា ដើម្បីយកមកធ្វើការបកស្រាយដោយបែងចែកជាចំនុចធំៗមួយចំនួនដូចជាះ រូបភាពនៃប្រភេទទោស(៣.១.១) ទម្ងន់នៃប្រភេទទោស (៣.១.២) របៀបសម្គាល់នូវប្រភេទនៃទោសចំពោះបទល្មើស (៣.១.៣) និងបុគ្គលដែលត្រូវទទួលរងនូវប្រភេទទោសជារូបវន្តបុគ្គល (៣.១.៤) ។

៣.១.១. រូបភាពនៃប្រភេទទោស

ការបកស្រាយទៅលើរូបភាពនៃប្រភេទទោស មានន័យថា គឺ ជាការបកស្រាយដោយលើកឡើងនូវប្រភេទទោសដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ មកធ្វើការបកស្រាយដោយប្រៀបធៀបទៅនឹងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ ហើយធ្វើការសន្និដ្ឋានថា ការចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ១៩០៩ គឺជារូបភាពនៃប្រភេទទោសដែលមាននៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩។ បន្ទាប់ពីបានធ្វើការសិក្សាទៅលើការបកស្រាយ នូវប្រភេទទោសនៅក្នុងឆ្នាំទាំងពីរខាងលើរួចមក យើងបានពិនិត្យឃើញនូវប្រភេទទោសចំនួនពីរ ដែលមានរូបភាពនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ គឺមូលទោស និងទោសបន្ថែម ។

៣.១.១.១. រូបភាពជាមូលទោសក្នុងក្រមចាស់

ដូចជាអ្វីដែលយើងបានធ្វើការសិក្សាខាងលើរួចហើយដែរ ថាមូលទោសគឺជាប្រភេទទោសមួយដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ហើយមូលទោសនេះត្រូវបានបែងចែកជាពីរ គឺ ទោសដាក់ពន្ធនាគារ និងទោសពិន័យជាប្រាក់ ។ បើយើងធ្វើការពិនិត្យទៅលើរូបភាពនៃមូលទោសនេះនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ គឺ យើងឃើញមាននៅក្នុងក្រមចាស់នេះ ប៉ុន្តែនៅក្នុងក្រមចាស់នេះ វាមិនត្រូវបានគេចែងឡើងដោយបញ្ជាក់ឈ្មោះថាជាមូលទោសនោះទេ គឺគ្រាន់តែមានការកំណត់ទៅលើបទល្មើសណាមួយថាត្រូវមានទោសដាក់គុក ឬពិន័យជាប្រាក់តែប៉ុណ្ណោះ ។ យើងក៏អាចពិនិត្យទៅលើរូបភាពនៃមូលទោសនេះ ដែលមានកំណត់នៅក្នុងសណ្ឋាននៃមជ្ឈិមទោស គឺ ការដាក់គុក (សណ្ឋាន ១) និង ការពិន័យ (សណ្ឋាន ៣)[80] ។

ដោយសារតែនៅក្នុងក្រមចាស់មិនបានធ្វើការកំណត់ឱ្យបានច្បាស់លាស់ ហេតុនេះហើយទើបយើងទាញការកំណត់នេះជារូបភាព ដែលបានបន្តជាមូលដ្ឋានសម្រាប់ការចែងជាបទបញ្ញត្តិនៅក្នុងក្រមថ្មីតែម្តង ។

បន្ទាប់ពីបានធ្វើការបកស្រាយទៅលើ រូបភាពនៃមូលទោសរួចហើយ ជាបន្តទៅទៀតនេះ យើងសូមលើកយកនូវរូបភាពនៃទោសបន្ថែមមកបកស្រាយបង្ហាញវិញម្តង ព្រោះវាក៏មានរូបភាពខ្លះៗនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌចាស់ដែរ ។

៣.១.១.២. រូបភាពជាទោសបន្ថែមក្នុងក្រមចាស់

បើយោងទៅតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ទោសបន្ថែមសំដៅទៅលើទោសដែលត្រូវបានគេប្រើសម្រាប់ដាក់បន្ថែមទៅលើមូលទោសដែលមានស្រាប់ ។ ចំពោះរូបភាពនៃទោសបន្ថែមនេះ បើយើងពិនិត្យមើលនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ គឺមានការកំណត់មួយចំនួនដែលមានលក្ខណៈដូចទៅនឹងប្រភេទនៃទោសបន្ថែមមួយចំនួន ក្នុងចំណោមប្រភេទនៃទោសបន្ថែមដែលមានចែងក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ក្នុងនោះមានដូចជាៈ **ការដកសិទ្ធិខ្លះជាពលរដ្ឋ ការហាមឃាត់ចំពោះការស្នាក់នៅ ការហាមឃាត់ចំពោះការចូល និងការស្នាក់នៅលើដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាចំពោះទណ្ឌិតដែលជាជនបរទេស ការរឹបអូស** និង**ការបិទផ្សាយសេចក្តីសម្រេច** ។

ក. ការដកសិទ្ធិខ្លះជាពលរដ្ឋ

ការដកសិទ្ធិខ្លះជាពលរដ្ឋ គឺជាប្រភេទនៃទោសបន្ថែមដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៥៣ ចំណុច១ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ។ នៅក្នុងការដកសិទ្ធិខ្លះជាពលរដ្ឋនេះ មានការកំណត់

[80] មាត្រា ៧ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

យ៉ាងច្បាស់លាស់នូវសិទ្ធិជាច្រើនដែលត្រូវបានដកដោយអំណាចសាធារណៈចំពោះទណ្ឌិត ប៉ុន្តែនៅក្នុងការបកស្រាយអំពីរូបភាពនៃទោសបន្ថែម ដែលតម្រូវឱ្យមានការលើកឡើងដោយធ្វើការប្រៀបធៀបទៅនឹងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ ហេតុនេះហើយយើងសូមលើកយកនូវសិទ្ធិខ្លះដែលមានលក្ខណៈប្រហាក់ប្រហែលគ្នាទៅនឹងសិទ្ធិមួយចំនួន ដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ ។

ការដកសិទ្ធិខ្លះជាពលរដ្ឋ ឬសិទ្ធិពលរដ្ឋដែលអាចដកបាន ដែលត្រូវលើកយកមកបកស្រាយក្នុងចំនុចនោះមានដូចជា៖

- សិទ្ធិបំពេញការងារជាមន្ត្រីក្របខ័ណ្ឌមុខងារសាធារណៈ
- សិទ្ធិទទួល និងពាក់គ្រឿងឥស្សរិយយសទាំងអស់
- សិទ្ធិដែលធ្វើជាសាក្សីដែលទទួលសម្បថនៅមុខតុលាការ[81]

បើយើងធ្វើការពិនិត្យទៅលើរូបភាពនៃប្រភេទទោសបន្ថែមមួយនេះ គឺ ក៏ធ្លាប់បានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ ផងដែរ ។ ប៉ុន្តែនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ វិញសិទ្ធិដែលមានកំណត់ខាងលើ គឺត្រូវបានកំណត់នៅក្នុងទោសដែលចែងអំពីការបន្ថយអំណាចយសស័ក្តិ។

ចំពោះទោសបន្ថយអំណាចយសស័ក្តិនេះ ក៏មានកំណត់នូវប្រភេទនៃអំណាចយសស័ក្តិច្រើនដែរ ប៉ុន្តែយើងសូមលើកយកនូវចំនុចមួយចំនួនមកធ្វើការប្រៀបធៀបទៅនឹងការលើកឡើងខាងលើតែប៉ុណ្ណោះ ។ ចំពោះទោសបន្ថយអំណាចយសស័ក្តិ ដែលត្រូវលើកយកមកប្រៀបធៀបនេះមានលក្ខណៈដូចខាងក្រោម៖

- មិនឱ្យមនុស្សដែលបានត្រូវទោសនោះធ្វើជារាជការធំតូច ជាតំណាងប្រយោជន៍ជនានុជន ឬធ្វើយសស័ក្តិអ្វី ។
- មិនឱ្យមានអំណាចពាក់គ្រឿងឥស្សរិយយស ។
- មិនឱ្យមានអំណាចធ្វើជាស្មរក្សីនសាក្សី ក្នុងសេចក្តីដល់តុលាការ តែបើតុលាការត្រូវការ នឹងយកមកសួរជាដំណឹងបំភ្លឺតុលាការបាន[82] ។

លក្ខណៈទាំងអស់ដែលលើកឡើងខាងលើនេះ គឺជាលក្ខណៈមួយចំនួនក្នុងចំណោមលក្ខណៈនៃទោសបន្ថយអំណាចយសស័ក្តិ ដែលមានដូចទៅនឹងប្រភេទនៃសិទ្ធិមួយចំនួនក្នុងចំណោមប្រភេទនៃសិទ្ធិជាច្រើនដែលមានចែងក្នុងសិទ្ធិពលរដ្ឋដែលអាចដកបាន ដែលជាប្រភេទទោសបន្ថែមមួយក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ។

[81] មាត្រា ៥៥ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩

[82] មាត្រា ២៨ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

ខ. ការហាមឃាត់ចំពោះការស្នាក់នៅ

ការហាមឃាត់ចំពោះការស្នាក់នៅ គឺសំដៅទៅលើការហាមឃាត់ចំពោះទណ្ឌិត មិនឱ្យមានមុខនៅទីកន្លែងខ្លះលើដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។ ទោសនេះ មិនអាចលើសពី ១០ (ដប់) ឆ្នាំ ចំពោះបទឧក្រិដ្ឋ និង ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ ចំពោះ បទមជ្ឈិម ។ តុលាការកំណត់បញ្ជីនៃទីកន្លែងដែលហាមឃាត់និងកំណត់ថិរវេលានៃការហាមឃាត់។ ការហាមឃាត់ការស្នាក់នៅរួមមានវិធានការតាមដាន។ ទណ្ឌិតត្រូវតែ ៖

១-ចូលបង្ហាញខ្លួនតាមដីកាកោះរបស់អាជ្ញាធរតុលាការឬរដ្ឋបាល ដែលតុលាការបានចាត់តាំង។

២-ចូលបង្ហាញខ្លួនឱ្យបានទៀងទាត់តាមការកំណត់នៅស្នាក់ការនគរបាល ឬ កងរាជអាវុធហត្ថតាមការចាត់តាំងរបស់តុលាការ។

តុលាការត្រូវកំណត់បែបបទនៃវិធានការតាមដាន។

សេចក្ដីសម្រេចរបស់តុលាការ ត្រូវជូនដំណឹងដោយព្រះរាជអាជ្ញា ដល់ក្រសួងមហាផ្ទៃ និងក្រសួងការពារជាតិ ក្នុងគោលបំណងសុំឱ្យមាន កិច្ចសហប្រតិបត្តិការជាមួយតុលាការ[83]។

<u>ឧទាហរណ៍</u> ៖ ជនម្នាក់ គាត់ជាយោធិនខ្មែរ គាត់បានប្រព្រឹត្តអំពើក្បត់ជាតិ យោងតាមមាត្រា ៤៣៩ និងមាត្រា ៤៤៨ បទផ្ដល់ព័ត៌មានមិនពិត ពីព្រោះ គាត់កំពុងរស់នៅក្នុងមូលដ្ឋាន នៃកងយោធពលខេមរភូមិន្ទ តែគាត់បែរជា ទៅផ្ដល់ដល់អាជ្ញាធរស៊ីវិល ឬយោធាខ្មែរ នូវព័ត៌មានមិនពិតដែលអាចធ្វើឱ្យ អន្តរាយដល់ការការពារជាតិដើម្បីបម្រើផលប្រយោជន៍ឱ្យរដ្ឋបរទេស ។ ដូច្នេះ ចៅក្រម អាចផ្ដន្ទាទោសបន្ថែមដល់គាត់ដោយហាមឃាត់មិនឱ្យចូលទៅស្នាក់នៅក្នុងមូលដ្ឋាននៃកងទ័ពខ្មែរសម្រាប់រយៈពេល ១០ (ដប់) ឆ្នាំជាដើមនេះបើផ្អែកតាមមាត្រា ៤៥០ ស្ដីពីទោសបន្ថែម ។

ចំពោះការចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ ក៏មានការកំណត់នូវការហាមឃាត់ទៅលើទណ្ឌិតមិនឱ្យមានមុខនៅកន្លែងខ្លះនៅលើដែនដីនៃព្រះរាជណាចក្រកម្ពុជា ប៉ុន្តែមិនមានលក្ខណៈដូចគ្នាទាំងស្រុងទេ ។ នៅក្នុងការបកស្រាយប្រៀបធៀបទៅលើការហាមឃាត់ចំពោះការស្នាក់នៅនេះ ក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ ក៏មានការកំណត់ផងដែរថា៖

«បើកាត់ទោសដាក់គុកឱ្យធ្វើការជាទម្ងន់មានកំណត់នេះ ១ ទោសដាក់គុកឱ្យនៅដោយពួកនេះ ១ ទោសដាក់គុកបង្ខាំងឱ្យនៅតែម្នាក់ឯងនេះ ១ និង*បញ្ញត្តិកុំឱ្យមនុស្សទោសទៅណាមកឯទី*

[83] មាត្រា ៥៩ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩

កន្លែងណា ដែលរាជការហាមឃាត់មិនឱ្យទៅណាក៏បាន ។ ឯការហាមឃាត់ រាជការនឹងប្រាប់ឱ្យដឹងមុន វេលាដែលនឹងរួចពីទោស ។»[84]

«រីទោសហាមឃាត់មិនឱ្យទៅទីកន្លែងណាមួយនោះ ទោះសណ្ឋានធ្ងន់ ស្រាលដូចម្ដេចក្ដី នឹងកាត់ឱ្យលើសពី ២០ (ម្ភៃ) ឆ្នាំពុំបាន ។

ឯសាលក្រមកាត់ទោសនោះ នឹងបន្ថយកំណត់ទោសនេះពី ២០ (ម្ភៃ) ឆ្នាំ ឬនឹងកាត់ថា មិនត្រូវហាមក៏បាន ។»[85]

គ. ការហាមឃាត់ចំពោះការចូលនិងការស្នាក់នៅលើដែនដី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាចំពោះទណ្ឌិតដែលជាជនបរទេស

ការហាមឃាត់ដល់ទណ្ឌិតបរទេសចំពោះការចូល និងការស្នាក់នៅ ក្នុងដែនដី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា អាចជាស្ថាពរ ឬជាបណ្ដោះអាសន្ន សម្រាប់រយៈពេល ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំយ៉ាងច្រើន ។ ការហាមឃាត់នេះនាំឱ្យមាន ការបណ្ដេញទណ្ឌិត ឱ្យចេញដោយពេញច្បាប់ នៅពេលបញ្ចប់ទោសដាក់ពន្ធនាគារ ។[86]

<u>ឧទាហរណ៍</u> ៖ ដើម្បីងាយយល់ ព្រោះនេះវាអាចមានលក្ខណៈជាក់ស្ដែងច្រើន ដោយសារតែការអនុវត្តបច្ចុប្បន្ន គឺដូចជា មានជនបរទេសម្នាក់ចូលមកដល់ ប្រទេសកម្ពុជាគាត់ ក៏ប្រព្រឹត្តបទល្មើសមួយចំនួន គឺគាត់អាចចាប់គេរំលោភ ឬគាត់ប្រព្រឹត្តអំពើឆបោក ។ អញ្ចឹងតុលាការ ឬ ចៅក្រម បន្ថែមទៅលើ ទោសដាក់ពន្ធនាគារ បើករណីគាត់សម្រេចផ្ដន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគាររួចហើយ គាត់អាចជ្រើសយកទោសមួយទៀត គេឱ្យឈ្មោះថាទោសបន្ថែមដែលមាន ចែងនៅក្នុងចំណុចទី ៧ នៃមាត្រា ៥៣ ដូចបានសរសេរបង្ហាញរួចហើយ ។ ដូច្នេះ នៅពេលដែលចៅក្រម គាត់សម្រេចបន្ថែមទោសបន្ថែមនេះទៅលើ មូលទោសទៀត នៅក្នុងករណីហ្នឹង ក្រោយពេលជននោះគាត់អនុវត្តទោស របស់ខ្លួនចប់សព្វគ្រប់នៅក្នុងពន្ធនាគាររួចហើយ ជនបរទេសនោះនឹងត្រូវបានគេបណ្ដេញចេញដោយស្វ័យប្រវត្តិពីដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ។ ហេតុដូច្នេះ ទោសបន្ថែមគឺបន្ថែមទៅលើមូលទោសដែលមូលទោស ដូចជា ទោសដាក់ពន្ធនាគារ គាត់កំពុងតែអនុវត្តទោសនៅក្នុងពន្ធនាគារ ប៉ុន្តែពេលចប់គឺពេលដែលគាត់ចាកចេញពីពន្ធនាគារ គេនឹងបណ្ដេញគាត់ដោយបញ្ជូនទៅតាមយន្តហោះ ឬមធ្យោបាយណាមួយទៀត ដើម្បីឱ្យគាត់ចេញឱ្យឆ្ងាយ ពីដែនដីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាដោយពេញច្បាប់ ហើយបែបបទទាំងអស់នេះមានចែងកំណត់អំពីការបណ្ដេញចេញអីទាំងអស់នៅ

[84] មាត្រា ៣៥ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

[85] មាត្រា ៣៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

[86] មាត្រា ៦១ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩

ក្នុងចំណុចទី ៧ នៃ មាត្រា ៥៣ គឺវាទាក់ទងទៅនឹងបទបញ្ញត្តិមាត្រា ៦១ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ។ មាត្រា ៦១ កំណត់តែម្តងថា បើតុលាការគាត់ជ្រើសរើសយកទោសបន្ថែម បែបហ្នឹងហើយ គឺបន្ទាប់ពីអនុវត្តទោសដាក់ពន្ធនាគារគាត់រួចរាល់ហើយនោះ ជនបរទេសនេះត្រូវបណ្តេញចេញពីព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាដោយពេញច្បាប់។

ចំណែកនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ វិញក៏មានការចែងចំពោះការហាមឃាត់មិនឱ្យស្នាក់នៅក្នុងដែនដីកម្ពុជាចំពោះទណ្ឌិតដែលជាជនបរទេសដែរ ។ ការចែងនេះមាននៅក្នុងមាត្រា ២០០ ដែលបានចែងថា «ទោះមនុស្សប្រទេសក្រៅ មកនៅក្នុងក្រុងកម្ពុជា តុលាការស្គាល់ជាក់ពិតប្រាកដជាអនាថា នោះបើដល់វេលា ដែលវាគ្រប់កំណត់រួចពីទោសហើយរាជការត្រូវបណ្តេញចេញឱ្យទៅនៅក្រៅពីអាណាខេត្តដែនខ្មែរ ។»

ឃ. ការរឹបអូស

ការរឹបអូស មានន័យថា ការដកហូតជាអចិន្ត្រៃយ៍នូវទ្រព្យសម្បត្តិណាមួយ តាមរយៈសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ[87]។

<u>គួរកត់សម្គាល់</u> ៖ នៅពេលដែលតុលាការផ្តន្ទាទោសបន្ថែមទៀតរួចហើយ ប្រសិនបើបំពានទៅលើសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ មានបទល្មើសមួយឈ្មោះថា "បទមិនគោរពការរឹបអូស" ដែលមាត្រា ៥៨១ បានចែងយ៉ាងច្បាស់ថាអំពើ បំផ្លិចបំផ្លាញ លាក់បំបាំង ឬតែបំបាត់វត្ថុរឹបអូសត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារ ពី ១ (មួយ) ឆ្នាំទៅ ២ (ពីរ) ឆ្នាំ និងពិន័យជាប្រាក់ពី ២.០០០.០០០ (ពីរលាន) រៀលទៅ ៤.០០០.០០០ (បួនលាន) រៀល។

ប៉ុន្តែការរឹបអូស មិនអាចប្រកាសបានទេ ប្រសិនបើមានការប៉ះពាល់ដល់ សិទ្ធិរបស់តតិយជន[88]។

<u>ឧទាហរណ៍</u> ៖ មិត្តភក្តិយើងបានខ្ចីម៉ូតូទៅប្រព្រឹត្តបទល្មើស ដែលយើងមិន បានដឹងខ្លួននោះទេ និងថែមទាំងមិនបានចូលរួមនៅក្នុងបទល្មើសនោះទៀត ផងដែរ។ ដូច្នេះតុលាការមិនអាចរឹបអូសម៉ូតូដែលជាទ្រព្យសម្បត្តិរបស់យើង ដែលជាតតិយជននោះឡើយ ព្រោះយើងអត់មានកំហុសទេ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត កាលបើការរឹបអូសបានក្លាយទៅជាស្ថាពរ ទ្រព្យសម្បត្តិរឹបអូស ក្លាយទៅជាកម្មសិទ្ធិរបស់រដ្ឋ លើកលែងតែមានបទប្បញ្ញត្តិដោយឡែកដែលចែងអំពីការ ប្រគល់ផ្សេងពីនេះ។ ហើយរដ្ឋអាចលក់ឬបំផ្លាញទ្រព្យរឹបអូសតាមនីតិវិធីស្តីពី ការលក់ទ្រព្យសម្បត្តិរដ្ឋ(សូមរកនីតិវិធីនេះមកអានបន្ថែមដោយក្តីអនុគ្រោះ)។

---

[87] មាត្រា ៤ កថាខណ្ឌទី ១៤ នៃច្បាប់ស្តីពីការប្រឆាំងអំពើពុករលួយ ចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១០

[88] មាត្រា ៦២ ឃ្លាចុងក្រោយបង្អស់ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩ ស្តីពី "ការរឹបអូស"

- ការរឹបអូសឧបករណ៍ សម្ភារៈ ឬ វត្ថុដែលប្រើប្រាស់ក្នុងពេល ប្រព្រឹត្តបទល្មើស ឬ ដែលទុកសម្រាប់ប្រព្រឹត្តបទល្មើស
- ការរឹបអូសវត្ថុឬមូលនិធិដែលជាកម្មវត្ថុនៃបទល្មើស
- ការរឹបអូសផលទុនឬទ្រព្យសម្បត្តិដែលជាផលកើតចេញពីបទល្មើស
- ការរឹបអូសឧបភោគភណ្ឌ សម្ភារៈ ឬ ចលនវត្ថុ ដែលលំអទីកន្លែង ដែលបទល្មើស ត្រូវបានប្រព្រឹត្ត
- ការរឹបអូសយានជំនិះដែលជារបស់ទណ្ឌិត

បើយើងធ្វើការពិនិត្យនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ ក៏មានចែងអំពីការរឹបអូសនេះដែរ ប៉ុន្តែមិនបានធ្វើការបែងចែកឱ្យបានច្បាស់លាស់ដូចការបកស្រាយខាងលើនោះទេ ។ ការកំណត់ចំពោះការរឹបអូសក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ នេះ មានដូចជាៈ គឺ***ឱ្យរឹបយកគ្រឿងសាត្រាវុធ ដែលយកទៅប្រើការធ្វើឱ្យកើតឡើងជាអំពើទុច្ចរិត ១ តែគ្រឿងនោះជារបស់ផងវា ឬក៏របស់សព្វសារពើ ដែលកើតពីអំពើទុច្ចរិតនោះ ១ ឬគ្រឿងរបស់អ្វីនីមួយ ដែលសម្រាប់យកទៅធ្វើអាការទុច្ចរិតនេះ ១***[89] ។ ថ្វីត្បិតតែនៅក្នុងក្រមនេះមិនបានធ្វើការបែងចែកឱ្យបានច្បាស់ និងដាច់ៗពីគ្នាដែលធ្វើឱ្យយើងពិបាកយល់ក៏ដោយ ក៏អត្ថន័យទាំងអស់ដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការរឹបអូសដូចការបកស្រាយខាងលើ គឺស្ថិតនៅក្នុងមាត្រា ៩ ប្រការ ៣ នៃក្រមនេះទាំងអស់ ។

ខ. ការបិទផ្សាយសេចក្តីសម្រេចផ្តន្ទាទោស

ការបិទផ្សាយអំពីសេចក្តីសម្រេចផ្តន្ទាទោសរបស់តុលាការចំពោះបុគ្គលណាម្នាក់ ដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើស មានគោលបំណងដើម្បីប្រកាសឱ្យសាធារណៈជនបានដឹងអំពីទោសកំហុសរបស់បុគ្គលនោះ ហើយវានេះក៏ជាទណ្ឌកម្មមួយដែលបន្ថែមទៅលើមូលទោសដែលត្រូវបានប្រកាសរួចហើយ ។

នៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ មានការចែងអំពីទណ្ឌកម្មមួយនេះ ដែលយើងហៅថាជាទោសបន្ថែមដែលចៅក្រមអាចប្រកាសដើម្បីបន្ថែមទៅលើបុគ្គលដែលប្រព្រឹត្តបទល្មើសផងដែរ ។ នៅក្នុងក្រមនេះបានរៀបរាប់អំពីការអនុវត្តទោសនេះ ដោយលើកឡើងថា «ទោសបិទផ្សាយសេចក្តីសម្រេច ត្រូវអនុវត្តនៅទីកន្លែងដែលចង្អុលបង្ហាញដោយតុលាការ និងក្នុងរយៈពេលមួយ ដែល

[89] មាត្រា ៩ ប្រការ ៣ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

កំណត់ដោយតុលាការ ។ ការបិទផ្សាយមិនអាចលើសពី ២ (ពីរ) ខែទេ ។ ការបិទផ្សាយអាចធ្វើទាំងស្រុង ឬតាមសម្រង់ឬតាមនិទ្ទេសធម្មតា ។ សោហ៊ុយបិទផ្សាយគឺជាបន្ទុករបស់ទណ្ឌិត។[90]»

ចំពោះក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ វិញក៏មានកំណត់អំពីការបិទផ្សាយនូវសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការនេះផងដែរ ដោយលើកឡើងថា « សេចក្តីស្រង់ពីសាលក្រមនោះ ត្រូវបិទនៅភូមិដែលធ្វើសាលក្រមនេះ ១ នៅទីកន្លែងដែលកើតហេតុនេះ ១ នៅទីកន្លែងដែលពិឃាដនេះ ១ នៅទីកន្លែងមនុស្សទោសនៅនោះ ១ ។[91]»

យោងតាមការលើកឡើងខាងលើ យើងសង្កេតឃើញថានៅក្នុងក្រមទាំងពីរ គឺសុទ្ធតែមានចែងអំពីការបិទផ្សាយនូវសេចក្តីសម្រេចផ្តន្ទាទោសដូចគ្នា ប៉ុន្តែនៅក្នុងក្រមចាស់ ការកំណត់អំពីការអនុវត្តនូវទោសមួយនេះដោយមានការបញ្ជាក់នូវទីតាំងនៃការបិទផ្សាយច្បាស់លាស់ ចំណែកឯនៅក្នុងក្រមថ្មីវិញពុំមានចែងបញ្ជាក់ដូចគ្នានេះទេ ។ បើទោះបីជាការចែងអំពីការអនុវត្តនូវទោសមួយនេះមានលក្ខណៈខុសគ្នាបន្តិចរវាងក្រមទាំងពីរនេះ ប៉ុន្តែការលើកឡើងនេះក្នុងគោលបំណងដើម្បីបង្ហាញថាការកំណត់នៅក្នុងក្រមចាស់ គឺ ជារូបភាពដែលបន្សល់ឱ្យមានការចែងនៅក្នុងក្រមថ្មីផងដែរ ។

៣.១.២. ទម្ងន់នៃប្រភេទទោស

នៅក្នុងការបកស្រាយទៅលើទម្ងន់នៃប្រភេទទោស គឺ យើងនឹងធ្វើការបកស្រាយដោយស្ថិតនៅក្នុងរង្វង់មួយដែលលើកឡើងតាមរយៈទ្រឹស្តី ដោយពឹងផ្អែកទាំងស្រុងទៅលើការពន្យល់ចំពោះកម្រិតនៃទោសនីមួយៗ។ ចំពោះកម្រិតនៃទោសនីមួយៗធ្ងន់ មធ្យម ឬ ស្រាលវាអាស្រ័យទៅលើផលប៉ះពាល់ដែលកើតចេញពីបទល្មើសបំពានសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ។

៣.១.២.១. ទម្ងន់នៃទោសឧក្រិដ្ឋ

ទោសឧក្រិដ្ឋ គឺជាទោសមួយប្រភេទដែលមានកម្រិតធ្ងន់ធ្ងរបំផុត ដែលមានចែងក្នុងបញ្ញត្តិស្តីពីបទល្មើសឧក្រិដ្ឋ សម្រាប់ដាក់ទៅលើទណ្ឌិត ។ ការលើកឡើងថាទោសឧក្រិដ្ឋមានកម្រិតធ្ងន់ធ្ងរបំផុតនេះ ដោយផ្អែកទៅលើផលប៉ះពាល់ដែលកើតចេញពីបទល្មើសចំពោះសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ហើយបទល្មើសនេះបានជះឥទ្ធិពលអាក្រក់ដល់សង្គម ជាពិសេសទៅទៀតនោះ ឥទ្ធិពលអាក្រក់នេះមិនងាយនឹងសាបរលាបក្នុងរយៈពេលដ៏ខ្លីនោះទេ។

[90] មាត្រា ៦៨ កថាខ័ណ្ឌទី១ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកាឆ្នាំ ២០០៩
[91] មាត្រា ៣១ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

ចំពោះទម្ងន់នៃទោសឧក្រិដ្ឋនេះ យើងអាចពិនិត្យមើលឃើញភាពដូចគ្នារវាងក្រមទាំងពីរបាន ដោយសង្កេតទៅលើការកំណត់អំពីការដាក់ទណ្ឌកម្ម ។ ការដាក់ទណ្ឌកម្មដែលមានទោសដាក់ពន្ធនាគារ និងទោសពិន័យជាប្រាក់ ប៉ុន្តែចំពោះទោសឧក្រិដ្ឋនៅក្នុងក្រមទាំងពីរមានតែការកំណត់អំពីទោសដាក់ពន្ធនាគារ ពុំមានទោសពិន័យជាប្រាក់ទេ ដោយសារតែស្ថានទម្ងន់នៃទោសឧក្រិដ្ឋមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរ ហេតុនេះហើយការដាក់ទោសពន្ធនាគារគឺ គ្រប់គ្រាន់ហើយ បើយើងបន្ថែមទោសពិន័យជាប្រាក់ទៀត គឺ វាធ្វើឱ្យទណ្ឌិតកាន់តែទទួលទោសកាន់តែធ្ងន់ទៅៗ ។

៣.១.២.២. ទម្ងន់នៃទោសមជ្ឈិម

ទោសមជ្ឈិម គឺជាប្រភេទនៃទោសមួយដែលមានទណ្ឌកម្មមធ្យម ឬនៅកណ្តាលហើយមានលក្ខណៈស្រាលជាងទោសឧក្រិដ្ឋ ឬធ្ងន់ជាងទោសលហុ ។ មិនខុសពីការបកស្រាយទៅលើទម្ងន់នៃទោសឧក្រិដ្ឋដែរ ទម្ងន់នៃទោសមជ្ឈិមក៏ត្រូវការពិនិត្យទៅលើ ផលប៉ះពាល់នៃបទល្មើសដែលកើតឡើងចំពោះសង្គម ប៉ុន្តែវាមានលក្ខណៈស្រាលជាងទោសឧក្រិដ្ឋ ហើយឥទ្ធិពលរបស់វាអាចសាបរលាបក្នុងរយៈពេលខ្លីជាងទោសឧក្រិដ្ឋផងដែរ ។

ទម្ងន់នៃទោសមជ្ឈិមនេះ នៅក្នុងក្រមទាំងពីរ មិនត្រឹមតែដូចគ្នាចំពោះកម្រិតទម្ងន់នៃទោសនេះទេ លើសពីនេះទៅទៀតការដាក់ទណ្ឌកម្មក៏មានលក្ខណៈដូចគ្នាផងដែរ ។ ការដាក់ទណ្ឌនៅក្នុងក្រមទាំងពីរចំពោះទោសមជ្ឈិម គឺមានការដាក់ពន្ធនគារ និងការពិន័យជាប្រាក់ ។

៣.១.២.៣. ទម្ងន់នៃទោសលហុ

ទោសលហុ គឺ ជាទោសមួយប្រភេទ ដែលមានលក្ខណៈស្រាលជាងគេក្នុងចំណោមប្រភេទនៃទោសទាំងអស់គឺស្រាលជាងទោសឧក្រិដ្ឋ និងទោសមជ្ឈិមទៅទៀត ។ទម្ងន់នៃទោសលហុ ដែលមានលក្ខណៈស្រាលជាងប្រភេទទោសផ្សេងទៀត ក៏ព្រោះតែទម្ងន់នៃផលប៉ះពាល់របស់បទល្មើសលហុវាមានកម្រិតស្រាលជាងប្រភេទទោសទាំងពីរខាងលើ ហើយការបាត់បង់នូវឥទ្ធិពលរបស់វាក៏មានរយៈពេលលឿនជាងគេដែរ ។ ម្យ៉ាងមនុស្សងាយនឹងធ្លាក់ជ្រុលខ្លួនប្រព្រឹត្តបទលហុនេះណាស់អាចកើតញឹកញាប់ក៏ថាបាន ។ដូច្នេះបើទោសលហុ កំណត់ដាក់ទោសធ្ងន់ពេកក៏មិនកើតដែរ ។

ចំពោះទោសលហុទម្ងន់របស់ស្រាលជាងគេ ហើយនៅក្នុងក្រមទាំងពីរក៏បានកំណត់អំពីការដាក់ទណ្ឌកម្មចំនួនពីរដែរ គឺ ការដាក់ពន្ធនាគារ និងការពិន័យជាប្រាក់ ។ បើទោះជាមានការកំណត់ដូច្នេះក៏ដោយ ទោសលហុអាចធ្វើការដាក់ទណ្ឌកម្មត្រឹមតែការដាក់ពន្ធនាគារ ឬ ការពិន័យជាប្រាក់ក៏បានដែរ ឬពេលខ្លះអាចពិន័យជាប្រាក់តែមួយមុខក៏មានដែរ ។

៣.១.៣. របៀបសម្គាល់នូវប្រភេទនៃទោសចំពោះបទល្មើស

ក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ និង ឆ្នាំ ២០០៩ បានធ្វើការកំណត់ថា ទោសដែលត្រូវដាក់ទៅលើបទល្មើសត្រូវបានបែងចែកជា ០៣ ប្រភេទ គឺទោសឧក្រិដ្ឋ ទោសមជ្ឈិម និងទោសលហុ ។ ក៏ប៉ុន្តែចំណុចសំខាន់ គឺ របៀបសម្គាល់ថា តើយើងសម្គាល់ទោសណាមួយនោះជាទោសឧក្រិដ្ឋ ជាទោសមជ្ឈិម ឬជាទោសលហុយ៉ាងដូចម្តេច? ដើម្បីអាចសម្គាល់ថាទោសមួយនោះ គឺជាទោសឧក្រិដ្ឋ ជាទោសមជ្ឈិម ជាទោសលហុយ៉ាងម៉េចនោះ គោងយើងពិនិត្យមើលទៅលើ**មូលទោស**នេះឯង។

បើទោះបីជានៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ពុំបានចែងច្បាស់លាស់អំពីលក្ខណៈសម្គាល់នៃទោសក៏ដោយ ប៉ុន្តែបានចែងអំពីលក្ខណៈសម្គាល់នៃបទល្មើស ហើយទោសដែលបានកំណត់សម្រាប់ដាក់ទៅលើបទល្មើសណាមួយ គឺជាទោសនោះហើយ ។

ឧទាហរណ៍៖ ចំពោះក្នុងបទល្មើសឧក្រិដ្ឋ នៅក្នុងបទល្មើសឧក្រិដ្ឋនោះមានការកំណត់នូវទោសសម្រាប់ដាក់ទណ្ឌកម្មទៅលើទណ្ឌិត ហេតុដូច្នេះទោសដែលត្រូវដាក់សម្រាប់បទល្មើសណាមួយដែលស្ថិតនៅក្នុងប្រភេទនៃបទល្មើសឧក្រិដ្ឋនេះ គឺ ជាទោសឧក្រិដ្ឋតែម្តង ។ ហេតុនេះហើយដើម្បីធ្វើការបកស្រាយឱ្យឃើញនូវលក្ខណៈសម្គាល់នៃទោសនីមួយៗ យើងត្រូវធ្វើការបកស្រាយតាមរយៈលក្ខណៈសម្គាល់នៃបទល្មើសនីមួយៗនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ នេះ ។

ប៉ុន្តែបើយើងក្រឡេកមើលការចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ គឺ ពុំមានចែងអំពីលក្ខណៈសម្គាល់នៃបទល្មើសទេ មានតែការចែងអំពីលក្ខណៈសម្គាល់នៃទោសនីមួយៗ ដែលមានគឺទោសឧក្រិដ្ឋ ទោសមជ្ឈិម និងទោសលហុ ហេតុដូច្នេះហើយ យើងមិនពិបាកក្នុងការបកស្រាយអំពីលក្ខណៈសម្គាល់នៃទោស តាមរយៈបទល្មើសទេ យើងលើកយកនូវមាត្រា ដែលបញ្ជាក់អំពីលក្ខណៈសម្គាល់នៃទោសមកធ្វើការបកស្រាយតែម្តង ។

សូមបញ្ជាក់ជូនជារួមតែម្តងថា ដើម្បីអាចស្គាល់ថាជា ទោសឧក្រិដ្ឋ ឬជា ទោសមជ្ឈិម ឬក៏ជាទោសលហុ នោះគឺក្រៅពីបានស្គាល់អំពីកម្រិតនេះរួចហើយ យើងត្រូវធ្វើការកត់សម្គាល់ថា ច្បាប់កំណត់ជ្រើសរើសយកត្រឹមតែអតិបរមានៃទោសដាក់ពន្ធនាគារប៉ុណ្ណោះ គឺមានន័យថា យើងត្រូវមើលតែទៅលើអតិបរមានៃទោស ដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ដើម្បីស្គាល់បានថា ជាទោសឧក្រិដ្ឋ ឬជាទោសមជ្ឈិម ឬជាទោសលហុ ។ បន្តទៅមុខទៀត យើងនឹងលើកបង្ហាញដើម្បី រំលេចជូនអំពីស្ថានភាពទាំងនេះដូចខាងក្រោម ៖

៣.១.៣.១. លក្ខណៈសម្គាល់នៃទោសឧក្រិដ្ឋ

ទោសឧក្រិដ្ឋនេះ ត្រូវបានសម្គាល់តាមរយៈការបកស្រាយអំពីលក្ខណៈសម្គាល់នៃបទល្មើសឧក្រិដ្ឋ។

បទឧក្រិដ្ឋ គឺជាបទល្មើសដែលមានទណ្ឌកម្មធ្ងន់ធ្ងរបំផុត។ បទល្មើសនេះ ត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារមានរយៈពេលលើសពី ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ និងក្រោម ឬស្មើនឹង ៣០ (សាមសិប) ឆ្នាំ ឬដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត[92]។

-យោងតាមមាត្រា ៤៦ បានចែងអំពីរបៀបក្នុងការស្គាល់ថាបទល្មើសមួយ គឺជាបទឧក្រិដ្ឋតាមរយៈទោសដាក់ពន្ធនាគារ ។ ដូច្នេះមាត្រា ៤៦ បានកំណត់ថាប្រសិនបើទោសដាក់ពន្ធនាគារដែលមានចែងកំណត់ក្នុងច្បាប់ គឺជាទោសដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត ឬមួយក៏ជា ទោសដាក់ពន្ធនាគារមានចិរវេលាកំណត់លើសពី ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ ឡើងទៅដល់ក្រោមឬស្មើ ៣០ (សាមសិប) ឆ្នាំ។ ក្នុងករណីនេះឱ្យតែបទល្មើសមួយចែងក្នុងច្បាប់ផ្តន្ទាទោសក្នុងកម្រិតដូចបាន ជម្រាបជូនអម្បិញមិញច្បាប់បានកំណត់ថានោះហើយជាប្រភេទបទឧក្រិដ្ឋ ។ ជាទូទៅសាធារណៈជន ក៏ដូចជាអ្នកច្បាប់យល់ឃើញថាឱ្យតែទោសកំណត់នោះលើសពី ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ ឡើងទៅ ចំណុចនេះក្រមឱ្យឈ្មោះថាបទឧក្រិដ្ឋ ។ ក្រៅពីការសម្គាល់នូវចំណុចខាងលើបែបនេះ ទោសដាក់ពន្ធនាគារក៏អាចត្រូវ បន្ថែមនូវទោសពិន័យជាប្រាក់ផងដែរ[93]។

តាមការបកស្រាយខាងលើ យើងអាចទាញនូវលក្ខណៈសម្គាល់នៃទោសឧក្រិដ្ឋថា ជាទោសមួយប្រភេទដែលរយៈពេលនៃការដាក់ពន្ធនាគារមានរយៈពេលលើសពី ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ និងក្រោម ឬស្មើនឹង ៣០ (សាមសិប) ឆ្នាំ ឬដាក់ពន្ធនាគារអស់មួយជីវិត។

ចំណែកឯការកំណត់ទៅលើលក្ខណៈសម្គាល់នៃទោសឧក្រិដ្ឋ នៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ វិញ ក៏មានលក្ខណៈស្ទើតែដូចគ្នាទាំងស្រុងទៅនឹងលក្ខណៈសម្គាល់នៃទោសឧក្រិដ្ឋដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ផងដែរ ។ បើយើងធ្វើការពិនិត្យទៅលើការបកស្រាយទៅលើលក្ខណៈសម្គាល់នៃទោសឧក្រិដ្ឋនេះ យើងត្រូវលើកនូវសណ្ឋាននៃឧក្រិដ្ឋទោសមួយចំនួនមកធ្វើការបកស្រាយប្រៀបធៀប ដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៨ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ ។ បើយោងតាមមាត្រា ៨ នៃក្រមនេះ ឧក្រិដ្ឋទោសត្រូវបានបែងចែកជា ប្រាំបីសណ្ឋាន ប៉ុន្តែយើងលើកយកមកតែ ៣ សណ្ឋានតែប៉ុណ្ណោះដើម្បីធ្វើការបកស្រាយបង្ហាញនូវលក្ខណៈសម្គាល់នៃ

[92] សទ្ទានុក្រមពាក្យច្បាប់ ផ្នែកក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០១១ លេខរៀងទី ១៨៣

[93] មាត្រា ៤៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩ ចែងអំពី "និយមន័យនៃបទឧក្រិដ្ឋ"

ទោសឧក្រិដ្ឋនៅក្នុងក្រមនេះ ដែលវាស្មើដូចគ្នាទាំងស្រុងទៅនឹងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ។ សណ្ឋានទាំងបីនោះមានដូចជា ៖

- សណ្ឋាន ២ គឺឱ្យដាក់គុកបង្ខំឱ្យធ្វើការជាទម្ងន់អស់មួយជីវិត
- សណ្ឋាន ៥ គឺឱ្យដាក់គុក ទុកពី ៥ ឆ្នាំ ទៅដល់ ២០ ឆ្នាំ ឱ្យនៅដោយពួកមិនឱ្យច្រឡំនឹងគ្នា
- សណ្ឋាន ៦ គឺឱ្យដាក់គុកកន្លែងស្ងាត់នៅតែម្នាក់ឯងពី ៥ ឆ្នាំ ទៅដល់ ១០ ឆ្នាំ ។

យោងទៅតាមសណ្ឋានទាំងបីខាងលើ យើងគ្រាន់តែពិនិត្យទៅលើរយៈពេលនៃការដាក់គុក យើងសង្កេតឃើញថា ទោសឧក្រិដ្ឋ ឬ ឧក្រិដ្ឋទោសនេះ យើងអាចសម្គាល់ដោយគ្រាន់តែពិនិត្យទៅលើរយៈពេលនៃការដាក់គុក ដែលមានកំណត់ចាប់ពី ៥ ឆ្នាំ ទៅដល់ ២០ ឆ្នាំ ឬ អស់មួយជីវិត ។ ចំពោះរយៈពេលនៃការដាក់គុក នៃទោសឧក្រិដ្ឋ យើងអាចទាញលក្ខណៈសម្គាល់ជាទូទៅ ដោយពិនិត្យទៅលើអប្បបរមានៃការដាក់គុកនៃទោសឧក្រិដ្ឋនេះ គឺ ចាប់ពី ៥ ឆ្នាំ ហើយអតិបរមានៃការដាក់គុក គឺ អស់មួយជីវិត ហេតុដូច្នេះ លក្ខណៈសម្គាល់នៃទោសឧក្រិដ្ឋដែលមានចែងក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ គឺដូចគ្នាទៅនឹងលក្ខណៈសម្គាល់ក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ដែរ ពីព្រោះតែអតិបរមានៃទោសដាក់គុកនៃក្រមទាំងពីរនេះ គឺសុទ្ធតែលើសពី ៥ ឆ្នាំ និងអាចដាក់គុកអស់មួយជីវិតដូចគ្នា។

៣.១.៣.២. លក្ខណៈសម្គាល់នៃទោសមជ្ឈិម

ទោសមជ្ឈិមនេះយើងអាចធ្វើការកំណត់សម្គាល់បានដូចនេះ ដោយយោងតាមការបកស្រាយទៅលើលក្ខណៈសម្គាល់នៃបទល្មើសមជ្ឈិម ។

បទមជ្ឈិម គឺជាបទល្មើសដែលមានទណ្ឌកម្មមធ្យមនៃទោស ដែលត្រូវដាក់ពន្ធនាគារមានរយៈពេលលើសពី ៦ (ប្រាំមួយ) ថ្ងៃ ដល់ក្រោម ឬស្មើ ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ[94] ។

-យោងតាមមាត្រា ៤៧ ដើម្បីអាចស្គាល់ថាបទល្មើសមួយគឺជាបទមជ្ឈិមបាន នោះយើងត្រូវពិនិត្យមើលថាតើអតិបរមានៃទោសដែលមានចែងនៅក្នុងច្បាប់ នោះផ្ដន្ទាទោសគឺមានកម្រិតប៉ុនណា? បើសិនជាអតិបរមានៃទោសដែលមានចែងក្នុងច្បាប់ដោយផ្ដន្ទាទោសលើសពី ៦ ថ្ងៃ ទៅដល់ក្រោមឬស្មើនឹង ៥ ឆ្នាំ ក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌត្រង់មាត្រា ៤៧ ចាត់ទុកថាបទល្មើសនោះ គឺជាប្រភេទបទមជ្ឈិម។ ហើយបទមជ្ឈិមនេះ ក្រៅពីទោសដាក់ពន្ធនាគារ ច្បាប់អាចចែងបន្ថែមនូវទោសពិន័យជាប្រាក់បានទៀត[95]។

[94] សទ្ទានុក្រមពាក្យច្បាប់ ផ្នែកក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ទីស្ដីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០១១ លេខរៀងទី ១៤០

[95] មាត្រា ៤៧ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩ ចែងអំពី "និយមន័យនៃបទបជ្ឈិម"

ការបកស្រាយអំពីបទល្មើសមជ្ឈិមខាងលើ បានឆ្លុះបង្ហាញឱ្យឃើញនូវលក្ខណៈសម្គាល់នៃទោសមជ្ឈិមថាជាប្រភេទនៃទោសមួយ ដែលរយៈពេលនៃការដាក់ពន្ធនាគារមានរយៈពេលលើសពី ៦ ថ្ងៃ ដល់ក្រោម ឬស្មើ ៥ ឆ្នាំ ។

ចំពោះការកំណត់នូវលក្ខណៈសម្គាល់នៃទោសមជ្ឈិម នៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ វិញ គឺមានលក្ខណៈដូចគ្នាទាំងស្រុងតែម្តងទៅនឹងលក្ខណៈសម្គាល់ដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ។ ដើម្បីបង្ហាញ ឱ្យឃើញនូវចំនុចដូចគ្នានេះ យើងត្រូវពិនិត្យទៅលើមាត្រា ៣២ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ ដែលបានចែងថា *«ទោះឈ្មោះណាមានទោសដាក់គុកនោះត្រូវយកខ្លួនទៅដាក់គុក ហើយត្រូវប្រើឱ្យធ្វើការនីមួយៗ ក្នុងគុកកំណត់ទោសនេះយ៉ាងតិច ៦ (ប្រាំមួយ) ថ្ងៃ យ៉ាង ច្រើន ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ ។ តែបើត្រូវទោសម្តងហើយមកត្រូវម្តងទៀតនោះ ឬក៏មានទោសផ្សេងទៀតដែលច្បាប់នឹងសម្រេចកំណត់ទោសនោះ ត្រូវធ្វើទោសតាមបញ្ញត្តិ* ។»

បន្ទាប់ពីបានធ្វើការបកស្រាយប្រៀបធៀប នូវលក្ខណៈសម្គាល់នៃទោសមជ្ឈិមរវាងក្រមព្រហ្មទណ្ឌទាំងពីរ យើងសង្កេតឃើញថាលក្ខណៈសម្គាល់ដែលមានចែងក្នុងក្រមទាំងពីរ គឺដូចគ្នាទាំងស្រុងចំពោះទោសមជ្ឈិម ។

៣.១.៣.៣. លក្ខណៈសម្គាល់នៃទោសលហុ

ទោសលហុនេះ កម្រិតរបស់វាយើងត្រូវធ្វើការពិចារណារទៅលើចំនុចពីរសំខាន់ៗ គឺ ការដាក់ពន្ធនាគារ និងការពិន័យជាប្រាក់ ទោសលហុនេះក៏ត្រូវធ្វើការកត់សម្គាល់តាមរយៈលក្ខណៈសម្គាល់របស់បទល្មើសលហុផងដែរ។

បទលហុ គឺជាបទល្មើសដែលមានទណ្ឌកម្មស្រាលជាងគេ ។ បទល្មើសនេះ ត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារដែលមានរយៈពេលក្រោម ឬស្មើនឹង ៦ (ប្រាំមួយ) ថ្ងៃ ឬពិន័យជាប្រាក់សុទ្ធសាធប៉ុណ្ណោះ[96]។

-យោងតាមមាត្រា ៤៨ របៀបក្នុងការសម្គាល់បទលហុមាន ២ ដូចតទៅ ៖ លក្ខខណ្ឌវិនិច្ឆ័យទីមួយ គឺមើលទៅលើទោសដាក់ពន្ធនាគារ ។ ផ្អែកតាម មាត្រាលើនេះ បទល្មើសមួយត្រូវបានចាត់ទុកថាជាបទលហុ នៅពេលដែលអតិបរមានៃទោសដាក់ពន្ធនាគារដែលមានចែងក្នុងច្បាប់នោះគឺចាប់ពី ១ ថ្ងៃ ទៅដល់ក្រោម ឬ ស្មើនឹង ៦ ថ្ងៃ មានន័យថា ៦ ថ្ងៃចុះមកក្រោម ឱ្យតែមានទោសដាក់ពន្ធនាគារ បទល្មើសហ្នឹងឯង គឺជាប្រភេទបទលហុ នេះហើយ គឺជាលក្ខខណ្ឌវិនិច្ឆ័យទីមួយ ។

លក្ខខណ្ឌវិនិច្ឆ័យទីពីរ គឺបទល្មើសហ្នឹងឯងត្រូវផ្តន្ទាទោសត្រឹមពិន័យជាប្រាក់ តែប៉ុណ្ណោះ គឺគ្មានចែងដាក់ពន្ធនាគារទេ ។ យើងមើលឃើញថាបទល្មើសខ្លះ ដាក់ស្តែងបទល្មើសបរិហារកេរ្តិ៍គឺ

[96] សទ្ទានុក្រមពាក្យច្បាប់ ផ្នែកក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០១១ លេខរៀងទី ១៦១

មានចែងត្រឹមតែពិន័យជាប្រាក់តែប៉ុណ្ណោះ។ បើសិនផ្តន្ទាទោសត្រឹមតែពិន័យជាប្រាក់សុទ្ធសាធបែប នេះ តាមមាត្រា ៤៨ បទល្មើសប្រភេទនេះគឺជាបទលហុ[97]។

យោងទៅតាមការបកស្រាយអំពីលក្ខណៈសម្គាល់នៃបទលហុ នៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ យើងអាចទាញនូវលក្ខណៈសម្គាល់នៃទោសលហុបានថា ទោសលហុ គឺ ជាទោសដែល ដាក់ទៅលើទណ្ឌិត ដោយរយៈពេលនៃការដាក់ពន្ធនាគារ ចាប់ពី ១ ថ្ងៃ ដល់ ក្រោម ឬស្មើនឹង ៦ ថ្ងៃ ឬ មានតែការពិន័យជាប្រាក់មួយមុខប៉ុណ្ណោះ ។

ចំណែកការកំណត់ចំពោះលក្ខណៈសម្គាល់នៃទោសលហុ នៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ វិញ ក៏មានលក្ខណៈស្រដៀងគ្នាទៅនឹងលក្ខណៈ ដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ផងដែរ ។ ដើម្បីបង្ហាញឱ្យឃើញនូវលក្ខណៈស្រដៀងគ្នានេះ យើងត្រូវពិនិត្យទៅលើការ កំណត់ដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រាចំនួនពីរនៅក្នុងក្រមនេះ៖

មាត្រា ២៩២. សេចក្តីជាលហុទោស ជាប្រដៅបន្តិចបន្តួច នោះនឹងឱ្យតិចជាងពី ១ (មួយ) ថ្ងៃចុះមក ឬឱ្យហួសពី ៥ (ប្រាំ) ថ្ងៃឡើងទៅពុំបានឡើយ ។ ឯកំណត់ថ្ងៃដែលនឹងដាក់ គុកនោះតោង គិតឱ្យគ្រប់ពេញ ២៤ (ម្ភៃបួន) ម៉ោងជាមួយថ្ងៃ ។

យោងតាមការចែងនៅក្នុងមាត្រា ២៩២ នេះ គឺបានបង្ហាញនូវលក្ខណៈសម្គាល់នៃទោសលហុ មួយ គឺ ការដាក់គុក ឬការដាក់ពន្ធនាគារ ដែលមានរយៈពេល ចាប់ពី ១ ថ្ងៃ ទៅដល់ ៥ ថ្ងៃ ។ ការលើក ឡើងនេះមានន័យថា បើសិនជាមានទោសណាមួយត្រូវបានចែងដោយដាក់ទណ្ឌកម្មទៅលើអំពើ ដែលជាបទល្មើស ហើយទោសនេះមានរយៈពេលនៃការដាក់គុកនៅក្នុងចន្លោះពី ១ ថ្ងៃ ទៅដល់ ៥ ថ្ងៃ ទោសនេះគឺជាទោសលហុ ។

មាត្រា ២៩៦ ខ៩ ទោះឈ្មោះណាល្មើសនឹងច្បាប់ ដែលរាជការរៀបចំជាត្រឹមត្រូវហើយ មិន ព្រមធ្វើតាមរបៀបច្បាប់រាជការ ដែលតែងបញ្ញត្តិសេចក្តីទោសល្មើសបញ្ញត្តិជាលហុទោស ដូចមាន និយាយខាងលើទាំងនេះត្រូវធ្វើទោសពិន័យជាប្រាក់ពី ២០ (ម្ភៃ) សេន ទៅដល់ ១ (មួយ) រៀល។

ចំណែកឯការចែងនៅក្នុងមាត្រា ២៩៦ ចំនុច ខ៩ ក៏បានបង្ហាញនូវលក្ខណៈសម្គាល់មួយបន្ថែម ទៀតទៅលើលក្ខណៈសម្គាល់ខាងលើ គឺ ទោសដែលមានត្រឹមតែការពិន័យជាប្រាក់តែប៉ុណ្ណោះ ។ ការ បកស្រាយលើចំនុច ខ៩ នៃមាត្រា ២៩៦ នេះមានន័យថា បើសិនជាមានទោសណាមួយត្រូវបានចែង ដោយដាក់ទណ្ឌកម្មទៅលើអំពើដែលជាបទល្មើស ហើយទោសនេះមានត្រឹមតែការពិន័យជាប្រាក់តែ មួយមុខដោយពុំមានការដាក់គុកទេ ទោសនោះគឺជា ទោសលហុ ។

[97] មាត្រា ៤៨ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩ ចែងអំពី "និយមន័យនៃបទលហុ"

បើយើងពិនិត្យទៅលើការចែងនៅក្នុងមាត្រាទាំងពីរខាងលើ យើងសង្កេតឃើញថាទោសលហុមានលក្ខណៈសម្គាល់ចំនួនពីរដែលដូចគ្នាទៅនឹងការកំណត់នៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ដែរ គឺការដាក់គុក ឬមានតែការពិន័យជាប្រាក់តែមួយប៉ុណ្ណោះ។ ប៉ុន្តែរវាងក្រមទាំងពីរត្រង់ចំនុចនេះ មានលក្ខណៈខុសគ្នាបន្តិចនៅត្រង់រយៈពេលនៃការដាក់ពន្ធនាគារដែល ក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ គឺ មានរយៈពេលចាប់ ១ ថ្ងៃ ទៅដល់ ៥ ថ្ងៃ ចំណែកឯ ក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ វិញ មានរយៈពេល ចាប់ពី ១ ថ្ងៃ ទៅដល់ ក្រោមឬស្មើនឹង ៦ ថ្ងៃ ។

៣.១.៤. បុគ្គលដែលត្រូវទទួលរងនូវប្រភេទទោសជារូបវន្តបុគ្គល

បុគ្គលដែលត្រូវទទួលរងនូវប្រភេទទោស គឺ ចង់សំដៅទៅលើបុគ្គលដែលបានប្រព្រឹត្តនូវបទល្មើសណាមួយទោះជាដោយផ្ទាល់ក្តី ឬដោយប្រយោលក្តី ហើយត្រូវបានប្រកាសទោសដោយតុលាការតាមរយៈសេចក្តីសម្រេច ។ ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងការបកស្រាយអំពីបុគ្គលដែលត្រូវទទួលរងនូវប្រភេទទោស យើងទាញបាននូវចំនុចដូចគ្នារវាងក្រមព្រហ្មទណ្ឌទាំងពីរ គឺនៅត្រង់ថា បុគ្គលដែលត្រូវទទួលរងនូវប្រភេទទោសដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមទាំងពីរនេះជារូបវន្តបុគ្គល ។

មុននឹងឈានទៅដល់ការបកស្រាយទៅលើចំនុចផ្សេងទៀត យើងត្រូវយល់នូវអត្ថន័យនៃរូបវន្តបុគ្គលជាមុនសិនះ

រូបវន្តបុគ្គល គឺជាបុគ្គលម្នាក់ៗដែលមានជីវិតពិត ផ្ទុយពីនីតិបុគ្គល[98]។

រូបវន្តបុគ្គល គឺជាមនុស្សពិតតាមធម្មជាតិ ដែលផ្ទុយនឹងនីតិបុគ្គល[99]។

នៅក្នុងការរៀបរាប់អំពីរូបវន្តបុគ្គលដែលទទួលរងនូវប្រភេទទោសព្រហ្មទណ្ឌ បុគ្គលប្រភេទនេះត្រូវបានធ្វើការបែងចែកជាពីរសំខាន់ៗ គឺ អ្នកប្រព្រឹត្តដោយផ្ទាល់ និងអ្នកប្រព្រឹត្តដោយប្រយោល ។

៣.១.៤.១. អ្នកប្រព្រឹត្តដោយផ្ទាល់

អ្នកប្រព្រឹត្តដោយផ្ទាល់ ឬជនដៃដល់ គឺ សំដៅទៅលើបុគ្គលដែលបានចូលរួមដោយផ្ទាល់តាមរយៈសកម្មភាពណាមួយរបស់ខ្លួន ហើយសកម្មភាពនេះបានបង្ករជាបទល្មើសកើតឡើង ។ បុគ្គលដែលជាអ្នកប្រព្រឹត្តដោយផ្ទាល់ក្នុងការបង្ករឡើងជាបទល្មើស ត្រូវបានធ្វើការបែងចែកជាពីរគឺចារី និងសហចារី ។

នៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ មានការចែងកំណត់យ៉ាងច្បាស់លាស់នៅក្នុងមាត្រានៃក្រមនេះអំពីអត្ថន័យនៃចារី និងសហចារី ។ យោងទៅតាមការចែងនៅក្នុងក្រមនេះយើងអាចទាញនូវលក្ខខណ្ឌ ដើម្បីធ្វើការកំណត់នូវលក្ខណៈសម្គាល់នៃពាក្យទាំងពីរនេះដូចខាងក្រោមះ

[98] សទ្ទានុក្រមពាក្យច្បាប់ ផ្នែកក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០១១ លេខរៀងទី ១៩៩

[99] សទ្ទានុក្រមពាក្យច្បាប់ ផ្នែករដ្ឋប្បវេណី ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០០៧ លេខរៀងទី ១២៧

- **ចារី** សំដៅទៅលើបុគ្គលណាដែលប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែលត្រូវចោទប្រកាន់ ហើយនៅក្នុងករណីមួយទៀត ត្រូវចាត់ទុកជាចារីផងដែរ ចំពោះបុគ្គលណាដែលប៉ុនប៉ងប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ ឬក្នុងករណីដែលច្បាប់បានចែងទុកចំពោះបទមជ្ឈិម [100]។
- **សហចារី** សំដៅទៅលើបុគ្គលច្រើននាក់បានព្រមព្រៀងប្រព្រឹត្តបទល្មើសរួមគ្នាដោយផ្ទាល់ ហើយនៅក្នុងករណីមួយទៀត ត្រូវចាត់ទុកជាសហចារីផងដែរ កាលណាមានបុគ្គលច្រើននាក់បានព្រមព្រៀងប៉ុនប៉ងប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ ឬបទមជ្ឈិមដោយផ្ទាល់ក្នុងករណីដែលច្បាប់បានចែងទុក[101]។

បើយើងក្រលេកមើលនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ វិញ គឺពុំមានការកំណត់ច្បាស់លាស់អំពីចំនុចនេះទេ ។ ទោះជាក្នុងក្រមនេះពុំមានចែងនៅក្នុងមាត្រាច្បាស់លាស់ដូចក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ខាងលើក៏ដោយ ប៉ុន្តែអ្នកប្រព្រឹត្តដោយផ្ទាល់ដែលជារូបវន្តបុគ្គលនេះ គឺមានទទួលទោសដូចគ្នា ។

៣.១.៤.២. អ្នកប្រព្រឹត្តដោយប្រយោល

អ្នកប្រព្រឹត្តដោយប្រយោល គឺ សំដៅទៅលើបុគ្គលដែលបានចូលរួមប្រព្រឹត្តបទល្មើសតាមរយៈមធ្យោបាយផ្សេងៗ ដោយមិនមានវត្តមាននៅក្នុងពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើសនោះទេ ។ បុគ្គលដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសនៅក្នុងចំនុចនេះត្រូវបានធ្វើការបែងចែកជាពីរ គឺ អ្នកផ្តើមគំនិត និងអ្នកសមគំនិត ។

ចំពោះការបកស្រាយទៅលើនិយមន័យនៃអ្នកផ្តើមគំនិត និងអ្នកសមគំនិត គឺ មានការចែងច្បាស់លាស់នៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ។ ការចែងនៅក្នុងក្រមនេះ គឺ អាចធ្វើឱ្យយើងអាចកំណត់នូវលក្ខណៈសម្គាល់ចំពោះបុគ្គលណាមួយ ដើម្បីអាចបញ្ជាក់ថាបុគ្គម្នាក់នោះជាអ្នកផ្តើមគំនិត ឬអ្នកសមគំនិត ។

- **អ្នកផ្តើមគំនិត** សំដៅទៅលើបុគ្គលណា ដែលជម្រុញឱ្យប្រព្រឹត្តបទល្មើសតាមការណែនាំ ឬការបញ្ជា ហើយនៅក្នុងករណីមួយផ្សេងទៀតសំដៅទៅលើបុគ្គល ដែលបង្កឱ្យមានបទល្មើសដោយផ្តល់អំណោយដោយការសន្យា ឬការគម្រាមកំហែង ការញុះញង់ ការល្បួងលោមឬក៏ដោយការរំលោភអាជ្ញា ឬអំណាចរបស់ខ្លួន[102]។

---

[100] មាត្រា២៥ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩

[101] មាត្រា២៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩

[102] មាត្រា២៨ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩

– **អ្នកសមគំនិត** គឺមានន័យថាជាបុគ្គលណាដែលជួយសម្រួលដោយចេតនាដល់ការប៉ុនប៉ង ឬការសម្រេចបទល្មើស ដោយផ្តល់ជំនួយ ឬការឧបត្ថម្ភរបស់ខ្លួន[103]។

ចំពោះចំនុចដែលនិយាយអំពី អ្នកផ្តើមគំនិត និងអ្នកសមគំនិត នៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ ក៏មានចែងអំពីអត្ថន័យរបស់ពាក្យទាំងពីរនេះដែរ ប៉ុន្តែមិនបានបង្ហាញឱ្យចេញជាឈ្មោះចំៗតែម្តងនោះទេ ។ ការកំណត់នូវអត្ថន័យនៃពាក្យទាំងពីរនេះ ត្រូវបានចែងដោយបានបញ្ជាក់នូវលក្ខណៈសម្គាល់ដូចតទៅះ

– **អ្នកផ្តើមគំនិត** សំដៅទៅលើបុគ្គលដែលបានបំពេញនូវលក្ខខណ្ឌដូចតទៅះ

១. គឺមនុស្សដែលទំនុកបម្រុង ឱ្យរបស់ទ្រព្យហើយដោយសន្មតសញ្ញាក្តី ប្រើដោយកំហែងក្តី រំលោភដោយអំណាចក្តី ប្រើកលឧបាយបញ្ឆោតឱ្យកើតជាអំពើអាក្រក់ក្តី បង្គាប់បញ្ជាឱ្យធ្វើ អំពើអាក្រក់ក្តី ។

២. គឺមនុស្សដែលឱ្យគ្រឿងសាត្រាអាវុធក្តី ឱ្យគ្រឿងអ្វីនីមួយ ឬ ឧប្បទេស (ការបញ្ចេះ ការពន្យល់ ការណែនាំ) បង្ហាញដូចម្តេចឱ្យវាទៅធ្វើអាក្រក់ នោះបានដឹងជាគ្រឿងសាត្រាវុធ នោះវានឹងយកទៅធ្វើទុច្ចរិតនោះដែរ [104]។

– **អ្នកសមគំនិត** គឺសំដៅទៅលើបុគ្គលទាំងឡាយណាដែលបានបំពេញទៅតាមលក្ខខណ្ឌដូចខាងក្រោមះ

១. គឺមនុស្សដែលបានដឹងឮ ជាអាចោរកំណាចនឹងទៅធ្វើទុច្ចរិតហើយទៅជួយ ទៅកំដរ ក្នុងកិច្ចកល ដែលគិត ដែលរៀបធ្វើអំពើទុច្ចរិតនោះ ឱ្យកើតដោយងាយក្តី ឬធ្វើហើយទើប ទៅជួយទៅកំដរក្តី ។

២. គឺមនុស្សដែលស្គាល់មនុស្សមារយាទអាក្រក់ ធ្វើជាអាចោរកំណាចប្លន់គេនេះមួយ ធ្វើអំពើទុច្ចរិតមិនឱ្យបានសេចក្តីសុខក្នុងព្រះនគរនេះមួយ ទុច្ចរិតនឹងមនុស្សដទៃ ឬឱ្យវិនាស បង់ទ្រព្យសម្បត្តិអ្នកដទៃនេះមួយ ហើយឱ្យទីសំណាក់អាស្រ័យនៅជាប្រក្រតី ឱ្យទីឋានវា ជ្រកពួន ឬឱ្យទីកន្លែងវាប្រជុំគ្នា ។

៣. គឺមនុស្សដែលដឹងថាជារបស់នីមួយៗ ជារបស់លួចឆក់បំបាត់គេ ឬបានដោយធ្វើអំពើឧក្រិដ្ឋឬមជ្ឈិមទោស បើមនុស្សនោះទទួលយករបស់ទាំងនេះ តិចច្រើនទៅលាក់បំពួនទុកក្តី ។

[103] មាត្រា២៩ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩

[104] មាត្រា ៥៨ ចំនុច ១ និង២ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

៤. គឺមនុស្សដែលបានដឹងជាទ្រព្យលួចគេ ហើយទទួលយកលាក់ទុកតិចច្រើនក្តី ទោះជាទ្រព្យលួចគេក្តី ឬជាទ្រព្យបានមកដោយនៅធ្វើអាក្រក់ក្តី ជាឧក្រិដ្ឋទោស ឬមជ្ឈិមទោស (គឺរួមគំនិត) ។ ទោសទាំងប៉ុន្មានសណ្ឋាននេះ ត្រូវធ្វើទោសជាគូកនសមគំនិតនិងអាចោរ [105]។

<u>**បញ្ជាក់៖**</u> ការបកស្រាយនៅក្នុងចំនុចដែលនិយាយអំពីបុគ្គលដែលត្រូវទទួលរងនូវប្រភេទទោសជារូបវន្តបុគ្គលនេះ មានន័យថាជាការបកស្រាយដោយបង្ហាញឱ្យឃើញថា នៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌទាំងពីរបានកំណត់ចំពោះបុគ្គលដែលត្រូវទទួលរងនូវប្រភេទទោសនេះគឺ រូបវន្តបុគ្គលដូចគ្នា ។ ចំណែកឯការបកស្រាយទៅលើចំនុចដែលនិយាយអំពីបុគ្គលដែលប្រព្រឹត្តដោយផ្ទាល់ និង បុគ្គលដែលប្រព្រឹត្តដោយប្រយោល គឺវាមិនផ្តោតសំខាន់ទៅលើថាចំនុចទាំងពីរនេះមានចែងអំពីលក្ខណៈសម្គាល់ដូចគ្នារវាងក្រមទាំងពីរនោះទេ វាគ្រាន់តែជាការពន្យល់ថាប្រធាននៃបទល្មើសនៅក្នុងក្រមទាំងពីរនេះជារូបវន្តបុគ្គលដូចគ្នាតែប៉ុណ្ណោះ ។

៣.២.ចំនុចខុសគ្នានៃប្រភេទទោស

ស្រដៀងគ្នាទៅនឹងការបកស្រាយលើចំនុចដូចគ្នានៃប្រភេទទោសផងដែរ ការបកស្រាយអំពីចំនុចខុសគ្នានៃប្រភេទទោស អាចធ្វើឡើងបានតាមរយៈការសិក្សាទៅលើការបកស្រាយអំពីប្រភេទទោសព្រហ្មទណ្ឌនៅក្នុងឆ្នាំនីមួយៗដែរ ។ បន្ទាប់ពីបានពិនិត្យដោយយកចិត្តទុកដាក់ទៅលើការរៀបរាប់នូវប្រភេទទោសនៅក្នុងឆ្នាំទាំងពីររួចហើយ យើងអាចធ្វើការកត់សម្គាល់នូវចំនុចខុសគ្នាមួយចំនួនរវាងក្រមទាំងពីរ ។ ការបកស្រាយទៅលើចំនុចខុសគ្នានៃប្រភេទទោសនេះ ត្រូវបានបង្ហាញតាមរយៈការបកស្រាយទៅលើចំនុចធំៗមួយចំនួនដូចជា៖ ការកំណត់ឈ្មោះ និងការបង្កើតថ្មីនៃប្រភេទទោស (៣.២.១.) សណ្ឋាននៃប្រភេទទោសដែលលុបចេញពីក្រមចាស់ (៣.២.២.) បុគ្គលដែលទទួលរងនូវប្រភេទទោសជានីតិបុគ្គល (៣.២.៣.) និងអាជ្ញាយុកាលនៃប្រភេទទោស (៣.២.៤.) ។

៣.២.១. ការកំណត់ឈ្មោះ និងការបង្កើតថ្មីនៃប្រភេទទោស

ការបកស្រាយអំពី ការកំណត់ឈ្មោះ និងការបង្កើតថ្មីនៃប្រភេទទោស គឺចង់សំដៅទៅលើការលើកឡើងនូវលក្ខណៈខុសគ្នានៃក្រមទាំងពីរទៅលើឈ្មោះនៃប្រភេទទោស និង ប្រភេទទោសផ្សេងទៀតដែលត្រូវបានបង្កើតថ្មីនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ។ នៅក្នុងបញ្ហានេះ គឺត្រូវបានលើកយកមកបង្ហាញតាមរយៈការបកស្រាយទៅលើចំនុចពីរសំខាន់ៗ គឺការកំណត់ឈ្មោះនៃប្រភេទទោស និង ការបង្កើតថ្មីនៃប្រភេទទោស ។

[105] មាត្រា ៥៨ ចំនុច ៣,៤,៥ និង៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ចុះថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩

៣.២.១.១. ការកំណត់ឈ្មោះនៃប្រភេទទោស

ចំនុចដែលលើកឡើងអំពីការកំណត់ឈ្មោះនៃប្រភេទទោសនេះ ត្រូវបានបកស្រាយដោយបង្ហាញពីភាពខុសគ្នានៅក្នុងក្រមទាំងពីរចំពោះការកំណត់ឈ្មោះនៃប្រភេទទោស ។ នៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ចំពោះប្រភេទទោសត្រូវបានបែងចែកជា ៣ (បី)ប្រភេទ គឺ មូលទោស ទោសបន្ថែម និង ទោសជំនួស ។ ភាពខុសគ្នានៃការកំណត់ឈ្មោះចំពោះប្រភេទនៃក្រមទាំងពីរ យើងសង្កេតឃើញថាមានប្រភេទទោសចំនួនពីរដែលមាននៅក្នុងក្រមថ្មី ហើយប្រភេទទាំងពីរនេះគឺ ពុំមានបញ្ជាក់ឈ្មោះច្បាស់លាស់នៅក្នុងក្រមចាស់នោះទេ ។ ប្រភេទទោសទាំងពីរនោះគឺ មូលទោស និងទោសបន្ថែម ។

ក.មូលទោស

មូលទោស គឺជាប្រភេទមួយក្នុងចំណោមប្រភេទទោសទាំងបីដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ហើយមូលទោសនេះមានផ្ទុកនូវទោសពីរបន្ថែមទៀត គឺទោសដាក់ពន្ធនាគារ និងទោសពិន័យជាប្រាក់ ។ យើងសង្កេតឃើញថា នៅក្នុងក្រមថ្មីនេះបានធ្វើការកំណត់រួមគ្នានូវទោសដាក់ពន្ធនាគារ និងទោសពិន័យជាប្រាក់ស្ថិតនៅក្រោមឈ្មោះនៃប្រភេទទោសតែមួយ គឺ**មូលទោស ។**

ផ្ទុយទៅវិញបើយើងធ្វើការពិនិត្យទៅលើក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ វិញ ក៏មានការកំណត់អំពីទោសដាក់ពន្ធនាគារ និងទោសពិន័យជាប្រាក់ដែរ បើយើងមើលទៅវាមានដូចនៅក្នុងក្រមថ្មីដែរ ប៉ុន្តែ នៅក្នុងក្រមចាស់ពុំបានយកទោសទាំងពីរនេះដាក់បញ្ចូលស្ថិតក្រោមការកំណត់ឈ្មោះតែមួយច្បាស់លាស់ដូចក្រមថ្មីនោះទេ គឺ វាមាននៅក្នុងប្រភេទទោសទាំងបី គឺ ឧក្រិដ្ឋទោស មជ្ឈិមទោស និងលហុទោស ដែលផ្ទុយពីក្រមថ្មីត្រង់ថា នៅក្នុងក្រមថ្មីទោសដាក់ពន្ធនាគារ និងទោសពិន័យជាប្រាក់ស្ថិតនៅក្នុងប្រភេទទោសមួយក្នុងចំណោមប្រភេទទោសទាំងបី គឺមូលទោស។

ខ.ទោសបន្ថែម

នៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ទោសបន្ថែមត្រូវបានធ្វើការកំណត់យ៉ាងច្បាស់លាស់ដោយចាត់ទុកទោសបន្ថែមនេះជាប្រភេទទោសមួយផងដែរ ។ ពិសេសជាងនេះទៅទៀត ភាពច្បាស់លាស់នៃទោសបន្ថែមដែលត្រូវបានចែងនៅក្នុងក្រមថ្មីនេះ គឺសំដៅទៅលើការកំណត់អំពីនិយមន័យ និងការបង្ហាញនូវទោសមួយចំនួនដែលធ្វើឱ្យមានភាពងាយស្រួលក្នុងការសិក្សា និងធ្វើការសម្គាល់ថាទោសណាជាទោសបន្ថែម ។ ទោសបន្ថែមមានចំនួនច្រើនរហូតទៅដល់ ១៩ ប៉ុន្តែនៅក្នុងការបកស្រាយអំពីភាពខុសគ្នានៃការកំណត់ឈ្មោះប្រភេទទោស យើងលើកយកតែទោស

បន្ថែមមួយចំនួនដែលមានរូបភាពនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ តែប៉ុណ្ណោះ ។ ទោសបន្ថែមទាំងនោះមានដូជា៖ ការដកសិទ្ធិខ្លះជាពលរដ្ឋ ការហាមឃាត់ចំពោះការស្នាក់នៅ ការរឹបអូស និងការបិទផ្សាយសេចក្តីសម្រេចផ្តន្ទាទោស ។

ចំណែកឯនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ វិញ ក៏មានចែងអំពីទោសដែលរៀបរាប់ខាងលើនេះដែរ បើទោះបីជាការចែងនោះពុំមានលក្ខណៈដូចគ្នាទាំងស្រុងទៅនឹងការចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ក៏ដោយក៏យើងអាចចាត់ទុកការចែងនេះជារូបភាពនៃទោសបន្ថែម ។ ប៉ុន្តែនៅក្នុងក្រមនេះពុំមានកំណត់ថាទោសដែលរៀបរាប់ខាងលើនេះជាទោសបន្ថែមនោះទេ ហើយក៏មិនមានការបញ្ជាក់នូវនិយមន័យនៃទោសបន្ថែមផងដែរ ។ ហេតុនេះក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ ពុំបានកំណត់នូវឈ្មោះជាក់លាក់នោះទេសម្រាប់ទោសខាងលើដូចក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ដែលមានឈ្មោះថា **ទោសបន្ថែម** ។

៣.២.១.២. ការបង្កើតថ្មីនៃប្រភេទទោស

ការបកស្រាយស្តីអំពីការបង្កើតថ្មីនៃប្រភេទទោស គឺសំដៅទៅដល់ការបកស្រាយទៅលើប្រភេទទោសដែលត្រូវបានបង្កើតថ្មីនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ដែលពុំមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ នោះទេ ។

ឆ្លងតាមការពិនិត្យទៅលើការបកស្រាយទាំងឡាយខាងលើ យើងសង្កេតឃើញថានៅក្នុងចំណោមប្រភេទទោសទាំងបីដែលមានចែងក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ គឺមានប្រភេទទោសចំនួន ២ ហើយដែលមានរូបភាពនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ ។ ប្រភេទទោសទាំងពីរនោះគឺ មូលទោស និងទោសបន្ថែម ហេតុនេះនៅមានទោសមួយទៀតដែលមិនមានរូបភាពដូចទោសទាំងពីរនេះទេ គឺ **ទោសជំនួស** ហើយទោសជំនួសនេះផងដែរជាសញ្ញាណមួយថ្មីដែលវាត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុងគោលបំណងដើម្បីប្រកាសដាក់ជំនួសឱ្យមូលទោស ។

៣.២.២. សណ្ឋាននៃប្រភេទទោសដែលលុបចេញពីក្រមចាស់

នៅក្នុងការបកស្រាយនូវ សណ្ឋាននៃប្រភេទទោសដែលលុបចេញពីក្រមចាស់ គឺចង់សំដៅទៅលើការលើកឡើងនូវសណ្ឋានមួយចំនួននៃប្រភេទទោសដែលមានកំណត់នៅក្នុងក្រមចាស់ មកធ្វើការបកស្រាយហើយបង្ហាញពីភាពខុសគ្នា និងមូលហេតុដែលនាំឱ្យមានការលុបចោល ។ សណ្ឋាននៃប្រភេទទោសនៅក្នុងក្រមចាស់ដែលលុបចោល មានចំនួនពីរសណ្ឋានគឺ សណ្ឋានទោសប្រហារជីវិត និង សណ្ឋាននៃទោសដាក់ពន្ធនាគារ ។

៣.២.២.១. ទោសប្រហារជីវិត

ទោសប្រហារជីវិត គឺជាសណ្ឋានមួយក្នុងចំណោមសណ្ឋានទាំងប្រាំបីនៃឧក្រិដ្ឋទោស ដែលវាជាសណ្ឋានទីមួយ នៅក្នុងក្រមចាស់ចែងថា ឱ្យពិឃាតជីវិតបង់ ។ មូលហេតុដែលនាំឱ្យទោសប្រហារជីវិតស្ថិតនៅក្នុងសណ្ឋានទីមួយនេះដោយសារតែ វាមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរជាងគេទាំងអស់ ។ កម្រិតធ្ងន់ធ្ងរនៃទោសនេះ យើងអាចមើលឃើញដោយការកំណត់ទណ្ឌកម្មទៅលើទណ្ឌិត ដែលមានការសម្លាប់ទណ្ឌិតដោយកាត់ក្បាល ហើយនៅពេលដែលស្លាប់រួច សពដែលត្រូវបានសម្លាប់នោះបើសិនជាមានសាច់ញាតិចង់យកទៅធ្វើបុណ្យឱ្យមានភាពធំដុំពុំបានឡើយ ។

ដោយសារតែកម្រិតនៃទោសប្រហារជីវិតដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមចាស់ មានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរបែបនេះហើយ ទើបក្រមថ្មីបានកំណត់ចែងដោយលុបបំបាត់នូវទោសនេះចោលទៅ ។ មូលហេតុនៃការលុបចោលនៅក្នុងក្រមថ្មី គឺ ដោយសារតែមានការចែងនៅក្នុងរដ្ឋធម្មនុញ្ញដែលជាច្បាប់កំពូលនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ៣២ « ជនគ្រប់រូប មានសិទ្ធិរស់រានមានជីវិត មានសេរីភាព និងមានសន្តិសុខផ្ទាល់ខ្លួន ។ ទោសប្រហារជីវិតមិនត្រូវឱ្យមានឡើយ ។»

ការហាមឃាត់ចំពោះការប្រហារជីវិតនេះមិនត្រឹមតែមានចែងក្នុងច្បាប់ជាតិនោះ សូម្បីតែច្បាប់អន្តរជាតិក៏មានចែងផងដែរ គឺមានដូចជាសេចក្តីប្រកាសជាសកលស្តីពីសិទ្ធិមនុស្ស ដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ៣ ដោយលើកឡើងថា « បុគ្គលម្នាក់ៗ មានសិទ្ធិរស់រានមានជីវិត សេរីភាព និងសន្តិសុខផ្ទាល់ខ្លួន» ។ លើសពីនេះក៏មានច្បាប់ អន្តរជាតិមួយទៀតដែរ គឺ កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ក៏មានចែងអំពីសិទ្ធិនេះដែរ គឺ មាត្រា ៦ បានចែងថា«ជនគ្រប់រូបមានសិទ្ធិរស់រានមានជីវិតជាប់ពីកំណើត ។ សិទ្ធិនេះ ត្រូវការពារដោយច្បាប់ ។ គ្មានជនណាម្នាក់ត្រូវគេប្រហារជីវិតតាមអំពើចិត្តបានឡើយ»។

៣.២.២.២. សណ្ឋាននៃទោសដាក់ពន្ធនាគារ

នៅក្នុងការបកស្រាយចំនុចនេះ មានគោលបំណងក្នុងការបង្ហាញនូវលក្ខណៈខុសគ្នាបន្តិចរវាងទោសដាក់ពន្ធនាគារដែលមានចែងក្នុងក្រមទាំងពីរ ។ ចំនុចខុសគ្នានេះ គឺមិនមែនសំដៅទៅលើការលុបចោលនូវទោសដាក់ពន្ធនាគារនោះទេ គឺយើងចង់បង្ហាញអំពីការលុបចោលនូវលក្ខណៈនៃទោសដាក់ពន្ធនាគារដែលត្រូវបានបែងចែកជាច្រើនសណ្ឋាននៅក្នុងក្រមចាស់ ហើយត្រូវបានកំណត់នៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌថ្មីនេះត្រឹមតែទោសដាក់ពន្ធនាគារ ដោយពុំមានបញ្ជាក់នូវលក្ខណៈបន្ថែមទៅលើទោសនេះទេ ។

ចំពោះចំនុចនេះ នៅក្នុងក្រមចាស់បានធ្វើការបែងចែកនូវសណ្ឋានជាច្រើនដែលពាក់ព័ន្ធនឹងទោសដាក់ពន្ធនាគារនេះ ។ ការបែងចែកនេះ គឺមាននៅក្នុងសណ្ឋានចំនួនបួនក្នុងចំណោមសណ្ឋានទាំងប្រាំបីនៃឧក្រិដ្ឋទោស ដូចខាងក្រោមៈ

- សណ្ឋាន ២ គឺឱ្យដាក់គុកបង្ខំឱ្យធ្វើការជាទម្ងន់អស់មួយជីវិត
- សណ្ឋាន ៤ គឺឱ្យដាក់គុកបង្ខំឱ្យធ្វើការជាទម្ងន់មានកំណត់
- សណ្ឋាន ៥ គឺឱ្យដាក់គុក ទុកពី ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ ទៅដល់ ២០ (ម្ភៃ) ឆ្នាំ ឱ្យនៅដោយពួកមិនឱ្យច្រឡំនឹងគ្នា
- សណ្ឋាន ៦ គឺឱ្យដាក់គុកកន្លែងស្ងាត់នៅតែម្នាក់ឯង ពី ៥(ប្រាំ)ឆ្នាំ ទៅដល់ ១០(ដប់)ឆ្នាំ

នៅក្នុងសណ្ឋានទាំងបួនខាងលើនេះ បានបង្ហាញនូវលក្ខណៈបន្ថែមទៅលើទោសដាក់ពន្ធនាគារ ព្រោះថាមិនត្រឹមតែការដាក់ពន្ធនាគារទេ ថែមទាំងបន្ថែមនូវចំនុចមួយចំនួនទៀតដូចជា៖ ការបង្ខំឱ្យធ្វើការជាទម្ងន់ ការដាក់ឱ្យនៅជាពួកមិនច្រឡំនឹងគ្នា និង ការដាក់ឱ្យនៅកន្លែងស្ងាត់តែម្នាក់ឯងជាដើម ។

៣.២.៣.បុគ្គលដែលត្រូវទទួលរងនូវប្រភេទទោសជានីតិបុគ្គល

ចំពោះការបកស្រាយដែលលើកឡើងអំពី បុគ្គលដែលត្រូវទទួលរងនូវប្រភេទទោសជានីតិបុគ្គលនេះ គឺជាការបកស្រាយមួយដែលរៀបរាប់អំពីការទទួលខុសត្រូវរបស់នីតិបុគ្គលក្នុងរឿងព្រហ្មទណ្ឌ ។ នីតិបុគ្គល គឺជាសញ្ញាណមួយថ្មីនៃប្រធាននៃបទល្មើស ដែលពុំមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ ទេ។ បន្ទាប់ពីបញ្ជាក់នូវភាពខុសគ្នារវាងក្រមទាំងពីរទៅលើចំនុចនេះ យើងសូមលើកយកនូវការបកស្រាយអំពីនីតិបុគ្គល ដែលត្រូវទទួលរងនូវប្រភេទទោសព្រហ្មទណ្ឌដូចខាងក្រោម៖

នីតិបុគ្គល គឺជាក្រុមមនុស្ស ឬមូលនិធិ ដែលមានបុគ្គលភាពគតិយុត្ត ហើយជាម្ចាស់ ឬប្រធាននៃសិទ្ធិ និងកាតព្វកិច្ច[106]។

យើងឃើញថា ច្បាប់ចែងអំពីប្រភេទនៃទោសសម្រាប់នីតិបុគ្គលមានតែ ២ (ពីរ) ប្រភេទប៉ុណ្ណោះ ៖ គឺទី១-**មូលទោស** និង ទី២-**ទោសបន្ថែម**។

ខាងក្រោមនេះគឺ ជាការលើកឡើងនូវសេចក្ដីពន្យល់នូវអត្ថន័យទាំងស្រុងដូចតទៅ ៖

៣.២.៣.១. មូលទោសក្នុងប្រភេទជាទោសពិន័យ

យើងធ្លាប់បានសិក្សារួចមកហើយអំពី ប្រភេទនៃមូលទោសសម្រាប់ រូបវន្តបុគ្គល មាន ០២ (ពីរ) ប្រភេទ គឺប្រភេទទី១-ទោសដាក់ពន្ធនាគារ និង ប្រភេទទី២-ទោសពិន័យជាប្រាក់។ ក៏ប៉ុន្តែ

[106] មាត្រា ៤ កថាខណ្ឌទី ៧ នៃច្បាប់ស្ដីពីការប្រឆាំងអំពើពុករលួយ ចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១០
និង សទ្ទានុក្រមពាក្យច្បាប់ ផ្នែកក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ទីស្ដីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០១១ លេខរៀងទី ៥៦
និង សទ្ទានុក្រមពាក្យច្បាប់ ផ្នែករដ្ឋប្បវេណី ទីស្ដីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី ឆ្នាំ ២០០៧ លេខរៀងទី ៧១

សម្រាប់នីតិបុគ្គលវិញ គឺមានតែមួយប៉ុណ្ណោះ ពីព្រោះបើយោងតាមមាត្រា ១៦៧ កថាខណ្ឌទី ១ ចែងត្រឹមតែ ទោសពិន័យក្នុងឋានៈជាមូលទោសប៉ុណ្ណោះ។

ដោយសារស្ថានភាពនៃនីតិបុគ្គល ដែលសំដៅដល់នីតិបុគ្គលដែលបង្កើតឡើងដោយច្បាប់ ដូចជាសំដៅដល់ក្រុមហ៊ុន សំដៅដល់សមាគម សំដៅដល់អង្គការជាដើម។ល។ គេហៅថានីតិបុគ្គលនោះដោយសារតែគាត់ គឺជាបុគ្គលដែលអរូបិយ៍ បានន័យថា មិនដូចបុគ្គលជាមនុស្សពីព្រោះថាគាត់ មិនមែនជាមនុស្សទេ ។ ដូច្នេះហើយគេត្រូវសម្រេចអំពីទណ្ឌកម្មចំពោះគាត់ តើសម្រេចរបៀបម៉េច ? ជាក់ស្តែងដូចជាទោសដាក់ពន្ធនាគារ គឺគេមិនអាច ចាប់ក្រុមហ៊ុនដាក់ពន្ធនាគារបានទេ ។ ហេតុនេះ គេសម្រេចទោសដែលអាច ប្រើប្រាស់សម្រាប់នីតិបុគ្គលបានគឺមានតែ**ទោសពិន័យជាប្រាក់**ប៉ុណ្ណោះ។

ចំណែកឯបែបបទដែលមានចែងទាក់ទងជាមួយនឹងទោសទាំងពីរនេះ គឺមានចែងចាប់ពីមាត្រា ១៦៧ ទៅដល់ មាត្រា ១៨២ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។ ហើយចាប់ពីមាត្រាទាំងនេះទៅ យើងសង្កេតឃើញថាទោសពិន័យក្នុងឋានៈ ជាមូលទោសនេះ គឺយើងប្រើប្រាស់ដូចគ្នាជាមួយនឹងទោសពិន័យសម្រាប់ រូបវន្តបុគ្គលដែរ ។ ដូច្នេះដើម្បីចង់ដឹងថាតើទោសពិន័យនេះមានប៉ុន្មាន ? ត្រូវពិនិត្យក្នុងអត្ថបទច្បាប់ ហើយជាទូទៅទោសពិន័យមានកំណត់ពីអប្បបរមា និងកំណត់ពីអតិប្បរមាដូចគ្នាជាមួយរូបវន្តបុគ្គលដែរ ។

៣.២.៣.២. ទោសបន្ថែមទាំង ១៤ ចំនុច

ចំណែក**ទោសបន្ថែម**សម្រាប់នីតិបុគ្គលវិញ មានចែងយ៉ាងជាក់លាក់ ក្នុងមាត្រា ១៦៨ ដែលនៅក្នុងមាត្រាមួយនេះ មានចែងចំនួន ១៤ ចំណុច ដែលចំណុចទាំងនេះគឺមានកន្លែងខ្លះខុសគ្នាពីរូបវន្តបុគ្គល ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ទោសបន្ថែមនេះ ក៏បានបង្ហាញនៅក្នុងមាត្រា ១៦៧ កថាខណ្ឌទី ២ ផងដែរ ដោយបានបញ្ជាក់ឱ្យយើងយល់ថា ទោសដែលត្រូវរងដោយនីតិបុគ្គលក៏មាន ទោសបន្ថែមដែលមានចែងរៀបរាប់នៅក្នុងមាត្រា ១៦៨ (ទោសបន្ថែមអនុវត្តចំពោះនីតិបុគ្គល) នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ផងដែរ ។ ប៉ុន្តែដើម្បីបានជាព័ត៌មានខ្លះៗ យើងសូមអនុញ្ញាតសរសេរជូនទាំងស្រុងតែម្តងនូវមាត្រា ១៦៨ ថាតើទោសបន្ថែមត្រូវអនុវត្តចំពោះនីតិបុគ្គលមានអ្វីខ្លះ ? បើយើងយោងតាម មាត្រា ១៦៨ ទោសបន្ថែមដែលត្រូវអនុវត្តចំពោះនីតិបុគ្គលមានដូចតទៅ ៖

ទី១-ការរំលាយចោល និងការជំម្រះបញ្ជីនៃនីតិបុគ្គល (មាត្រា ១៧០)

ទី២-ការដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមដាន
របស់តុលាការ (មាត្រា ១៧១)

ទី៣-ការហាមឃាត់ចំពោះការធ្វើសកម្មភាព (មាត្រា ១៧២)

ទី៤-ការបណ្តេញចេញពីលទ្ធកម្មសាធារណៈ (មាត្រា ១៧៣)

ទី៥-ការហាមឃាត់ចំពោះការអំពាវនាវជាសាធារណៈឱ្យធ្វើ ការសន្សំសំចៃ (មាត្រា ១៧៤)

ទី៦-ការហាមឃាត់ចំពោះការចេញឧបករណ៍អាចជួញដូរបានក្រៅពី ឧបករណ៍អាចជួញដូរបានដែលកំណត់ដោយធនាគារ (មាត្រា ១៧៥)

ទី៧-ការហាមឃាត់ចំពោះការប្រើប្រាស់ បណ្ណទូទាត់ (មាត្រា ១៧៥ កថាខណ្ឌទី ២)

ទី៨-ការបិទគ្រឹះស្ថានដែលប្រើប្រាស់សម្រាប់ធ្វើការរៀបចំ ឬប្រព្រឹត្តបទល្មើស (មាត្រា ១៧៦)

ទី៩-ការហាមឃាត់ចំពោះការធ្វើអាជីវកម្មលើគ្រឹះស្ថានដែលបើកចំហដល់ សាធារណជនឬដែលបានប្រើប្រាស់សម្រាប់សាធារណជន (មាត្រា ១៧៧)

ទី១០-ការរឹបអូសឧបករណ៍ សម្ភារៈ ឬវត្ថុណាមួយដែលប្រើសម្រាប់ ប្រព្រឹត្តបទល្មើស ឬដែលមានគោលដៅសម្រាប់ ប្រព្រឹត្តបទល្មើស (មាត្រា ១៧៩ កថាខណ្ឌទី ១)

ទី១១-ការរឹបអូសវត្ថុ ឬមូលនិធិដែលជាកម្មវត្ថុ នៃបទល្មើស (មាត្រា ១៧៩ កថាខណ្ឌទី ២)

ទី១២-ការរឹបអូសផលទុន ឬទ្រព្យសម្បត្តិដែលជាផល កើតចេញពីបទល្មើស (មាត្រា ១៧៩ កថាខណ្ឌទី ៣)

ទី១៣-ការរឹបអូសឧបភោគភណ្ឌ សម្ភារៈ ឬចលនវត្ថុនៅក្នុងទីកន្លែង ដែលបទល្មើសបានប្រព្រឹត្ត (មាត្រា ១៧៩ កថាខណ្ឌទី ៤)

ទី១៤-ការបិទផ្សាយសេចក្តីសម្រេចផ្តន្ទាទោស ការផ្សាយសេចក្តីសម្រេចផ្តន្ទាទោសនៅក្នុងសារព័ត៌មានសរសេរ ឬការផ្សាយតាមមធ្យោបាយទូរគមនាគមន៍សោតទស្សន៍ (មាត្រា ១៨០ និងមាត្រា ១៨១) ។

<u>**ចំណាំ**</u> **៖ ការរំលាយចោល** គឺបើនិយាយប្រៀបធៀបទៅនឹងរូបវន្តបុគ្គល ឬ សម្រាប់មនុស្សវិញ គឺ ហាក់បីដូចជាការសម្រេចប្រកាស*ទោសប្រហារជីវិត* អញ្ចឹង បានន័យថា រំលាយអត្ថិភាពនៃនីតិបុគ្គលទៅ

តាមផ្លូវច្បាប់ ។ ទោសនេះគឺជា ទោសដ៏ធ្ងន់ធ្ងរជាងគេសម្រាប់នីតិបុគ្គល ពីព្រោះក្រៅពីពិន័យជាប្រាក់ហើយ ចៅក្រម គាត់ក៏អាចរំលាយក្រុមហ៊ុនហ្នឹងចោល រំលាយសមាគមហ្នឹងចោល រំលាយអង្គការហ្នឹងចោលបាន ដូច្នេះទោសបន្ថែមត្រង់ចំណុចទីមួយខាងលើមានសារៈសំខាន់ខ្លាំងណាស់ ។

៣.២.៤.អាជ្ញាយុកាលនៃប្រភេទទោស

ចំពោះអាជ្ញាយុកាលនៃប្រភេទទោសនេះ គឺមានចែងយ៉ាងច្បាស់លាស់នៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ប៉ុន្តែវាពុំមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩នោះទេ ។ ហេតុនេះ យើងសូមលើកយកនូវការបកស្រាយអំពីអាជ្ញាយុកាលនេះ ដោយយោងទៅតាមក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ដូចខាងក្រោមនេះ ។

អាជ្ញាយុកាលនៃប្រភេទទោសមានន័យថា ជារយៈពេលដែលកំណត់អំពីអត្ថិភាពនៃទោសដែលអាចយកទៅអនុវត្តបានចំពោះទណ្ឌិតដែលត្រូវបានប្រកាសដោយតុលាការ ។ នៅពេលដែលសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការចូលជាស្ថាពរហើយ ទោះបីជា តាមរូបភាពជាសាលក្រមឬសាលដីកាក៏ដោយ ទោសដែលត្រូវបានសម្រេច ប្រកាសដោយតុលាការនោះ ត្រូវតែយកមកអនុវត្ត ។ ក៏ប៉ុន្តែដោយសារតែ អំឡុងពេលនៃការផ្តន្ទាទោស ដែលចូលជាស្ថាពរនោះ ជននេះអត់ត្រូវបាន ទទួលរងនូវទណ្ឌកម្មសោះ មានន័យថា ដំបូងគាត់គេចខ្លួនដើម្បីឱ្យរួចផុតពី អាជ្ញាយុកាលនៃបទល្មើស ប៉ុន្តែវាអត់ផុត ស្រាប់តែដល់ពេលដែលចៅក្រម សម្រេចឱ្យមានទោសរួចហើយ គាត់ក៏រត់ពួនទៅទៀត ដូច្នេះគាត់ត្រូវរស់នៅ ក្នុងស្ថានភាពមួយដែលលំបាកវេទនារហូតទាល់តែរយៈពេល ដូចក្នុងច្បាប់នេះចែងកំណត់ថារយៈពេល ២០ ឆ្នាំសម្រាប់បទឧក្រិដ្ឋ ដែលមានលក្ខណៈជា ប្រភេទបទល្មើសធ្ងន់ធ្ងរ អញ្ចឹង២០ឆ្នាំនេះ បើគិតតាំងពីពេលវេលាដែលគាត់ ប្រព្រឹត្តបទល្មើស បើបូកទៅប្រហែលជាអាចខ្ទង់លើសពី ២០ ឆ្នាំ ឬរហូតទៅ ដល់ ៣០ ផ្លាយឆ្នាំដែលគាត់បានរត់ពួនលាក់គេចខ្លួនដោយអ្វីៗទាំងអស់ដែល បន្សល់ទុកនៅលើសង្គមនោះ គឺវាហាក់បីដូចជាបានសាបរលាបអស់ទៅវិញបាត់ទៅហើយ។

<u>ឧទាហរណ៍</u> ៖ នៅពេលដែលមានគ្រួសារណាមួយស្លាប់ ប្តី ឬ ប្រពន្ធ ឬ កូន ដែលនៅរស់នោះមានទុក្ខសោកខ្លាំងណាស់ ប៉ុន្តែ ដល់រយៈពេលវែងកន្លងផុតទៅវាក៏រសាយបាត់អស់ទៅវិញដែរ ។ ប៉ុន្តែក៏មានការហាមឃាត់សម្រាប់ បទល្មើសមួយចំនួនដែលមិនកំណត់អាជ្ញាយុកាលទេ ដោយសារតែឥទ្ធិពល នោះបន្សល់ទុកនៅក្នុងសង្គមជានិច្ច ដូចជា បទឧក្រិដ្ឋប្រល័យពូជសាសន៍ បទប្រឆាំងនឹងមនុស្សជាតិ ឬមួយក៏ បទឧក្រិដ្ឋសង្គ្រាម ដែលគេមិនគិតអំពី អាជ្ញាយុកាលទេ បើទោះបីជាជននោះបានប្រព្រឹត្តក្នុងអំឡុងពេលប៉ុន្មានក៏ដោយ ក៏ត្រូវតែទទួលនូវការផ្តន្ទាទោសទៅតាមច្បាប់ដែរ នេះ

ដោយសារថា ឥទ្ធិពលនៃគ្រោះថ្នាក់វា គឺធ្ងន់ធ្ងរខ្លាំងណាស់សម្រាប់សង្គម ។ បើយោងទៅតាមមាត្រា ១៤៣ ស្តីពី "ភាពមិនអាចផុតរលត់អាជ្ញាយុកាលនៃទោសចំពោះ បទឧក្រិដ្ឋមួយចំនួន" បានបញ្ជាក់យ៉ាងច្បាស់ថា ក្រៅពីបទល្មើសធំៗទាំងបីខាងលើ ក៏នូវមានច្បាប់ពិសេសដូចជាច្បាប់ស្តីពីការប្រឆាំងអំពើភេរវកម្ម ជាគម្រូអាចកំណត់អំពីភាពមិនអាចផុតរលត់អាជ្ញាយុកាលនៃទោសចំពោះបទឧក្រិដ្ឋផ្សេងទៀតបានដែរ។

ម្យ៉ាងវិញទៀត បើធ្វើការសិក្សាពាក់ព័ន្ធជាមួយនឹងអ្វីដែលជាមូលហេតុ ទូទៅហ្នឹង គឺឃើញថាប្រសិនបើអំឡុងពេលបានកន្លងផុតទៅហើយ ក្រោយ ពីពេលដែលសាលក្រម ឬសាលដីកាសម្រេចជាស្ថាពរ ២០ ឆ្នាំ សម្រាប់ បទឧក្រិដ្ឋ, ៥ ឆ្នាំ សម្រាប់បទមជ្ឈិម, ១ ឆ្នាំ សម្រាប់បទលហុទោសទាំងអស់នេះមិនត្រូវយកមកអនុវត្តបានទេ ពីព្រោះមាត្រា ១៤២ បានចែងថា នៅពេលផុតអាជ្ញាយុកាលហើយ ទោសលែងអនុវត្តបានទៀតហើយ។

ចំពោះចំណុចចាប់ផ្តើមនៃចិរវេលាវិញ បើផ្អែកទៅលើមាត្រា ១៤៥ បានកំណត់ថាចិរវេលា ២០ (ម្ភៃ) ឆ្នាំ ៥ (ប្រាំ) ឆ្នាំ និង ១ (មួយ) ឆ្នាំ ខាងលើ ដែលមានចែងនៅក្នុងមាត្រា ១៤៤ (អាជ្ញាយុកាលនៃទោស) នៃក្រមនេះ ចាប់គិតពីថ្ងៃដែលសេចក្តីសម្រេចផ្តន្ទាទោសបានក្លាយទៅជាស្ថាពរ ។

យើងសូមធ្វើការបញ្ចប់នូវការបកស្រាយទៅលើប្រធានបទស្តីពី ការប្រៀបធៀបប្រភេទទោសព្រហ្មទណ្ឌតែត្រឹមប៉ុណ្ណេះ ។ ប៉ុន្តែជាចុងក្រោយ យើងខ្ញុំទាំងពីរនាក់សូមធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋាន និងផ្តល់អនុសាសន៍មួយចំនួនដើម្បីបញ្ចប់ជាស្ថាពរនូវសារណានេះ ។ សូមអរគុណ!!

សេចក្តីសន្និដ្ឋាន

ឆ្លងតាមការសិក្សាទៅលើប្រធានបទខាងលើនេះ យើងសង្កេតឃើញថាមុននឹងឈានទៅដល់ការបង្ហាញនូវចំណុចដូចគ្នា និងចំណុចខុសគ្នានៃប្រភេទទោសព្រហ្មទណ្ឌនៅក្នុងឆ្នាំ ១៩០៩ និងឆ្នាំ ២០០៩ យើងបានធ្វើការសិក្សាទៅលើការបកស្រាយនូវលក្ខណៈនៃប្រភេទទោសនៅក្នុងឆ្នាំនីមួយៗជាមុនសិន ។

ប្រភេទទោសព្រហ្មទណ្ឌនៅក្នុងឆ្នាំ ១៩០៩ ត្រូវបានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ ដោយបានធ្វើការបែងចែកទោសព្រហ្មទណ្ឌជាបីប្រភេទ គឺ ឧក្រិដ្ឋទោស មជ្ឈិមទោស និង លហុទោស ។ ចំពោះប្រភេទទោសទាំងបីនេះ ត្រូវបានបញ្ជាក់តាមរយៈការលើកឡើងនូវសណ្ឋានដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមនេះតែម្តង។ នៅក្នុងឧក្រិដ្ឋទោសមានប្រាំបីសណ្ឋាន នៅក្នុងមជ្ឈិមទោសមានបីសណ្ឋាន ចំណែកឯលហុទោសវិញ មានបីសណ្ឋាន ប៉ុន្តែនៅក្នុងសណ្ឋាននីមួយៗពុំមានបញ្ជាក់ឈ្មោះទេ គឺមានតែបញ្ជាក់អំពីបទល្មើសដែលត្រូវចាត់ចូលនៅក្នុងសណ្ឋានណាមួយប៉ុណ្ណោះ។

ជារួមមកយើងសង្កេតឃើញថា ប្រភេទទោសដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ មានគុណវិប្បត្តិ និងគុណសម្បត្តិរបស់វាដែលមាននៅក្នុងប្រភេទទោសតែម្តង ។

ពាក់ព័ន្ធទៅនឹងទោសប្រហារជីវិត ដែលជាសណ្ឋានលំដាប់ថ្នាក់ទីមួយនៃឧក្រិដ្ឋទោសវាមានគុណសម្បត្តិនៅត្រង់ថា វាធ្វើឱ្យមានការខ្លាចរអារពីសំណាក់បុគ្គលដែលរស់នៅក្នុងសង្គម មិនហ៊ានប្រព្រឹត្តនូវអំពើដែលជាបទល្មើសដែលត្រូវផ្តន្ទាទោសប្រហារជីវិតនោះទេ ។ ប៉ុន្តែវាមានគុណវបត្តិនៅត្រង់ថា ទោះបីជាមានការដាក់ទោសយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងររហូតដល់ការដកហូតជីវិតក៏ដោយ ប៉ុន្តែបទល្មើសនោះនៅតែកើតមានហើយវាមានលក្ខណៈកាន់តែសាហាវជាងមុនទៅទៀត ។

ចំណែកឯនៅក្នុងសណ្ឋាននៃឧក្រិដ្ឋទោសនេះផងដែរ ក៏មានការកំណត់អំពីរការដាក់គុក ប៉ុន្តែការដាក់គុកនេះមានការបែងចែកជាច្រើនប្រភេទបន្ថែមទៀត ដូចមានកំណត់នៅក្នុងសណ្ឋាន ២ សណ្ឋាន ៤ សណ្ឋាន ៥ និងសណ្ឋាន ៦ ។ ការកំណត់បែបនេះវាមានចំណុចល្អនៅត្រង់ថា ងាយស្រួលនៅក្នុងការបែងចែកទណ្ឌិតទៅតាមប្រភេទនីមួយៗនៃបទល្មើស ហើយមានការកំណត់ច្បាស់លាស់នូវការងារដែលត្រូវធ្វើនៅពេលដែលទណ្ឌិតកំពុងអនុវត្តទោស ។ ប៉ុន្តែការកំណត់នេះក៏មានចំណុចអវិជ្ជមានផងដែរ គឺ វាមានផលវិបាកសម្រាប់ចៅក្រមនៅក្នុងការកំណត់ដាក់ទោស ពីព្រោះត្រូវពិនិត្យទៅលើបទល្មើសដែលទណ្ឌិតបានប្រព្រឹត្ត ហើយបានធ្វើការកំណត់នូវទោសទៅតាមសណ្ឋានដែលបទល្មើសនោះត្រូវទទួលរង ។

ចំណុចដែលគួរឱ្យកត់សម្គាល់ផងដែរនោះ គឺ ការចែងអំពីលហុទោស ។ នៅក្នុងការចែងអំពីលហុទោសនេះ ត្រូវបានកំណត់ដោយលើកឡើងនូវឈ្មោះបទល្មើសតែម្តងមិនដូចការចែងអំពីឧក្រិដ្ឋទោស និងមជ្ឈិមទោសនោះទេ ។ ការចែងបែបនេះវាមានភាពងាយស្រួលនៅក្នុងការកំណត់ទោសទៅលើបទល្មើសណាមួយដោយគ្រាន់តែពិនិត្យទៅលើឈ្មោះបទល្មើសនោះ យើងដឹងថាត្រូវកំណត់ទោសយ៉ាងណានៅក្នុងសណ្ឋាននៃលហុទោស ពីព្រោះនៅក្នុងសណ្ឋាននីមួយៗមានរៀបរាប់នូវឈ្មោះបទល្មើសរួចជាស្រេច ។ ប៉ុន្តែការចែងបែបនេះក៏មានផលវិបាកផងដែរ គឺ នៅត្រង់ថាវាពិបាក់ក្នុងការកំណត់អោយបានច្បាស់លាស់ទៅលើបទល្មើសនីមួយៗ ពីព្រោះនៅក្នុងនោះមានការរៀបរាប់ខ្លីៗមិនមានការលម្អិតទេ ។

ចំពោះប្រភេទទោសព្រហ្មទណ្ឌនៅក្នុងឆ្នាំ ២០០៩ នេះវិញ ត្រូវបានចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ដោយធ្វើការបែងចែកជាបីប្រភេទ គឺមូលទោស ទោសបន្ថែម និងទោសជំនួស ។ មូលទោស គឺជាទោសមូលដ្ឋានដែលយកទៅប្រើប្រាស់សម្រាប់ការប្រកាសទោសចំពោះជនជាប់ចោទដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើស ហើយមូលទោស ត្រូវបានកំណត់ដោយក្រមព្រហ្មទណ្ឌមានទោសដាក់ពន្ធនាគារ និងទោសពិន័យជាប្រាក់ ។ ទោសបន្ថែម គឺជាទោសដែលត្រូវបានកំណត់សម្រាប់ដាក់បន្ថែមទៅលើមូលទោសចំពោះទណ្ឌិតដែលបានអនុវត្តមូលទោសរួចហើយ ហើយទោសបន្ថែមនេះ អាចត្រូវបានយកទៅអនុវត្តបានលុះត្រាតែមានចែងយ៉ាងច្បាស់លាស់នៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ។ ចំពោះទោសជំនួសនេះវិញ គឺជាប្រភេទទោសមួយដែលត្រូវបានបង្កើតឡើង ដើម្បីដាក់ជំនួសឱ្យមូលទោសកាលណាលក្ខខណ្ឌនៃទោសជំនួសនេះត្រូវបានបំពេញ ហើយទោសជំនួសនេះត្រូវបានបែងចែកជាពីរ គឺ ទោសការងារសហគមន៍ និងទោសស្តីបន្ទោស ។

ចំណែកលក្ខណៈសម្បត្តិរបស់ប្រភេទទោសនៅក្នុងឆ្នាំ ២០០៩ នេះក៏មានទាំងគុណវិប្បត្តិ និងគុណសម្បត្តិផងដែរ ។

ជាដំបូងយើងលើកឡើងអំពីកម្រិតនៃការដាក់ទោស គឺសំដៅទៅលើមូលទោសនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ ។ ចំពោះកម្រិតនៃការដាក់ទោសនេះ គឺមានលក្ខណៈល្អច្រើន ដោយសារតែក្រមនេះបានដកចេញនូវទោសប្រហារជីវិត ។ លើសពីនេះទៅទៀត ការដាក់ទោសទៅលើទណ្ឌិត គឺ ត្រូវបានកំណត់ដោយគោរពសិទ្ធិមនុស្សជាចម្បង ទោះជាបុគ្គលនោះជាបុគ្គលដែលបានប្រព្រឹត្តនូវអំពើដែលធ្វើឱ្យសង្គមពើបប្រទះភាពអសកម្មក៏ដោយ ក៏ត្រូវបានធានាផលប្រយោជន៍ និងការពារនូវសិទ្ធិផងដែរ ។ ប៉ុន្តែទោះយ៉ាងនេះក្តី ក៏នៅតែមានចំណុចខ្វះខាតដោយសារបទល្មើសនៅតែកើតមានដដែល ពីព្រោះតែប្រជាពលរដ្ឋមិនខ្លាចរអារ និងមិនរៀងចាលឡើយ ។ ការមិនរៀងចាល និង

ការមិនខ្លាចរអានេះ គឺ កើតឡើងដោយសារការមើលងាយទៅលើទណ្ឌកម្មដែលកំណត់ ពីព្រោះតែពួកគាត់យល់ថា វាមានលក្ខណៈស្រាលមិនមានការដាក់ទណ្ឌកម្មធ្ងន់ធ្ងរដូចជា ការប្រហារជីវិត និងការធ្វើការធ្ងន់ធ្ងរជាដើម ។ បន្ថែមលើសពីនេះទៅទៀត ការដាក់មូលទោសបានធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ប្រជាពលរដ្ឋដូចជាជីវភាព ព្រមទាំងធនធានមនុស្សផងដែរ ពីព្រោះតែនៅពេលដែលដាក់ទោសពន្ធនាគារចំពោះបុគ្គលម្នាក់ដែលជាមេគ្រួសារ ហើយគាត់ជាអ្នករកនូវចំណូលសម្រាប់ផ្គត់ផ្គង់គ្រួសារ ហេតុនេះពេលដែលគាត់ជាប់ពន្ធនាគារគ្រួសាររបស់គាត់អស់ទីពឹង ហើយកូនរបស់គាត់អាចខូចអនាគតធ្វើឱ្យបាត់បង់នូវធនធានមនុស្សសម្រាប់សង្គមផងដែរ ។

ចំណែកឯទោសបន្ថែមវិញ ក៏ជាយន្តការមួយដ៏ល្អផងដែរ នៅក្នុងការដាក់ទោសទៅលើទណ្ឌិតពីព្រោះវាជាស្ពានទម្ងន់មួយបន្ថែមទៀតទៅលើមូលទោសនៅពេលដែលទណ្ឌិតអនុវត្តមូលទោសរួចហើយ ។ ការធ្វើបែបនេះនៅក្នុងគោលដៅឱ្យទណ្ឌិតមានការរៀងចាល និងបង្ការកុំឱ្យបទល្មើសដដែលនោះកើតឡើងម្តងទៀត ។ លើសពីនេះទៅទៀតនោះ ចំពោះទោសបន្ថែមអាចធ្វើការប្រកាសក៏បានមិនប្រកាស ក៏បានចំពោះរូបវន្តបុគ្គលវាអាស្រ័យទៅតាមឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ចៅក្រមប៉ុន្តែចំពោះនីតិបុគ្គលវិញត្រូវតែប្រកាស ។

ទោសជំនួសជាប្រភេទទោសមួយ ដែលជាសញ្ញាណថ្មី ។ ការបង្កើតនូវទណ្ឌកម្មថ្មីនេះមានចំណុចល្អនៅត្រង់ថា ទណ្ឌិតមិនចាំបាច់ទទួលរងនូវមូលទោសទេដោយគ្រាន់តែទទួលរងនូវការស្តីបន្ទោស និងផ្តល់ជាប្រយោជន៍ដល់សាធារណៈផងដែរតាមរយៈការទទួលរងនូវទោសការងារសហគមន៍ ។ ប៉ុន្តែការដាក់ទោសជំនួសនេះ គុណវិបត្តិរបស់វា ក៏ដូចទៅនឹងមូលទោសផងដែរ គឺវាមានលក្ខណៈស្រាល ដែលធ្វើឱ្យពលរដ្ឋមិនសូវខ្លាចរអា និងមិនរៀងចាល ហើយបទល្មើសទាំងនោះនៅតែកើតមានដដែល ។

បើយើងធ្វើការពិនិត្យទៅលើការប្រៀបធៀបរវាងប្រភេទទោសនៅក្នុងឆ្នាំទាំងពីរនេះ យើងសង្កេតឃើញថា មានចំណុចមួយចំនួនដែលដូចគ្នា និងខុសគ្នា ។ ចំណុចដូចគ្នានៃប្រភេទទោសទាំងពីរមានដូចជា៖ រូបភាពនៃប្រភេទទោស ទម្ងន់នៃប្រភេទទោស របៀបសម្គាល់នូវប្រភេទនៃទោសចំពោះបទល្មើស និងបុគ្គលដែលត្រូវទទួលរងនូវប្រភេទទោសជារូបវន្តបុគ្គល ។ ចំណែកឯចំណុចខុសគ្នានៃប្រភេទទោសទាំងពីរមានដូចជា៖ ការកំណត់ឈ្មោះនិងការបង្កើតថ្មីនៃប្រភេទទោស សណ្ឋាននៃប្រភេទទោសដែលលុបចេញពីក្រមចាស់ បុគ្គលដែលទទួលរងនូវប្រភេទទោសជានីតិបុគ្គល និងអាជ្ញាយុកាលនៃប្រភេទទោស ។

ការប្រៀបធៀបទៅលើប្រភេទទោសទាំងពីរមានចំណុចដូចគ្នា និងចំណុចខុសគ្នាច្រើន ។ បើទោះបីជាប្រភេទទោសទាំងពីរត្រូវបានចែងនៅក្នុងក្រមពីរផ្សេងគ្នា ហើយមានគម្លាតពីគ្នាដល់

ទៅមួយរយឆ្នាំក៏ដោយ ក៏មានចំណុចជាច្រើនដែលមានចែងនៅក្នុងក្រមចាស់បានបន្សល់ជាមូលដ្ឋានក្នុងការចែងនៅក្នុងក្រមថ្មីផងដែរ ។ មូលហេតុដែលមានចំណុចដូចគ្នាបែបនេះ គឺ ដោយសារតែក្រមទាំងពីរត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅក្នុងគោលបំណងបង្ការ បង្ក្រាប និងដាក់ទណ្ឌកម្មទៅលើបុគ្គលដែលបានប្រព្រឹត្តបទល្មើសដែលប៉ះពាល់ដល់សណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈ ទ្រព្យសម្បត្តិ ក៏ដូចជាអាយុជីវិតរបស់មនុស្សផងដែរ ។ ចំណែកឯចំណុចខុសគ្នាវិញនោះ គឺដោយសារតែមានការវិវត្តនៃសង្គមដែលជាហេតុនាំឱ្យអំពើ ដែលបង្ករឱ្យមានភាពល្អក់កករដល់សង្គមក៏មានការប្រែប្រួលផងដែរ។ នៅពេលដែលមានការប្រែប្រួលនៃអំពើល្មើស នាំឱ្យមានការរិះរកនូវវិធានច្បាប់ថ្មីៗ ជាឧទាហរណ៍ដូចជានៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌថ្មីនេះមានការបង្កើតនូវទោសជំនួស ដែលជាសញ្ញាណថ្មីនៃវិធានច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ និងការធ្វើការកែសម្រួលនូវវិធានច្បាប់ដែលមានស្រាប់ឱ្យសមស្របទៅតាមការប្រែប្រួលនោះផងដែរ ដូចជានៅក្នុងក្រមថ្មីមានការកំណត់នូវមូលទោស ដែលមានទោសដាក់ពន្ធនាគារ និងទោសពិន័យជាប្រាក់ដែលមាននៅក្នុងក្រមចាស់ផងដែរ ប៉ុន្តែនៅក្នុងក្រមចាស់ពុំមានកំណត់ថាជាមូលទោសនោះទេ គឺ មានតែការដាក់គុក និងការពិន័យតែប៉ុណ្ណោះ ។

អនុសាសន៍

ឆ្លងតាមការសិក្សាទៅលើការប្រៀបធៀបប្រភេទទោសព្រហ្មទណ្ឌ ដែលមាននៅក្នុងចែងនៅក្នុងក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈឆ្នាំ ១៩០៩ និង ក្រមព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ ២០០៩ យើងសង្កេតឃើញថាការប្រែលប្រួលនៃសង្គម បានជះឥទ្ធិពលទៅលើវិធានច្បាប់យ៉ាងខ្លាំង។ ហេតុនេះហើយនៅពេលដែលមានវិធានច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌជាធរមានហើយ ត្រូវធ្វើការអនុវត្តឱ្យបានប្រសើរ ព្រមទាំងត្រូវគិតពីការប្រែប្រួលនៃបទល្មើសដែលកើតមានថ្មីៗទៀត ។ តទៅនេះយើងសូមលើកឡើងនូវចំណុចពីរសំខាន់ដើម្បីធានាឱ្យការអនុវត្តច្បាប់ប្រកបដោយភាពរលូន ហើយចំណុចទាំងពីរនោះ គឺ **ទិសដៅអនុវត្ត** និង **ការបណ្តុះបណ្តាល និងការផ្សព្វផ្សាយ** ។

- **ទិសដៅអនុវត្តៈ**
  - ពង្រឹងការអនុវត្តច្បាប់ ដោយធានាឱ្យមានការចូលរួមពីប្រជាពលរដ្ឋអនុវត្តឱ្យជាអតិបរមា ហើយធ្វើការពិនិត្យរកឱ្យឃើញនូវចំណុចខ្វះខាត និងចំណុចមិនល្អ ដើម្បីកែសម្រួលសារជាថ្មី ។
  - ពិនិត្យទៅលើមូលទោសជាពិសេសការដាក់ពន្ធនាគារ ហើយព្យាយាមធ្វើយ៉ាងណាកាត់បន្ថយការអនុវត្តទោសដាក់ពន្ធនាគារ កុំឱ្យមានការអនុវទោសនេះលើសលុបពេក ដោយអនុវត្តនូវវិធានដែលជួយសម្រាលដល់ទណ្ឌិត ពីព្រោះការប្រព្រឹត្តបទល្មើសមិនមែនសុទ្ធតែកើតឡើងដោយចេតនាពេញទីរបស់ជនល្មើសនោះទេ ពេលខ្លះក៏វាបណ្តាលមកពីជនរងគ្រោះផងដែរ ។
  - ត្រូវពិនិត្យទៅលើទោសជំនួស ហើយយកវាមកអនុវត្តឱ្យបានច្រើន ពីព្រោះទោសនេះត្រូវបានបង្កើតឡើងក្នុងគោលបំណង ជំនួសឱ្យមូលទោសក្នុងករណីបំពេញទៅតាមលក្ខខណ្ឌ ប៉ុន្តែនៅក្នុងការអនុវជាក់ស្តែងមិនសូវឃើញមានការយកមកប្រកាស់លើទណ្ឌិតពីសំណាក់តុលាការនោះទេ ។ យើងមិនត្រូវបង្កើតតែបញ្ញត្តិច្បាប់ដោយគ្រាន់តែមាននៅក្នុងក្រមនោះ ត្រូវយកវាមកអនុវត្តធ្វើការសិក្សាទៅលើគុណសម្បត្តិ និងគុណវិបត្តិរបស់វា ដើម្បីងាយឱ្យយើងធ្វើការកែសម្រួលវានៅពេលអនាគត់ បើយើងមិនយកមកអនុវត្តទេ យើងមិនអាចសិក្សាស៊ីជម្រៅទៅលើវាបានទេ ។
- **ការបណ្តុះបណ្តាល និងការផ្សព្វផ្សាយ**

ដើម្បីធានាឱ្យមានការចូលរួមក្នុងការអនុវត្តទោសព្រហ្មទណ្ឌ ចាំបាច់ត្រូវតែមានការយល់ដឹងពីទោសព្រហ្មទណ្ឌពីសំណាក់ប្រជាពលរដ្ឋ ។ ដើម្បីឱ្យប្រជាពលរដ្ឋអាចយល់ដឹងនូវទោសនេះ

បាន យើងត្រូវចាត់វិធានការនៅក្នុងការផ្តល់នូវពត៌មាននេះ តាមរយៈការបណ្តុះបណ្តាល និងការផ្សព្វផ្សាយ ។

១.ការបណ្តុះបណ្តាល គឺជាចំណែកមួយយ៉ាងសំខានដែលចូលរួមនៅក្នុងការផ្តល់នូវចំណេះដឹងអំពីប្រភេទទោសព្រហ្មទណ្ឌនេះ ប្រសិនបើពុំមានការយល់ដឹងអំពីប្រភេទទោសព្រហ្មទណ្ឌ ការចូលរួមអនុវត្តក៏មិនមានភាពខ្លាំងក្លាដែរ។បុគ្គលដែលត្រូវទទួលការបណ្តុះបណ្តាលមានដូចខាងក្រោម៖

- **ចៅក្រម៖** ចៅក្រមជាអ្នកអនុវត្តច្បាប់ និងជាអ្នកកាត់សេចក្តីដែលធ្វើឡើងទៅតាមឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ហេតុនេះហើយចៅក្រមត្រូវតែយល់ដឹងឱ្យច្បាស់លាស់ទៅលើប្រភេទទោស ដើម្បីជៀសវៀងការដាក់ទណ្ឌកម្មទៅលើបុគ្គលណាម្នាក់ផ្តល់វិបាក់ជាច្រើនដល់ក្រុមគ្រួសារបុគ្គលនោះ និងសង្គមជាតិទាំងមូល ។
- **មន្ត្រីសាធារណៈ៖** សំដៅទៅលើមន្ត្រីដែលមានសមត្ថកិច្ចនៅក្នុងការបង្រ្កាប់បទល្មើស ហេតុនេះហើយត្រូវតែមានការយល់ដឹងពីប្រភេទទោសព្រហ្មទណ្ឌដើម្បីអនុវត្តឱ្យបានល្អប្រសើរ ។

២.ការផ្សព្វផ្សាយ ជាផ្នែកមួយសំខាន់ដើម្បីបង្កើននូវប្រសិទ្ធិភាពដល់ការអប់រំបណ្តុះបណ្តាល។ ការផ្សព្វផ្សាយនូវចំណេះដឹងអំពីប្រភេទទោសព្រហ្មទណ្ឌទៅដល់ប្រជាពលរដ្ឋធម្មតា គឺវាមានសារៈសំខាន់ខ្លាំងណា ព្រោះយើងមិនអាចធ្វើការបណ្តុះបណ្តាលឱ្យដល់ព្រជាពលរដ្ឋគ្រប់គ្នា ហើយណាមួយពួកគាត់មិនមែនជាអ្នកអនុវត្តច្បាប់ទេ ហេតុនេះហើយមិនចាំបាច់ឱ្យពួកគាត់យល់ដឹងច្បាស់លាស់ស៊ីជម្រៅនោះទេ ។ យើងគ្រាន់តែបង្ករលក្ខណៈងាយស្រួលក្នុងការផ្សព្វផ្សាយ និងព្យាយាមធ្វើឱ្យវិសាលភាពទូទាំងប្រទេស ។

ឯកសារយោង

- **លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តថ្នាក់ជាតិ**
  - រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ដែលត្រូវបានប្រកាសឱ្យប្រើនៅ ថ្ងៃទី ២៤ ខែ កញ្ញា ឆ្នាំ ១៩៩៣ និងការធ្វើវិសោធនកម្មរដ្ឋធម្មនុញ្ញនានា
  - ក្រមព្រហ្មទណ្ឌខេមរៈ ប្រកាសឱ្យប្រើនៅថ្ងៃទី ៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ១៩០៩
  - ព្រះរាជក្រម នស/រកម/១១០៩/០២២ ស្តីពីការប្រកាសឱ្យប្រើ ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ នៃ ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ចុះថ្ងៃទី ៣០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៩ *(សូមអាន**រាជកិច្ច** ឆ្នាំទី ១០ លេខ ០១ ថ្ងៃទី ០៤ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១០ រហូតដល់**រាជកិច្ច** ឆ្នាំទី ១០ លេខ ០៤ ថ្ងៃទី ១៥ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១០)*
  - ព្រះរាជក្រម នស/រកម/០៤១០/០០៤ ស្តីពីការប្រកាសអោយប្រើ ច្បាប់ស្តីពីការប្រឆាំងអំពើពុករលួយ ចុះថ្ងៃទី ១៧ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១០ *(សូមអាន**រាជកិច្ច** ឆ្នាំទី ១០ លេខ ២៩ ថ្ងៃទី ១៩ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១០)*
- **លិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តថ្នាក់អន្តរជាតិ**
  - កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិ ស្តីពីសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនយោបាយ ចុះថ្ងៃទី ១៦ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៦៦
  - សេចក្តីប្រកាស់ជាសកលស្តីពី សិទ្ធិមនុស្ស ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ ធ្នូ ឆ្នាំ ១៩៤៨
- **ឯកសារដែលបានចងក្រងជាសៀវភៅ និងការសិក្សាផ្សេងទៀតៈ**
  - ឯកឧត្តម សាស្ត្រាចារ្យ **បណ្ឌិត សាយ បូរី ៖** *វិធីសាស្ត្រនៃការបកស្រាយច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ* ឆ្នាំ ២០១២-២០១៣
  - សៀវភៅនីតិរដ្ឋបាលទូទៅ របស់បណ្ឌិត សាយ បូរី ឆ្នាំ២០០៦ ទំព័រទី៤០៣
  - ឯកឧត្តមសាស្ត្រាចារ្យ **ហ៊ី សោភា** រដ្ឋលេខាធិការក្រសួងយុត្តិធម៌ ៖ *នីតិព្រហ្មទណ្ឌ*
  - លោកសាស្ត្រាចារ្យ **រុន ពណ្ណារិទ្ធ** និង លោកស្រីសាស្ត្រាចារ្យ **ចាំង ស៊ីណាត** (ចៅក្រម រាជធានី) ៖ *នីតិព្រហ្មទណ្ឌទូទៅ*, ឆ្នាំ ២០១២
  - សទ្ទានុក្រមពាក្យច្បាប់ ផ្នែកក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០១១
  - សទ្ទានុក្រមពាក្យច្បាប់ ផ្នែករដ្ឋប្បវេណី និងនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណីទីស្តីការគណៈរដ្ឋមន្ត្រី នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ ២០០៧
  - វចនានុក្រម**សម្តេចព្រះសង្ឃរាជ ជួន ណាត** របស់វិទ្យាស្ថានពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ឆ្នាំ ២០០៩

- សន្ធានុក្រមនៃច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលរាជធានី ខេត្ត ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ ចុះថ្ងៃទី ២២ ខែឧសភា ឆ្នាំ ២០០៨
- ប្រសាសន៍របស់ **ឯកឧត្តម ហ៊ី សោភា** ប្រធានក្រុមការងារ ចូលរួមតាក់តែង និងការពារសេចក្តីព្រាងក្រមព្រហ្មទណ្ឌ សម័យប្រជុំរដ្ឋសភាលើកទី ៣ នីតិកាលទី ៤ របៀបវារៈទី ៣ សេចក្តីព្រាងច្បាប់ស្តីពីក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ថ្ងៃទី ០២ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០០៩
- ប្រសាសន៍របស់ **ឯកឧត្តម ហ៊ី សោភា** នាកាលបង្រៀនដល់ អ្នករៀបរៀងស្តីពី "ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ" នៅសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច គិតចាប់ពីថ្ងៃទី ១០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១១ រហូតដល់ ថ្ងៃទី ២២ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១១
- ឯកសាររបស់ **ឯកឧត្តម ហ៊ី សោភា**រដ្ឋលេខាធិការលំដាប់ថ្នាក់ទីមួយនៃក្រសួងយុត្តិធម៌ ស្តីពីប្រភេទនៃទោស ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០

❖ **ឯកសារសិក្ខាសាលា ព្រឹត្តិប័ត្រ និងសារព័ត៌មានផ្សេងៗ**

- ឯកសារសិក្ខាសាលាស្តីពី "ក្រមព្រហ្មទណ្ឌថ្មី" ផ្តល់បទបង្ហាញដល់សមាជិក-សមាជិកាព្រឹទ្ធសភា ដោយ **ឯកឧត្តមប្រធាន ហ៊ី សោភា** ចាប់ពីថ្ងៃទី ០២ ដល់ ២៥ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១០
- ព្រឹត្តិប័ត្ររបស់ព្រឹទ្ធសភាស្តីពី "ការផ្សព្វផ្សាយក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា" ដោយ **ឯកឧត្តម ហ៊ី សោភា**
- ព្រឹត្តិប័ត្ររបស់រដ្ឋសភាស្តីពី "ការផ្សព្វផ្សាយក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា" ដោយ **ឯកឧត្តម ហ៊ី សោភា**
- ព្រឹត្តិប័ត្ររបស់ក្រុមប្រឹក្សាកំណែទម្រង់ច្បាប់ និងប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ ស្តីពី "ការផ្សព្វផ្សាយក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា"
- សារព័ត៌មានដើមអម្ពិល, កោះសន្តិភាព, រស្មីកម្ពុជា, កម្ពុជាថ្មី និង ភ្នំពេញប៉ុស្ដិ៍ ស្តីពីការផ្សព្វផ្សាយ "ក្រមព្រហ្មទណ្ឌ"

❖ **គេហទំព័រ**

- The Bar Association of the Kingdom of Cambodia :

  (http://www.bakc.org.kh/lawdocument.php)
- The Research and Promotion Khmer Laws Association :

(http://www.khmerlaws.com, http://www.khmerlaws.org,http://www.khmerlaws.info)

- Khmer Law Compilation, Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights in Cambodia :

  (http://cambodia ohchr.org/klc pages/klc khmer.htm)

សេចក្ដីផ្ដើម

ជំពូកទី១

ប្រភេទទោស ឆ្នាំ១៩០៩

ជំពូកទី២

ប្រភេទទោស ឆ្នាំ២០០៩

ជំពូកទី៣

ការប្រៀបធៀបប្រភេទ
សោល

សេចក្ដីសន្និដ្ឋាន

អនុសាសន៍

ឯកសារយោង

ឧបសម្ព័ន្ធ